szolgálat

ISTENNEK LEGYEN HÁLA

– a Szentírásért
– az Eucharisztiáért
– a szenvedésért
– a szolgálatért
– a példaadó hősökért
– Jézus Szívéért

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

25. szám 1975 húsvét

TARTALOM

Istennek legyen hála 3

TANULMÁNYOK

Zalotay József: Az Újszövetség mint a keresztény hála forrása 5
Babos István: Eucharisztia = hálaadás 12
Lukács László: Hála a szenvedésben 19
Béky Gellért: A szolgálat három foka 28
Josef Stierli: A Jézus Szíve-tisztelet dogmatikai és vallásos értékei 31
Löffler Mária: Isten adja a növekedést (Damian Deveuster, a leprások apostola) 41

AZ EGYHÁZ SZAVA

A Szentatya szentévi apostoli buzdítása 49
VI. Pál üzenete a hivatások napjára 52
A hála gondolata az egyházatyáknál (Balás Dávid) 56

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

Róm 3,28 vizsgálata ökumenikus módszerrel (Nemesszeghy Ervin) 60
Püspökkinevezések Magyarországon 63
Néhány szempont a szentbeszédre készülő papnak 64
Az emberszív angyala és démonai (Lelóczky Gyula) 65
Nem a teljesítmény a gyümölcs (Jörg Zink) 69
Egy nap Loppianóban (I. K.) 70
Mécs László nyolcvan éves (R.) 73
Két beszámoló a magyar nővérlelkigyakorlatokról 74
Missziós levelek a négy földrészről 75
Levelesládánkból 78

KÖNYVSZEMLE

Josef Heer: Der Durchbohrte (R.) 82
Biblikus Teológiai Szótár (R.) 84
A papi szolgálat. — A. de Vries: Fiatalok Bibliája (Szabó F.) 85
Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. (Őry M.) 86
Farkasfalvy Dénes: Zsoltároskönyv (S. M.) 88

HALOTTAINK 90

Kovács Zoltán (Kovács Jenő) 91
Radó Polikárp OSB (R.) 92
Schnattner Gyula Szigfrid OSB (Confrater) 93
Dévényi Ferenc (Confrater) 94
Angi Lajos Csaba OFM (H. D.) 94
Perényi József SJ (Békési István) 95
Dr. Takács J. Ince OFM (Confrater) 96
Sziráki József (eE) 97
Boldizsár József Zoltán (Belgiumból) 98
Szommer Károly (Arany Mária) 98
Vida Ferenc SJ (Confrater) 99

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer, Herausgeber, Verleger und für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi, A-9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Druck: Prugg Verlag - Eisenstädter Graphische GesmbH, Eisenstadt, Österreich.

ISTENNEK LEGYEN HÁLA

„Ma arra szólítanak fel, hogy mondjunk köszönetet Istennek azért a sok jóért, amelyben életünk során részesülünk, és amelyről nem mindig vesszük észre, hogy Isten mindenkor gondviselő és atyai kezéből ered, akkor is, ha a járadtság, a szenvedés, a nélkülözés, az elemek és események ellenségeskedése elrejti előlünk ezt a kezet. Feleljük szívesen a felszólításra: Deo gratias! Hála legyen Istennek! El kell ismernünk, hogy minden az ő ajándéka. „Tout est grâce", minden kegyelem, mondta valaki. Szép a világ? Köszönjük meg Istennek. Termékeny a föld? Köszöjünk meg Istennek. Titokzatosság és bizonyosság, a tudás és a birtoklás öröme, a munka és a gondolkodás jutalma, vigasz a fájdalomban és még a halálban is (amelyről jól tudjuk, hogy számunkra nem a véget jelenti): minden a hála szerető ihletére kötelez. És ha minden dolog alapja a gondviselés fölséges törvénye, amely arra vár, hogy az egész emberiség kikutassa és alkalmazza, akkor nem kell-e magunknak is örömmel és hálásan ‚Isten utánzóivá' lennünk, hogy megadjuk minden embernek a földön Isten kenyerét?"

VI. Pál pápa egyik vasárnap déli beszédének szavaival (1974.nov.10.) indítjuk útnak huszonötödik, jubileumi számunkat. Hat év egy ember vagy egy kiadványsorozat életében nem nagy idő; de hat év egy a Szolgálathoz hasonló folyóirat életében bizony már nem csekély idő. Mindig tisztán látni, mit követel meg tőlünk az adott pillanatban a keresztény-ség örök jelene a Zsinat és a magyarság mai jelenében, és mindig találni elég színvonalas és készséges munkatársat az elmondására; olyan szerkesztésre igyekezni, hogy földrajzilag, műveltségben, ízlésben oly különböző olvasótáborunknak lehetőleg minden tagja találjon minél több magának valót; ráadásul megbirkózni a technikai és anyagi nehézségek szakadatlan sorával — Isten kegyelme és testvéri segítség nélkül mindez nem lett volna lehetséges. Mind a kettőben bőven volt részünk. Ezért jutottunk arra a gondolatra, hogy ezt a számunkat a hála témájának szenteljük. Éspedig nem a hála mint nemes emberi tulajdonság lélektanának, hanem a keresztény, a természetfölötti hála nagy indítékainak.

A keresztény ember hálájának első nagy motívuma az, hogy Isten közel van hozzánk, szól hozzánk kinyilatkoztatásában. A döntő, végső „szó", amelyet kimondott, az ő Igéje. Zalotay József *washingtoni szentírásprofesszor cikke hálás végiggondolása annak, hogy mit kaptunk Istentől az Újszövetségben.* Babos István *keresztény életünk másik nagy kincsét, az Eucharisztiát taglalja (a név maga is „hálaadást" jelent!),*

és megmutatja, hogyan válik az eucharisztikus lelkület „életmisévé". Lukács László *a lírai hangvételű, „személyes teológia" műfajában próbál megfelelni arra a nem könnyű kérdésre: hogyan őrizhetjük meg a hála lelkületét emberileg kínzó és nehéz körülmények között is.* Béky Gellért *magvas kis elmélkedése a szolgálat keresztény alapgondolatát mutatja be úgy, mint az adás és elfogadás hálás, örvendező alázatát. Idegenből fordított cikkünk,* Josef Stierli *műve, előző számunkéhoz hasonlóan újból a Jézus Szíve jubileumi évhez kapcsolódik, rámutatva e tisztelet nagy pozitív, ma is jól kihasználható dogmatikus és lélektani értékeire. Damian Deveusternek, a leprások apostolának hősi élete —* Löffler Mária *foglalja össze — ebben a „környezetben" arra figyelmeztet, hogy Isten iránti hálánk bizonysága a rászorulók iránti tevékeny szeretet.*

Múlt karácsonyi számunk a szeretetről szólt. Szeretet és hála édestestvérek. Aki szeret, annak szívéből éltető meleg árad, s ennek napsütésében bimbózik ki a másik szívben az örvendező hála. Nem is elsősorban az késztet hálára, amit kapunk — lehet ridegen, kényszeredetten, szív nélkül is adni, úgy, hogy abban, amint mondani szokás, „nincsen köszönet" —, hanem az ajándékból kisugárzó személyes szeretet. És mert minden szeretet végső forrása Isten, a „köszönöm" és a „hála Istennek" valójában együtt jár. Az a tengernyi adomány — létünk maga is az —, amely napról-napra lehetővé és élni érdemessé teszi életünket, mind Isten személyes ajándéka: Ő szolgál nekünk Igéjében, Lelkében, Egyházában, embertársainkban. És a hála, amellyel szüleink, tanítóink, jótevőink felé fordulunk, rajtuk keresztül Neki szól. De a hálás ember sohasem sajátítja ki csak magának, amit kapott: „bonum est diffusivum sui", a jó tovább akar áradni, és az igaz ember, az igaz keresztény bekapcsolódik ebbe a nagy körforgásba, a személyválogatás nélkül adakozó mennyei Atya példájára, aki napját felkelti, esőjét hullatja, szeretetét sugározza minden emberre (vö. Mt 6,45). Szeretnénk, ha ez a számunk magunkat is, másokat is hozzásegítene, hogy — Szent Bernát szép kifejezésével élve — ne essünk „a hálátlanság bűnébe". Munkánkat és jövőnket hálás szívvel tesszük ma és mindennap Isten gondviselő atyai kezébe. De ugyanúgy kérjük továbbra is olvasóink imádságos és tevékeny közreműködését, szeretetük éltető sugárzását, hogy mint „Isten utánzói" oszthassuk még a rászorulóknak a lelkiség kenyerét.

TANULMÁNYOK

Zalotay József

AZ ÚJSZÖVETSÉG MINT A KERESZTÉNY HÁLA FORRÁSA

A hála, mint emberi magatartás, általános jellegű és általános érvényű. Tartalma azonban változik a hálás ember gondolatai és élményei szerint. A keresztény azért hálás, mert Isten hálára kötelezte; motívuma maga a kereszténység, egy történelemre alapuló, teocentrikus és krisztocentrikus vallás. Hálája tényeken és vallási meggondolásokon alapul, a meggondolások pedig kinyilatkoztatásra, amelynek a tények maguk is részei. A kinyilatkoztatás lényege az, hogy Isten végtelen bőségű irgalma megjelent Jézus Krisztusban, aki megváltotta a világot. Isten magához ölelte az emberiséget Krisztus emberségében, és Krisztus istenfiúságának örököstársává tette. Az isteni testet ölt az emberben, a hivő és megkeresztelt emberben: nem pusztán etikájában vagy istentiszteletében, hanem krisztusi életszentségében.

Az isteni kinyilatkoztatás Krisztus előtti két évezredében ezek az alapvető tények fokozatosan jelentek meg, lépésről lépésre formálódtak és váltak konkréttá. A kinyilatkoztatás, üdvtörténet emberi eseményekből áll, az Ószövetség történelméből, Ábrahámtól Krisztus idejéig, abból a történelemből, amelyet a hit szeme fedez fel az eseményekben. Az ószövetségi hit megtalálta a maga előfeltételeit Ábrahám előtt is, mint ahogy a Jézusra következő Egyház sem más, mint a kinyilatkoztatás visszavonhatatlan tényéből élő hívek közössége, azoké, akik hitükkel fedezik fel az események természetfölötti értelmét. A hála főmotívuma az, hogy a kinyilatkoztatás és a megváltás visszavonhatatlan. „Isten ugyanis nem bánja meg kegyelmi adományát és meghívását" (Róm 11,29). A hála oka és célpontja Isten mindennél nagyobb ajándéka: Isten maga Jézusban: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda" (Jn 3,16).

Már a megtérés is hálaadás. Az Isten igazi szándékát megismerő ember hálás ember. A keresztségben a hála az isteni szeretetbe kapcsolódik. Az Oltáriszentségben az isteni szeretet táplálja. Az Új Szövetség szentségi megújítása abból a hálából meríti erejét, amelyből azt Krisztus alapította (Mt 26,26-27 p), aki először ismerte meg az Isten igaz szándékát. A keresztény ima hálaadás akkor is, amikor csak kér. Kérése isteni ígéreten és ajándékon alapul (Lk 11,9; Mt 18,19). A keresztény gondolkodás is hálaadáshoz kell, hogy vezessen, ha elég mélyre ér. Nincs olyan sora az Újszövetségnek, amelyben a hála érzelme és a hálára kötelező isteni tett emléke fel ne idéződnék.

I.

Az új szövetség első és végleges kinyilatkoztatója az Isten Fia, Jézus. Mindaz, amit értünk tett: életmódja, tanítása, csodái, egész életének minden napja, órája és perce — példa, amiért hálásak lehetünk. Nem ismerjük földi életének minden percét, de következtethetünk az egészre az evangéliumokban leírt minden jelenetből és szóból. Minden jelenetben és szóban benne van az isteni egész, a történeti és a történetfeletti Jézus. Nincs isteni tulajdonságoktól megfosztott, pusztán történeti Jézus. Csak a történeti valóságban álló, isteni követelményeket támasztó Názáreti Jézus volt, elválaszthatatlan attól, amit mondott és tett; elválaszthatatlan attól, amiben embernél többnek mutatkozott a saját maga és tanítványai szemében. Azzal, amit földi életében bizonyíthatóan mondott és tett, az istenhit kiváltója és forrása lett, és mindenkit a hit döntése elé állít. Ezen át pedig megadja az élet értelmét. Hálásak vagyunk, mert már nem tapogatózunk sötétben (vö. Mt 4,15-16; Jn 8,12).

Ennek a történeti Jézusnak, a hősi, bátor, istenszerető, nyitott szemmel és irgalmas szívvel halálba menő, Atyja akaratát cselekvő Messiásnak az alakját örökítette meg legelőször a ma Q-nak nevezett könyvecske, azután pedig (ennek és a szent szerzők közvetlen vagy közvetett tapasztalatainak alapján) a három szinoptikus evangélium, mindegyik a maga módján. Hála Márknak, aki megörökítette Jézus messiási csodáiban felvillámló isteni hatalmát, Isten Országának szavaiból kivilágító titkát. Hála Máténak, a hegyi beszéd tudós íródeákjának, aki a régiből is megmentette, ami menthető volt, s az újat sem hallgatta el. Lukács is elvégezte, amire őt Isten rendelte: nagyszerű példabeszédek és jelenetek során át bemutatta Jézusnak pogányokhoz és bűnösökhöz hajló irgalmas szeretetét, lemondott arról, hogy maga is megérje Krisztus visszatértét, elmagyarázta, mit alkot bennünk a Szentlélek, és beleágyazta az Egyházat a történelembe.

A keresztény legfőképp azért hálás Jézusnak, mert Jézus ismerte fel először Istenben saját Atyját. Meglátta, hogy Isten mint teremtő, törvényhozó, legfelső lény joggal követelhet és követel is, de csak ajándékban, csak kegyelemben követel. Jézus Istene minket követel, nem cselekedeteinket. Úgy követel minket magának, hogy magát adja nekünk. Ez az isteni önátadás Jézus szerint először is bűnbocsánat. A bocsánatban Isten maga érinti meg az embert. A bocsánatban részesült ember nem marad egyszerű tabula rasa, hogy újrakezdje, amit elrontott. Istenhez tért emberré válik, aki azért térhetett Istenhez, mert Isten tért hozzá.

Hogyan fejezte ki mindezt Jézus? Az Isten Országát hirdette. Amikor ezt a két szót kimondta, minden hallgatója azonnal azt hitte, megértette Őt. Az Isten Országa akkoriban az igazság országát jelentette, az eltiportak, az éhezők, a lenézettek és a jámborak minden vágyának beteljesülését. Isten eltiport népe megszabadul az elnyomó Rómától; az éhező pária, a kitaszított

szegény helyet kap a nap alatt; a Törvényéhez hű vallásos zsidó szabadon szolgálhatja az ószövetség Királyát a mózesi törvény, Isten törvénye szerint; a jók jól érzik majd magukat, a gonoszok gonoszul gyötrődnek. Jézus azonban nem erről az Isten Országáról beszélt, hanem arról, amelyet Atyja akaratában ismert fel. Élete árán nyilatkoztatta ki, hogy az Ő országa nem ebből a világból való (Jn 18,36; Lk 17,21). Azoké ez az Ország, akikre ráillik a nyolc boldogság. Nem lehet kiérdemelni, nem lehet polgárjogát megvásárolni, nem lehet az ellenség kiirtásával a mennyből — vagy a filozófia mennyéből — lehozni a földre. Csak imádkozni lehet érte és a bejutásért, csak elfogadni lehet ingyen ajándékképpen, csak hálásnak lehet lenni érte.

Hálásak lehetünk Jézusnak azért, hogy vágyakozó képzelet helyett felismerő szeretetet nyilatkoztatott ki. Nem a csodás jövendőt adta emberi képekben, hanem a természetfölötti jelent; istengyermekséget, amely akkor teljesül be tökéletesen, amikor Szent Pál szavával „Isten lesz minden mindenben" (1Kor 15,28), amikor Jézus személyében a feltámadás nekünk is egyenként osztályrészünk lesz. Hálásak lehetünk Jézusnak azért, hogy a Miatyánkra tanított minket, hogy az Isten atyaságát a mi gyermekségünkkel tette egyenlővé; hogy isteni tökéletességre hívott: „Legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok is tökéletes" (Mt 5,48). Hálásak lehetünk Jézusnak azért, hogy az igazságosság helyett az irgalmat tette élete legfőbb elvévé. Ha nem így tett volna, hol lenne az ártatlan Vér ontásával megkötött Új Szövetség? Aki nem mer következetesen irgalmas lenni, „mert hiszen hova jut akkor a világ", az ne feledje: azzal a mértékkel mér az Isten, amivel mi mérjük embertársunkat (Mt 7,2; Lk 6,38). Biztosak lehetünk abban, hogy amikor az irgalmat visszautasítjuk, az Irgalmat utasítjuk vissza. De lehet-e visszautasítani a végső Irgalmat? Isten nagyobb nálunk.

Hálásak lehetünk Jézusnak, hogy azt az Istent nyilatkoztatta ki, aki nagyobb mindannyiunknál, akinek semmink sem kell. Nem Ő szorul ránk, hanem mi tágíthatjuk szívünket, hogy Ő férjen belé. Nem mi szolgáljuk Istent, hanem Ő minket (Mk 10,45), mert tudja, mire van szükségünk (Mt 6,32). Ezzel nem utasította vissza a vallásos cselekedeteket, a böjtöt, az önsanyargatást, az imát, a szertartásokat, az emberi szervezeteket, hanem kinyilatkoztatta, hogy mindez csak emberi, konkrét megvalósítása az Egy Szükségesnek.

És hála Jézusnak haláláért. Meghalt, hogy Atyja akaratát teljesítse. Halála megnyitotta az Élet kapuját, eleget tett Isten igazságosságának, annak az igazságosságnak, amely ettől kezdve minket, bűnösöket tesz igazzá (Mt 26,28), s melynek mélyebben értő neve Irgalom.

II.

Az egyszerű tanítványok, akik Jézus körül éltek, megértették, megtanulták a Mester szavát, és másokat is megtanítottak rá. A tanítványok esze azon-

ban gyakorlati volt, a „hogyan" érdekelte őket, nem a „miért". Hálásak lehetünk Szent Pálnak, hogy páratlan elmeéllel meghatározta a kereszténység lényegét, Krisztus életének és nyomán a mienknek teljes értelmét. A Krisztus utáni években ő vetette fel a legfontosabb kérdést: Ha egyedül Jézus Krisztus a Megváltó, mi az ószövetségi törvény szerepe? Ő szabadította meg az új egyházat a félreérthető múlt téves hatalmától, s ezzel a múltat igazán múlttá és igazán a mi múltunkká tette. Új szövetségben élünk, de az Ószövetség is a miénk, mint Istentől kapott beteljesedett múlt. Pálnak köszönhetjük, hogy hálával pillanthatunk Isten gazdag kinyilatkoztatására, amelyet népének adott: az Ószövetségre. Ő mutatta meg, hogy magunkban ismerhetjük fel Ábrahám hitét, s hogy Ábrahámot igazán és helyesen atyánknak tarthatjuk. Ő óvott meg attól, hogy gnosztikusokká váljunk, hogy magunkból teremtsük múltunkat és jelenünket. Pál tanítja, hogy Isten készítette elő Fiának eljövetelét; „ez volt az ő örök szándéka, amelyet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban megvalósított" (Ef 3,11). Amit a választott nép a jövőtől várt: a Messiás eljövetelét, az új kort, az apokaliptikus remények korát, Pál megtalálta ott, ahol visszavonhatatlanul megvan és marad, Jézus életében. Krisztus megváltott minket, s „az igaz ebből a hitből él" (Róm 1,17). A hit s a szentségi keresztség Isten Lelkét hozza ránk. A Lélek adta fényben Istent Atyánknak ismerjük meg. Hálásak lehetünk Pálnak azért, hogy nem tűrte el, hogy a szabadság féktelenséggé váljék. Megmagyarázta, hogy ahol szabadság van, ott Isten is ott van (2Kor 3,17), mert a szabadság az Isten szabadsága. Ahol pedig az Isten szabadsága van, ott a szabadságot Jézus szabadsága méri és határozza meg (Gal 4,31). Szent Pál arra tanít, hogy úgy kell Isten gyermekeinek lennünk, ahogy Jézus volt és maradt fia Istennek. Csak azokat ismeri el Isten gyermekeinek, akikben Jézus felismerhető. Világos értelmével mindig a hit Jézusát nézte, de a tapasztalat való világát sem tévesztette szem elől.

A korintusi rajongóknak megmondta, hogy a természetfölöttit nem szabad varázslatban és fantáziában keresni. A természetfölötti egyedül Krisztusban és Krisztus Keresztjében van a földön. Reményben élünk, nem álmok csodavilágában. Pál nem engedte meg, hogy kiszökjünk a valóságból az ábrándba. Bezárt minket a való világba, abba, amelyben „semmi sem változott örök idő óta", ahol a természet törvényei változatlanul meghatározzák azt, ami történik és azt, ami nem történhetik. Mégis: ebben a világban semmi sem ugyanaz, mint volt, mert Krisztus feltámadása óta az igazi és örök természetfölötti is benne van Jézussal és megváltott híveivel. Hálásak lehetünk Szent Pálnak azért, hogy a hitet Jézus fényében úgy megértette és olyan mélyen elemezte, hogy a kereszténynek azóta sohasem kell tényeket tagadnia, és sohasem szabad mitológiába menekülnie. Hálásak lehetünk neki azért, hogy ő, aki soha nem látta a történeti Jézust, tökéletesen megértette Megváltónkat, hogy saját apostoli életében tökéletes tanítványi példát adott, és konkréten meghatározta, mi jogosult és mi jogosulatlan a keresztény erkölcs és hit

nevére. Nem hiába hívja Pált korunk egyik legnagyobb biblikus teológusa az Egyház végső teológiai menedékének minden kor legmélyebb krízisében.

De hálásan szemlélhetjük benne az első nagy lelkipásztori példaképet is. Bár bőven lett volna alkalma a kisszívű szigorra, a pedáns mindent jobban tudásra, a tudálékos túlbuzgóságra, mégis, „mint bölcs építőmester" (1Kor 3,10), mindig és mindenhol csak épített, azt is eltűrve, amit nem látott ugyan hasznosnak, de nem is tartott bűnnek. Nevén nevezve a gyermeket, bűnnek mondta a bűnt, s erénynek az erényt. Különbséget tett a maga véleménye és Krisztus parancsa között (vö. 1Kor 7,10-12.25); megcáfolta, de nem csúfolta ki az ostobaságot, és soha nem volt türelmetlen vagy hanyag arra, hogy butát és okosat egyenlő szeretettel oktasson.

Hálásak lehetünk neki azért a csorbítatlan szabadságért, amelynek szellemében egyházait vezette és építette; azért, hogy semmi jót el nem tiltott kényelemszeretetből, semmi rosszat el nem tűrt gyávaságból. Eszébe sem jutott, hogy híveit maga s ne Krisztus köré gyűjtse („vajon Pált feszítették értetek keresztre?" 1Kor 1,13), s amíg a fanatizmus ki akarta közösíteni, addig ő mindent megtett, hogy megőrizze az Egyház egységét, Krisztus Testét. Mindez pedig nem Pál műve volt, hanem, mint ő tudta legjobban, „az Isten kegyelméé őáltala" (1Kor 15,10). Hálásak lehetünk Szent Pálnak azért a meglátásáért, hogy a keresztény dicsekvése csak abból az ölelő gesztusból áll, amellyel hittérítő és hívő egymásra mutat Krisztus színe előtt, és egymás üdvösségében, a kegyelem csodájában dicsekszenek. Hálásak lehetünk Krisztus ajándékáért, Szent Pálért.

Végül pedig Pál leveleiben magának a keresztény hálaadásnak is egész példatárát találhatjuk föl. Rendszerint azzal kezdi, hogy hálát ad Istennek azoknak a hitéért, akiknek ír (Róm 1,8; 1Kor 1,4; Ef 1,15 stb.). Az imádságról írva azt köti hívei lelkére, hogy a könyörgés együtt járjon a hálaadással (Fil 4,6). Ugyanaz a szó szerepel itt, mint amit Krisztus áldozatára használunk: „eukharisztoi", legyetek hálaadó emberek, „eukarisztikusak" (vö. Kol 3,16). Sőt merészen felszólít: „Adjatok hálát mindenért, mert Isten ezt kívánja mindnyájatoktól Krisztus Jézusban" (1Tessz 5,18). Az a Pál mondja ezt, akinél jobban senki sem ismerte az apostoli élet viszontagságait (vö. 2Kor 11), és aki tanúja volt az első egyházközségek apróbb-nagyobb viszályainak és feszültségeinek. Mindenben, mindenképpen adjunk hálát! A bálványáldozatoknál felhasznált hús híres vitájában írja: „Aki eszik, nem fontos, az Úrra való tekintettel eszik, hiszen hálát ad Istennek. Aki viszont nem eszik, az Úrra való tekintettel nem eszik, és ő is hálát ad az Istennek" (Róm 14,6). Az ilyen apróságoknak nem szabad elhomályosítaniok a hála nagy, mindent átjáró indítékát: „Örömmel adjatok hálát az Atyának, aki arra méltatott benneteket, hogy részetek legyen a szentek örökségében, a világosságban; kiragadott minket a sötétség hatalmából, és áthelyezett szeretett Fia országába" (Kol 1,12-13).

III.

Szent János evangéliumában és leveleiben a Föltámadt Jézus beszél hozzánk földi életéből. Ha ez paradoxnak hangzik, annál hálásabbaknak kell lennünk, hogy a Szentlélek sugalmazására ilyen örök emléket kaptunk magától Jézustól, aki evangelistája, szeretett tanítványa szívén át beszél hozzánk. Nekünk mondja: „Boldogok, akik nem látnak, de mégis hisznek" (Jn 20,29). Évezredekre szóló áldás ez, mindannyiunkra vonatkozik. Egyikünk sem látta Jézust, és mégis mindegyikünk látja és hallja János Jézusát. Mást látni és hallani nem kell, de nem is lehet. Aki Őt látja, az az Atyát látja (Jn 14,9). Az Atyát látni pedig annyit jelent, mint az örök életet élni itt a jelenben, a kegyelem hitben átélt valóságában. Azért vagyunk hálásak, mert már itt mindaz a miénk, ami az örökkévalóságban vár ránk: „Isten gyermekeinek neveznek, és azok is vagyunk" (1Jn 3,1-2), Isten természetében részesültünk, Istenben vagyunk, amint Ő mibennünk. Ez az Isten maga a szeretet. Egyszülött Fiát adta, hogy hihessünk benne, és hogy hitünkben örök életünk legyen. Szent Jánosnak köszönhetjük, hogy Jézus életének értelmét és isteni személyének misztériumait elmondta emberi nyelven. Van-e bátorságunk, hogy Szent Jánost szaván fogjuk, és Krisztust akkorának és olyan jónak értsük, hogy eltörpítse a legjobbat is, aki nem Ő? A törpe, akit óriásnak néznek, ártatlanul is azt teszi, amit bűnösen a tolvaj: csöppségével vesz el az Isten nagyságából. A keresztény is, különösen a keresztény tanító, tolvajjá lehet, ha Jézusa, akiről beszél, nem olyan Fény, hogy nincs benne árnyék; nem olyan Élet, hogy nincs benne ártalom; nem olyan Forrásvíz, hogy nem hagy szomjat maga után; nem olyan Kenyér, aki az égből szállt le a földre, és az eget adja a földön; nem olyan Barát, aki szolga helyett barátot lát teremtő látással hívében; nem olyan Jézus, aki a kereszten tündököl felmagasztalva; akinek oldalából e g y Egyház fakad; akinek minden tanítványa Szeretett Tanítvány Jézus keblén, az Atya lakásában. Ha törpét hirdetünk, tolvajok vagyunk. Ha törpében, emberben hiszünk, sötétben járunk, nem a Fényben, A sötétség pedig, azért, mert nem Fény, a halál órája, nem az életé. Csak az Emberfia kezében van biztonság. Csak a Jó Pásztor vállán és léptei nyomán van biztonságban, igazságban és életben az, akit az Atya adott a Fiúnak (Jn 6,44).

Aki lélekben és igazságban imádja Istent, az úgy imádja Őt, hogy Krisztusban keresztény kegyelemmel éli azt az isteni életet, amelyet az Atya él a Fiúban, s a Fiú az Atyában. Más imádásra Isten nem szorul, mást nem kíván, csak azt, amit Fia végez. Fia pedig az égből szállott Kenyérrel táplálja testvéreit, az utolsó vacsora eucharisztikus órájában megmossa tanítványai lábát, s ezzel példát ad, önmagát adja. Ebben is megdicsőíti az Atyát. Az Atya dicsősége a kereszten meghaló Fiú, akitől senki sem „veheti el" életét, hanem ő maga adja oda (Jn 10,18). Azért adja, hogy halálában fölragyogjon a Feltámadás és a Megváltás, és létrejöjjön a megváltott világ. Hogy „életük legyen, és bővebben legyen" (Jn 10,10).

A keresztény, aki úgy áll a kereszt alatt, mint Szent János és Szűz Mária, ugyanazt látja, amit ők: Jézust a kereszten. Megnyitott oldalából vér és víz, isteni kinyilatkoztatás és megváltó szeretet fakad (Jn 19,34; 1Jn 5,6-7). „Beteljesedett", mondja Jézus, és azóta a teljes Isten az emberekben van, és az emberek Istenben. Vigasztalót is adott (Jn 14-16), hogy az idő folyama ne sodorjon minket sötétségből sötétségbe, hanem mindig tudjuk, honnan jövünk és hová megyünk: onnan és oda, ahonnan Jézus jött, és ahová ő ment. A honnan és a hová között az Atya házának „lakásaiban" (Jn 14,2) élünk. Ahol Jézus van, ott van az Atya, ahol keresztények vannak, ott van Jézus, és ott vannak az Atya „lakásai" mennyben és földön: bennünk lakik, és mi őbenne (14,23). Szent Pál ezt úgy mondta, hogy a Szentlélek a záloga, az első „darabkája" jövendő feltámadásunknak (2Kor 1,22). János látta és tudja, hogy „nem mértékkel mérve adja Isten a Lelket" (Jn 3,34). Az élő víz folyama csak úgy árad Jézus szívéből, s a Vigasztaló tudatunkba idézi mindazt, amit Jézus mondott nekünk (15,26). Amit pedig Jézus mond, az az Atya szava, amellyel magához vonja a világot, az emberiséget, a keresztre felmagasztalt Jézusban.

Köszönjük meg Szent Jánosnak azt is, hogy megtanított, hogy a tökéletes szeretet kirekeszti, kiveti a félelmet (1Jn 5,18), nemcsak szívünkből, de sorsunkból is. Istenben nincs árnyék. Sötétség és félelem csak bűnben van, csak gyűlöletben. Az Isten szeretet, jóakarat, irgalom. Nem veti el azt, aki hozzá jön. A jövetel, az Út már Krisztus. Csak az önzésnek túl keskeny ez az út, túl szűk ez a kapu. Az egész világ egyszerre beléphet rajta, ha felismeri, hogy Isten gyermeke, és arra a szeretetre vágyik, amely életét adja azért, hogy mások is élhessenek.

IV.

A szinoptikusok Krisztus-képe, Pál tanítása, János teológiája persze még korántsem az Újszövetség egésze, és ezekből is csak néhány szempontot emelhettünk ki. Hálás szívvel kellene említenünk az Újszövetség minden sorát. Az Apostolok cselekedeteinek könyvét, ahol Szent Lukács megtanított arra, hogyan kell a múltat a jelenből és a jelent a múltból megérteni, s hogyan nyilatkozik meg a Szentlélek a jelenben, a múltban és a jövőben. Már arra is rájött, hogy azok, akik Jézusban megtalálták az Isten Országát, az Egyházban egyesülve, a Szentlélek által megszentelve, isteni kegyelemmel és erővel máris ebben az Országban élnek, már az ítélet napja, Krisztus visszatérte előtt. Szólnunk kellene a pasztorális levelek bölcsességéről és alázatáról, amelyekben megtaláljuk az Egyház fejlődő szervezetét, az ebben működő sugalmazó gondviselést; a Zsidókhoz írt levél pátoszáról, lelkesedéséről, bátorságáról, kultúrájáról; Szent Jakab töprengésbe nem bocsátkozó józan eszéről és szigoráról; a Jelenések könyvének költőiségükben igaznál igazabb látomásairól. És nagy okunk van hálára az újszövetségi Egyház alázatáért és okos értelméért, amellyel az egész kinyilatkoztatást hamisítat-

lanul megőrizte, és a Szentírásban felénk nyújtja, a gazdag változatok feszülő mély egységében. Most már csak arra van szükség, hogy Isten népének minden tagja éljen is vele. Mert „minden írás, amit az Isten sugalmazott, jól használható a tanításra, az érvelésre, a feddésre, az igaz életre való nevelésre, hogy az Isten embere tökéletes legyen, és minden jóra hajoljon" (2Tim 3,16-17). Hisz „mindig csak a Szentlélektől sugalmazva beszéltek az Isten megbízottaiként a szent emberek. Jól teszitek, ha figyeltek rájuk, mint sötétben világító lámpásra, amíg a nappal fel nem virrad, és a hajnalcsillag a szívetekben fel nem ragyog" (2Pét 2,21.19). „Hála legyen Istennek az ő kimondhatatlan ajándékáért!" (2Kor 9,15)

Babos István

EUCHARISZTIA = HÁLAADÁS

A liturgikus konstitúció előkészítő bizottsága első tervezetében azt ajánlotta, hogy a hívek igyekezzenek megérteni a liturgikus szövegeket és cselekményeket, remélve, hogy a megértés átformálja őket egyszerű szemlélőkből cselekvő résztvevőkké. Bea bíborosnak nem tetszett ez a szövegezés és a mögötte meghúzódó gondolat, vagyis hogy a fő cél a megértés.[1] Szerinte az imák és cselekmények megértése fontos, de a fő cél az, hogy ezek a MISZTÉRIUM, a közöttünk élő Krisztus megismeréséhez vezessenek a szó bibliai értelmében, ahol megismerni annyit jelent, mint megtapasztalni, ahol az ismeret és szeretet karöltve jár. Ez a kis esemény egyrészt kiemeli, milyen fontos az egyensúly az ismeret és a gyakorlat között. A túlzott szellemi érdeklődés szellemi tornává, az értelmi érdeklődés elhanyagolása babonás gyakorlattá teheti vallásos életünket. Másrészt arra is figyelmeztet a történet, hogy a téves ismeret téves gyakorlathoz és így zsákutcába vezethet.

Célunk itt, hogy az Eucharisztia mint hálaadás fogalmát — ami annyira fontos helyet foglal el az Újszövetségben és az ősegyházban, és annyira vitatott kérdés volt a reformáció idején — közelebbről megvizsgáljuk, és életünkre alkalmazzuk.

Egyszerű modell, sokoldalú valóság

A modellépítés egyformán segédeszköze az építőmérnöknek és a teológusnak is. A mérnök helyzete könnyebb, mert lekicsinyítve hűséges mását adja az elképzelt épületnek. A teológiában nem azonosságra, hanem hasonlóságra (analógia) épül a modell. Az elvont fogalom, vallásos élmény vagy szentírási tanítás és az érzékelhető valóság között h a s o n l ó s á g o t fedez fel az értelem, és az előbbieket az utóbbi segítségével érthetőbbé teszi. A veszély ott van, hogy mivel az értelem egyszerűségre, érthetőségre,

átlátszó világosságra törekszik, elfelejti, hogy csak hasonlóságról van szó és nem azonosságról.

Áldozat vagy hálaadás az Eucharisztia?[2] — Luther teológiájában a törvény és a hit szemben áll egymással. Az embernek vagy a törvény által van kapcsolata Istennel, ahol az ember a cselekvő és a parancsok megtartása által igyekszik kiérdemelni Isten jóindulatát — ez volt az ószövetségi helyzet —, vagy a kegyelem útján, ez jellemzi az újszövetséget. Isten jóindulatának oka Krisztus áldozata, amivel egyszer s mindenkorra megváltást szerzett. Ezért a keresztény istenimádás hálaadás, hálaáldozat a megváltás ajándékáért. „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre" annyit jelent, hogy hálás szívvel gondolunk Krisztus értünk felajánlott áldozatára (Erinnerung), nem pedig a bibliai értelmű megemlékezés (Gedächtnis), amely az üdvösségtörténeti eseményt egyben jelenvalóvá is teszi. Más szóval az ember nem válthatja meg magát, ez az Isten műve. Luther a katolikus tanítást és gyakorlatot úgy értelmezte, hogy aszerint az emberi jótett üdvösséget szerez, ami természetesen félreértés.

A trentói zsinat szerint az eucharisztia ünneplése nemcsak dicsérő áldozat vagy hálaadás — az is —, nemcsak egyszerű megemlékezés — az is —, hanem valódi áldozat: propitiatorium, engesztelő áldozat (DS 1753). A zsinat nem fejtette ki a keresztáldozat és az Eucharisztia között kapcsolat módját. Utána a teológia olyan nagy lelkesedéssel védte az Eucharisztia áldozati jellegét, hogy a többi szempontot szinte elfelejtette. A szentmiseáldozat szinte külön áldozattá vált, amely a keresztáldozat „megújításából" nyeri hatékonyságát. Ez így természetesen nem szabatos, mert ami egyszer megtörtént, azt nem lehet megismételni.

Amint látjuk, a kérdés fölvetése a fenti formában helytelen, a „vagy-vagy" modell zsákutcába vezet. Látható ez abból, hogy az idő múlásával mindkét fél egyre jobban megmerevedett a maga álláspontját védve. A kivezető út abban rejlik, hogy egyrészt újra felfedezzük az egységet, mégpedig két síkon: a szentmise és Oltáriszentség (áldozat és áldozás) meg Krisztus és az Egyház áldozata között. Másrészt követnünk kell az ősegyház hitét, amely elsősorban nem imádás tárgyát látta az Eucharisztiában, hanem Krisztus cselekvő jelenlétét. A szentségi jelenlét valóságos, ugyanakkor (számunkra még) nem teljes, még nem színről színre való találkozás az élő Krisztussal, aki a mi Üdvözítőnk és Megváltónk, Akinek megváltói működése kihat minden időre.[3] Szépen foglalja össze mindezt az úrnapi zsolozsmában Szent Tamás antifonája: „Ó szent vendégség, amelyben Krisztust vesszük; szenvedésére emlékezve kegyelemmel telik meg a lelkünk, és a jövő dicsőség zálogát kapjuk." A múlt (szenvedés), jelen (kegyelem) és jövő (dicsőség) mind cselekvő jelenlétre utal. A II. vatikáni zsinat körüli teológia egyelőre még kissé szokatlannak ható új szavai (transsignificatio, transfinalisatio), anélkül, hogy a régi hitet bármiképpen is feladnák, ezt a dinamizmust akarják hangsúlyozni.[4]

Még csak ennyit jegyeznénk meg az egyoldalúság magyarázatára: Bűnre hajló természetünk és a bennünket körülvevő szenvedés, amitől annyira szeretnénk szabadulni, talán hozzájárult, hogy inkább a szenvedő Krisztusra fordítsuk figyelmünket, akinek áldozatát ünnepeljük az Eucharisztiában, és valahogy észrevétlenül háttérbe szorult képzeletvilágunkban a megdicsőült Krisztus alakja. Pedig hitünk tárgya az, hogy a lehetetlennek látszó helyzetből is van kiút. Az élet nem a halálba, hanem azon keresztül több életbe vezet, amint Krisztus példája mutatja. Hitünk tárgya a megdicsőült Krisztus, és a róla való megemlékezés nem annyira a magunk javának hangoztatása, hanem Isten dicsőítése nagy tetteiért.

Hálaadás, felajánlás, megemlékezés

Az összehasonlító vallástudomány kimutatta, hogy az egymást követő korok a régi formákat új tartalommal töltötték meg. Ez az elv érvényes az üdvösségtörténetre is, amely a Szentírásból elénk tárul.[5] Az Eucharisztia ünneplése az utolsó vacsora eseményeiről való megemlékezés. Így jogos a kérdés: Mi volt a régi keret és mi volt az új tartalom Jézus és tanítványai ünneplésében?

A régi keret az asztali áldás és hálaadás. Ez a zsidóknál minden közösségi étkezés alkalmával így volt, a liturgikus (vallásos) étkezéseken, főleg a pászkavacsorán is. Az étkezés előtt az asztalfőn ülő személy üdvözölte az egybegyűlteket: „Az Úr legyen veletek", erre azok a szokásos, ma is ismert köszöntéssel válaszoltak. Majd áldást mondott a kenyér fölött: „Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret".[6] Ezután szétosztotta a jelenlevőknek. Ez után a szent cselekmény után kezdődött az étkezés. A végén a bor fölött mondott áldást: „Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a bort." A szöveg nemcsak a föld javairól emlékezett meg, hanem megemlítette Isten nagy tetteit népe érdekében, a szövetséget, amellyel megajándékozta őket. Miután ittak a borból, könyörgés zárta be az ünneplést vagy az egyszerű étkezést. Hálás szívvel emlékeztek meg Isten nagy tetteiről, azaz magasztalták őt jóságáért, ami a teremtésben és a szövetségben tárult eléjük, és kérték, részesítse ezekben az áldásokban a vacsora résztvevőit. Berakha néven volt ismert az ilyen magasztaló hálaadás.[7] Az asztalra tett kenyér, a pohár bor, az együtt elköltött vacsora, az egyiptomi fogságból való kiszabadulás, az Úrtól kapott törvény mind Isten jóságának irántuk tanúsított jele volt, és ezért az ember egyetlen helyes magatartása a hálaadás és magasztaló istendicséret. Fontos szem előtt tartani a következőt: Az ószövetségi és általában a vallásos ember nem úgy gondol a hálára, hogy Isten ad valamit, és ezt az ember igyekszik hasonló értékű ajándékkal viszonozni. A vallásos ember szerint minden Istentől van, minden neki köszönhető, és amikor az ajándék forrására, az ajándékozóra mutat, dicsőítő magasztalásba kezd, mert Isten érdemtelensége ellenére is

kedves volt hozzá. Az ajándékadás, felajánlás nem Isten kegyét igyekszik biztosítani, hanem a dolgok igazi rendjét nyilvánítja ki.

A „megemlékezés" a bibliában szintén sajátos értelmű. Számunkra a megemlékezés a múltba való lelki visszatérést jelenti. De van úgy is, hogy a múltat hozzuk mintegy a jelenbe, hogy ahhoz csatlakozzunk, vagy hatását érezzük. Például megállunk egy percre, hogy valami fontos évfordulóról megemlékezzünk, és a múltban megindult folyamatot továbbvigyük. Az ószövetségi megemlékezés a múltat hozta a jelenbe azért, hogy a megemlékezők csatlakozzanak az Isten és ember közötti szövetséghez. A régi keret tehát annyit jelentett, hogy hálás szívvel emlékeztek meg Isten ajándékairól és nagy tetteiről, megjelölve a dolgok igazi rendjét, hogy Isten minden jó forrása, és könyörögtek, hogy itt és most részesítse őket áldásaiban, és tegye őket részeseivé a szövetségnek.

Az új tartalom, az új szövetség, Isten legnagyobb tette: megváltásunk Jézus Krisztusban. Mind a négy leírás az utolsó vacsoráról (Mt 26,26-29, Mk 14,22-25, Lk 22,15-20, 1Kor 11,23-26) megemlíti, hogy Jézus, mielőtt átadta volna magát a szenvedésre, mielőtt az új szövetséget megpecsételte volna, áldást mondott. Istennek ajánlotta magát a Vacsora alatt, nem helyettünk, hogy fölmentsen az Isten szolgálata alól, hanem a mi nevünkben, hogy lehetővé tegye, hogy Istent helyesen szolgáljuk. És ezt a felajánlást másnap a legmostohább körülmények között be is teljesítette. Isten felé fordult és hű maradt Isten akaratához, azt tette, amit természetünkből kifolyólag nekünk kellett volna tenni: engedelmeskedett Isten akaratának. Vértanúhalála „a sokaságért" hitvallás, a dolgok igazi rendjének kinyilvánítása, amelyben a hála és az áldozatfelajánlás gondolata egyformán jelen van. Az Istennek hálát adó ember a kapott jó forrására, Istenre mutat, akitől minden jó származik. Az önmagát Istennek ajánló személy belső magatartását felajánlással, ajándékkal fejezi ki úgy, hogy az ajándékot és önmagát a Teremtőnek adja, akit Jézus tanításából úgy ismerünk, mint Édesatyánkat.

Hála és felajánlás két egymást átölelő fogalom. Hálatelt szívből fakadó fölajánlással tesz hitvallást az ember a dolgok igazi rendje mellett. Ezzel fejezi ki Isten mindenekfölötti hatalmát és saját Istenhez tartozását.[8] Ebből következik, hogy az ember egyetlen helyes magatartása Isten, Teremtője és Megváltója előtt a hálatelt szívből fakadó istendicsőítés és önmagának Istenhez rendelése (felajánlás). Övé mint teremtmény, de övé akar lenni úgy is, mint Atyját szerető gyermek. Ez a dolgok igazi rendje, és ennek eredménye a feltámadás, amint ez Jézus életéből nyilvánvaló. Benne az emberiség feje és általa az egész emberiség igent mondott Istennek, ezért Isten felmagasztalta őt. Az Eucharisztiát megülve ezt az „átalakulást" ünnepeljük, Krisztus „átmenetelét" a halálból az életre. Ennek az „átalakulásnak" első gyümölcse, a feltámadt Krisztus, jelenik meg a kenyér és bor színe alatt, hogy ezt az új életet közölje velünk, és mi ahhoz csatlakozzunk.

Az utolsó vacsorán elhangzott parancsa: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre", nemcsak a rituális ismétlésre vonatkozik, hanem egyúttal ígéret is, hogy a kenyér és bor színe alatt jelen lesz saját maga és hálaadó-önfeláldozó áldozati lelkülete, és ehhez csatlakozva részesedünk benne. Jézus Krisztus hálaadó-önfeláldozó igenje, amit a Vacsorán kifejezett és a kereszt-fán beteljesített, időfeletti és örökérvényű. Ez az igen, ez a hálaadó felajánlás lesz érzékelhetővé, emberileg foghatóvá az Eucharisztiában. Nincs tehát két áldozat, Krisztusé és az Egyházé, nincs két cselekmény: a múltban Krisztusé, a jelenben az Egyházé. Csak egy áldozat, egy cselekmény van: Krisztusé. Ez az örök értékű áldozat lesz láthatóvá, hogy csatlakozzék hozzá az Egyház. Így lesz az Egyház imádsága és felajánlása Krisztus imádságává és felajánlásává.

Hálaáldozat az Egyházban: a dolgok igazi rendjének feltárása és megvalósítása

Az Atyák írásaiból kitűnik: a megemlékezés célja, hogy Krisztus áldozatának emlékét őrizzük és annak hatásaiban részesüljünk. A keleti liturgiákban a hála gondolata jobban kidomborodik, mint a nyugati, római liturgiában.[9] Maga a név: Eucharisztia, a görög eredetiben hálaadást jelent, és az első századokban különös értelmű egyházi tartalommal töltötték meg: utalt magára az asztali áldásra a vacsorán, a megemlékezésre „a Vacsoráról", ahol Jézus felajánlotta magát, és végül az átváltoztatott kenyérre és borra, ahol jelen van a felajánlás eredménye: az Istennel egyesült ember, a Megváltó.

Nyugaton a kánont bevezető prefáció előtti párbeszédben domborodik ki erősen a hála gondolata. A pap üdvözli a híveket, majd arra buzdítja őket, hogy imádságos lélekkel emeljék szívüket Istenhez. Ezután indítványt tesz: „Adjunk hálát Urunknak Istenünknek." „Méltó és igazságos" — felelik a hívek. Ezután a prefációban és az azt követő kánonban (amit a 9. század előtt nem szakított ketté a Sanctus) a közösség vezetője megemlékezik mindarról, ami hálaadó felajánlásra buzdítja a híveket, főleg pedig a megváltásról. „Méltó és igazságos" görög eredetű kifejezés. Amikor a törvényhozásra összegyűlt polgárok közül valaki, főleg a vezető, törvényjavaslatot terjesztett elő, és az tetszett az egybegyűlteknek, ezzel a felkiáltással tették magukévá. „Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek", indítványozza a közösség vezetője, — és ezt jelzi a máris oltárra helyezett kenyér és bor, amellyel életünket is Krisztussal Istennek ajánljuk. „Méltó és igazságos" meggyőződéssel teli felkiáltással fogadják el a közösség vezetőjének indítványát a hívek, így csatlakoznak a hálaadó felajánláshoz.

Hogyan kapcsolódik az Eucharisztia ünneplése hétköznapi életünkhöz?

„Az Egyház nem más, mint Eucharisztia (hálaadó felajánlás) térben és időben. Az Eucharisztia pedig az Egyház összesűrítése egy pontra és egy bizonyos időben".[10] A meghatározás tömör, de próbáljuk értelmét kissé kihámozni.

Krisztus áldozatáról beszélve kimutattuk, hogy az hálaadó felajánlás volt, s mindkét mozzanatban, a hálában és felajánlásban is minden jó forrására, Istenre mutatott. Más szóval: úgy élt, mint nekünk kellett volna élni, és feltárta a dolgok igazi rendjét és értelmét. Ezt ünnepeljük a szentmisében, ehhez csatlakozunk, és ezt igyekszünk megvalósítani életünkben. Ezért az Egyház, a hívek élete állandó Istent dicsőítő hálaadó felajánlás a hétköznapokban, az Eucharisztia ünneplése viszont ennek a magatartásnak hivatalos és ünnepélyes kifejezése úgy, hogy Krisztus hálaadó felajánlásához csatlakozunk.

A pogány világ éles határt húzott és majdnem áthidalhatatlan szakadékot teremtett Isten és ember, szent és profán világ és egyes embercsoportok között. Ez a válaszfal nem a dolgok igazi rendje szerinti, és nem az Isten akaratából, hanem az ember engedetlenségéből származott. Ezt rombolta le Krisztus Isten és ember között: „Az Ige testté (emberré) lett, s miköztünk lakozott" (Jn 1,14), a világ és a szentély között: „. . . eljön az óra, amikor sem ezen a helyen, sem Jeruzsálemben nem fogtok imádkozni az Atyához . . . az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát" (Jn 4,21-24), az imádság és az élet között: „Akár esztek, akár isztok, akár más valamit tesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek" (1Kor 10,31), zsidó és pogány között: „Mint békeszerző, a két népet magában eggyé, új emberré teremtette, és egy testben mind a kettőt kiengesztelte az Istennel" (Ef 2,15-16).

Jézus Krisztusban a dolgok igazi, Isten terve szerinti rendje megjelent és megvalósult. Ez az Isten műve, aki eredetileg is így tervezte, és az ember bűne után is végbevitte tervét, — magához vonja az embert, és az ember által az egész teremtett világot (1Kor 15,23-28). A „transitus" a romlandóságból a romolhatatlanságba, amely Krisztusban befejeződött, tovább folytatódik a világban, ezen dolgozik az Egyház a mindennapi életben, amikor az emberszeretetet azonosítja az istenszeretettel, és ennek ad kifejezést az Eucharisztia ünneplésében.

A családért, embertársainkért végzett becsületes munka, a kemény kiállás főleg az elnyomottak és szegények mellett, a melegséget sugárzó kedves szó, az enyhülést adó simogatás, a felelősségvállalás a közjó érdekében: mind a dolgok igazi rendje, Isten akarata szerint van. Amikor valaki követelhetné jussát, de nem szól a békesség kedvéért, vagy visszafojtja keserűségét, hogy panaszkodása ne legyen környezete kárára és kedvetlensége ne fertőzze a többi hangulatát, amikor valaki, aki igazán lehetne rátarti, szerénységből nem szól, hisz Isten adta a tehetséget, hogy a többiek javára fordítsuk (Lk 17,10), amikor valaki őszintén megbocsát, nem felsőbbrendűségét éreztetve a „bűnössel", hanem elfelejtve a sértést, hiszen annyi a tennivaló, és mindnyájan botlunk — mindez a dolgok igazi rendjének építése, Isten akaratának teljesítése. H á l a a d ó f e l a j á n l á s t e t t e k b e n. Aki így él, az — még ha nem is tud a keresztények Istenéről — a dolgok igazi rendje szerint éli életét: hálát ad, és felajánlja az egész teremtést és

önmagát Istennek azáltal, hogy helyesen él. Ez a lelkület és ez a magatartás él tudatosan a Krisztust követőkben. Ennek adnak kifejezést és ehhez csatlakoznak, amikor megemlékeznek Jézus Krisztus haláláról és feltámadásáról: arról az első történelmi pillanatról, amikor Isten és ember őszinte szeretetben találkozott, amikor a dolgok rendje először valósult meg Isten terve szerint. Az Eucharisztiában a teremtés és megváltás zsengéje, a feltámadt Istenember megjelenik a kenyér és bor színe alatt, és vételében Krisztussal találkozunk valóságosan, ha még nem is színről színre. Az életünkben gyakorolt hálaadó felajánlás viszont alapja az Eucharisztiában történő felajánlásnak. Ha életünk nem a dolgok igazi rendjének a vetülete, nem Isten akarata szerint berendezett élet, akkor ünneplésünk olyan lesz, mint Júdásé. Ott állunk Krisztus mellett, de nem osztozunk lelkületében, és nem csatlakozunk felajánlásához.

Az Eucharisztiában tárul elénk az élet értelme és végső kimenetele. („Halálodat hirdetjük, Urunk . . . amíg el nem jössz.") Ennek hirdetőivé és megvalósítóivá leszünk életünkben. Ez annyit jelent, hogy küzdünk minden ellen, ami hátráltatja Isten országának eljövetelét: a gyűlölet, a megoszlás, a kizsákmányolás, a széthúzás ellen, és felkaroljuk mindazt, ami elősegíti ezt, más szóval megtesszük Isten akaratát. Sokszor nehéz ezt megtalálni, nehéz világosan látni. De ahol az emberi közösség és egység, békesség és megértés munkálását, a szegények és elnyomottak felkarolását és segítését látjuk, biztosak lehetünk, hogy ott épül az Isten országa, aminek kifejezést adtunk az Eucharisztia ünneplésében, és amit meg kell valósítanunk a hétköznapokban.

A világ és az üdvösség története, ugyanígy az egyén hétköznapi és vallásos élete nem egymástól elválasztott külön sínpáron fut. Az üdvösségtörténet a világtörténet vetülete, ugyanígy a vallásos élet az ember életének vetülete. Ez szabja meg az egésznek a célját és irányát. Ez a cél az ember és általa a teremtés visszavezetése Istenhez, amint ez Krisztusban befejeződött. Láttuk, hogy ez nem más, mint hálás szívből fakadó istendicséret és felajánlás. A Krisztust követő ember ehhez csatlakozik az Eucharisztia ünneplésében, és ezt igyekszik megvalósítani hétköznapi életében, úgy, hogy belép a világba, és ott felismerve annak rendeltetését, helyesen használja a dolgokat, testvérének tartja és testvérként szereti embertársait, akik mindnyájan az egy Mennyei Atya gyermekei. A világ üdvösségéért könyörög, felajánlja a világot, hálát ad a teremtésért és a megváltásért. Ezzel felhívja a világ figyelmét erre a kötelességére, a dolgok igazi rendjére, és az egész világot bevonja a „transitus" mielőbbi megvalósulásába, összekapcsolja Krisztus hálaadó felajánlásával. Az ember egyetlen helyes magatartása Isten előtt a hálaadó felajánlás — ezt ismeri föl Krisztusban, ezt éli életében, ennek ad kifejezést az Eucharisztia ünneplésében.

A hit élteti az Egyházat, és nem a siker. Az Úr halálát és feltámadását hirdeti, amíg el nem jön. Minden sikertelenség mögött ott az örök élet csí-

rája, amely egy nap virágba fog szökkenni. A fő dolog a hűség, a tanúskodás Isten tervéről. Ez a terv Jézus Krisztusban jelenlevővé lett és megvalósult, és majd egyszer az egész teremtést illetően megvalósul.

JEGYZETEK

[1] **Jungmann**, J. A., „Constitution on the Sacred Liturgy", in: Commentary on the Documents of Vatican II. Ed. H. Vorgrimler, Herder, N. Y. 1967. I. 35. [2] Vö. erre vonatkozólag **Betz**, Johannes, „Sacrifice et Action de Graces" in: La Maison-Dieu 87(1966) 85ss; **Ratzinger**, J., „Is the Eucharist a Sacrifice?" in: Concilium Vol. 24,67; **Gerken**, A., „Dogmengeschichtliche Reflexion über die heutige Wende in der Eucharistielehre" in: ZkTh 94(1972) 199-226. [3] Ezt már a szentatyák magyarázata erősen kiemeli, vö. Gerken i. m. Betz 78-96, Ratzinger 66-77. [4] Ezeket a kifejezéseket a pápa is használja enciklikájában: „Mysterium Fidei" AAS vol. 57, No. 11, 766. [5] **Kraus** H.-J., Worship in Israel, Richmond, Virg. 1965. [6] Jeremias J., Die Abendmahlsworte Jesu, Göttingen 1960, 104. (Ugyanott a bor fölötti áldás is. A mai felajánlás első sora a kenyérnél és bornál szinte szóról szóra azonos a régi szöveggel.) [7] A Benedictus Lk 1,68-79 egy ilyen „áldás". Áldást nemcsak az étkezésnél, hanem más alkalmakkor is mondtak. [8] Vö. Ratzinger i. m. p. 75. [9] Betz i. m. p. 83. [10] **Hamer** Jérome OP, „Stages on the Road to Unity: The Problem of Intercommunion" in: One in Christ 4(1968) 241.

Lukács László

HÁLA A SZENVEDÉSBEN

I.

Nemigen van más tény, amelyet annyira egységesen elítélne minden ember, mint a rosszat s a nyomán bennünk keletkező szenvedést. Auschwitz, Hirosima, vagy akár csak egy ártatlan gyermek halála: elég egyetlen példát említeni, s lesújt ránk a rossznak fájdalma — elborzaszt, felháborít, elkeserít. Konok, dühödt harcba szállunk ellene, hogy kiirtsuk végre, vagy legalábbis visszaszorítsuk a lehetőség határáig. Lehetne-e valaha is belenyugodnunk?

De az ember nemcsak harcol a szenvedés ellen a gondolat és a cselekvés minden eszközével. Mindig újra nekirugaszkodik annak is, hogy feltárja a szenvedés értelmét vagy értelmetlenségét. A nemhivő ember Isten nemlétének csattanós bizonyítékát látja benne (Brückner

Felhasznált irodalom: Martin Buber: Ich und Du (Köln 1962). Yves Congar: Das Problem des Übels. In: La Saudé: Gott — Mensch — Universum (Köln 1957[3]). Erich Fromm: The Art of Love (New York 1969). Romano Guardini: Welt und Person (Würzburg 1947[3]). Karl Jaspers: Einführung in die Philosophie (Zürich 1950[2]). Walter Kern: Kosmodizee durch Christus (Mysterium Salutis III. Herder 1969). — Walter Kern — Jörg Splett: Theodizee-Problem (Sacramentum Mundi IV. Herder 1969). Gabriel Marcel: Etre et Avoir (Paris (1952). Marcel: De refus à l'invocation (Paris 1961). Simone Weil: Pensées sans ordre concernant l'amour de Dieu (Gallimard 1968).

szerint „a szenvedés az ateizmus sziklája"). A hivő pedig a jogos felháborodás elkerülésére megpróbálja összebékíteni a szenvedés tényét és a gondviselő Isten létét (theodicea: Isten igazolása — a szót ugyan Leibniz honosítja meg 1710-ben megjelent könyvében, de a feladat Platón óta megoldására sarkall minden bölcseleti rendszert).

A theodiceák sokmindent tisztáztak: a világ végességének, tökéletlenségének kérdését, a rossz mibenlétét, a szabadakaratú ember bűnreképességét. A bölcselők és az írók feltárták mély emberi tapasztalatunkat is: a szenvedés érleli is az embert, elmélyíti szeretetét, új világokat tár föl benne. Nemcsak az öröm, hanem a fájdalom is növelhet bennünket. Sárközi György szavával: „Minden szenvedés arra volt jó, hogy önmagamból fölrepítsen." A szenvedés piheként elfújja a szubjektíve nagyra tartott, csalóka örömöket, s így feltárhatja a maradandóbb, sőt az örök értékek világát. Juhász Gyula szerint: „A kínok kínja, mely vérig sebez, / Segít túllátni a szűk életen."

Harcolunk a rossz ellen. Ami megmarad belőle, azt bölcs-egykedvűen eltűrjük, sőt, amennyire lehet, megpróbálunk mégis hasznot húzni belőle. — De hálát adni érte? Egészséges lelkületű ember örülhet-e a szenvedésnek? Nem ferdelelkű rajongás vagy üres prédikációs frázis-e hálát emlegetni a szenvedésben? Őszinte, egészséges, „embernyi" emberek-e azok, akiknek eszükbe jut hálaimát mondani ilyenkor? Hogyan írhatta le Baudelaire: „Légy áldott, Istenem, ki a fájdalmat adtad", és „A Fájdalom az egyetlen nemesség, amelyet sem Pokol, sem Föld nem marhat el"? Hogyan énekelhetett Te Deumot Szent Erzsébet, amikor kicsi gyermekeivel együtt elűzték otthonából? Őszintén mondhatta-e Helen Keller, századunknak ez a nagyszerű süketnéma vak embere: „Köszönöm Istennek fogyatékosságomat, mert általa találtam meg magamat, munkámat, Istenemet"?

Az emberi személy nem egyszerre és magától értetődően kész — fokozatosan válik személlyé, felismeréseitől, szabad döntéseitől, elkötelezettségeitől függően, s végül a személyességnek valamilyen fokán éli át (és végig) az életét. Jaspers gondolata ma már pedagógiai közhely: „Az ember-lét: emberré válás." A személyességnek különböző fokain máshogyan ismerjük meg a világot, máshogyan éljük meg önmagunkat, mások az örömeink és a fájdalmaink. Ami egy alacsonyabb személyességi szinten gondtalan öröm, az magasabb szempontból létünket fenyegető veszély, sőt pusztító kár lehet. Ami viszont egy személytelenebb szemléletben ellentmondás és zűrzavar, az egy magasabb szempontú szintézisben harmóniává rendeződik. Az ember élete során egyre személyesebbé válhat: egyre bonyolultabb, egyre lényegesebb, egyre egyszerűbb szintézisek során fejlődhet, átlényegülhet. Ez az igazi, az embert önmagává nemesítő, s önmagán túl a transzcendenciába emelő ontogenezis. Megszületésünk az örök életre.

A személytelen vegetálás életformájában a hála élménye ismeretlen. A fájdalom is csak biológiai rossz közérzetként, a testi összkomfortérzés hiányaként jelentkezik. „Lelki" fájdalmakról (pl. szeretethiány, bűntudat stb.) is csak akkor vesz tudomást, ha azok már testi következménnyel (pszichés zavarok, szorongás, gyomorfekély stb.) is járnak. Korunk irodalmában talán Fejes Endre rajzolta meg legplasztikusabban ezt a létmódot a Hábetler család életében (Rozsdatemető c. regényében): „Éltek, ugyanúgy, mint a hörcsögök. Dzsessz, tánc, hajrá Fradi. Csak zabáltok, tömitek magatokat túrós csuszával, rántott hallal, böfögtök és ágyba bújtok!"

A tárgyak világának is megvannak a maga örömei és fájdalmai. Önmagában mégis embertelen.

A tárgyak világa néma. Szótlan a vegetáló ember is. Elemezheti és leírhatja a művészet és a tudomány. De szóra bírni csak a vallomás képes.

Első vallomás: a tárgyak boldogtalan öröme

„Amíg gyermek voltam, úgy beszéltem, úgy gondolkodtam, mint a gyermek" (1Kor 13,11).

Örültünk a tavaszi langyos levegőnek, az első hópelyheknek télen,
egy kirándulásnak, egy mosolynak, elismerő szónak.
Természetes volt minden öröm,
természetellenes minden fájdalom.
Örültünk minden örömnek:
természetes volt, hogy gondoskodnak rólunk,
elhalmoznak ajándékokkal.
Haragudtunk minden fájdalomért:
megdermedtünk a félelemtől, vagy segítségért toporzékoltunk.
Gyermekkorunkban megtanítottak arra, hogyan kell kérni és megköszönni. De a szó illemforma volt, értelmetlen „köszönömszépen".
Hálásak nem voltunk, csak örültünk vagy háborogtunk.
A külső hatásoknak kiszolgáltatva éltünk,
mint egy kőszikla melegszik és lehűl a hőmérséklet változására.

Boldogtalanok voltunk a tárgyak örömei között,
csupa szeretettel körülvetten mégis magányosak.

Fölfedeztük, hogy a világ gyönyörű, teli a tárgyak örömével.
Fölfedeztük, hogy ezeket az örömöket megkaparinthatjuk magunk is,
pénzzel, munkával, ügyeskedéssel.
És harcba indultunk függetlenségünkért:
boldog az, aki szabad — gondoltuk —,
aki tetszés szerint szerezheti be örömeit.
Nem törődtünk senki mással:
tárgynak néztük az embereket is,
kívánatos, hasznos, kedves,
vagy utálatos, ijesztő, káros tárgyaknak.

Boldogságunk eszközének véltük az embereket —
nem személynek, boldogságunk céljának, vágyunk végállomásának.

Aztán megláttuk, hogy a földön mindenki a boldogságot keresi.
Megborzadtunk, hogy a világon mennyi a rossz, a bűn, a szenvedés.
És ádáz, konok harcba indultunk ellene,
immár nemcsak önmagunkért, hanem mindenkiért:
irtsuk ki a fájdalmat, töltsük meg örömmel az életet.
Sokan közülünk kétségbeestek,
s feladták a reménytelennek bizonyuló küzdelmet.

Mások megpróbáltak fölébe emelkedni jónak és rossznak,
sztoikus bölcs módjára, akár Hamlet,
„férfiként, ki a sors öklözését vagy jutalmait egyképpen fogadta".

A tárgyak világába illesztettük bele Istent is,
a teremtés és a gondviselés címén.
Nem az emberek voltak fontosak, hanem tulajdonaik —
Istenből is csupán a gondviselése érdekelt.
Úgy tanultuk: a gondviselés kiment a bajból.
Úgy tanultuk: Isten terített asztala mindnyájunkat vendégül vár.
Úgy tanultuk: örül, hogy szerethet minket.
Elkényeztetett mafla gyerekként fürösztgettük magunkat
gondoskodása langyosvizében,
gondatlanságán méltatlankodva, ha valami baj ért.
Azt hittük: hiszünk Istenben.
Pedig csak a természetben, a tárgyakban hittünk.
Azt hittük: szeretjük Istent.
Pedig csak a tárgyakat szerettük, önmagunkat.

Észrevétlenül életfogytig tartó rabságra ítéltük magunkat
önmagunk és a tárgyak börtönében.

II.

Az emberlét: emberré válás. Emberré pedig csak együtt válhatunk, másoktól és másokat szeretve. Emberré csak a szeretetben válhatunk, ÉN-né csak egy TE-vel kapcsolatban (mint Martin Buber, Karl Jaspers, Martin Heidegger, Romano Guardini, Erich Fromm és annyian mások, egzisztencialisták és pszichiáterek, filozófusok és teológusok, mindnyájan egyöntetűen mondják). A személy korrelációs fogalom, csak másokkal kapcsolatban születhet meg és maradhat fönn, azaz teljesülhet be.

Létünk fenntartó eleme, beteljesülése a szeretet. Hányszor elmondták ezt már! Mégis mindannyiszor bajba kerülünk, valahányszor beszélni kezdünk róla. Hiszen valamiféle élménye a szeretetről mindenkinek van, s mindenki már azt a keveset is szeretetnek mondja, amit belőle megélt, holott ezeknek az élményeknek többnyire alig van közük a szeretethez. Így aztán bárki, akár Krisztus (tehát maga a Szeretet)

beszél a szeretetről, hallgatói könnyen vállat vonnak a jól ismert, sőt talán közhelyként únt szöveg hallatára — pedig „átkozottul zárt életük" valójában sohasem nyílt meg a szeretetben.

A következő sorok tehát veszélyesek, mert félreérthetőek. Olvasva mit sem mondanak. Csak párbeszéd lenne alkalmas helyükre ültetni őket. A személyes világ, tehát önmagunk feltárására is csak a két embert egymásba nyitó párbeszéd képes.

A szeretet közegében megszületik a hála, és átértékelődik a fájdalom.

A tudatosult szeretet érleli meg a hálát. A szeretet első élménye az emberben: a szüleitől és Istentől reá irányuló szeretet. A személyes szeretetnek ez a bennünket körülfogó horizontja alapozza meg az embernek életre szóló bizalmát, szeretetképességét, egyszóval: boldogságát. De igazán éltetni akkor kezd bennünket, ha már nemcsak minket szeretnek, hanem mi kezdünk el szeretni másokat. (Innen érthető, hogy kamaszgyerekek néhány hetes-hónapos kis barátságokat, diákszerelmeket gyakran nagyobb élménynek éreznek, mint szüleiknek mindent nekik adó szeretetét és gondoskodását.)

A bennünk támadt szeretetben válik tudatossá a ránk sugárzó is. Biztonságos, mégis mindig váratlan ajándékká. Lenyűgöző örömmé, szeretetélménnyé, amelyet „viszonozni" egész lényükkel nem tudunk. „Csak" — és ez mindenünknél több — hálásak lehetünk érte.

Új lesz a fájdalom is. A hábetlerek csak az őket érő rosszat érzik fájdalomnak. A szeretetben élő ember fájdalomköre kitágul. Aki mást is szeret, az másért is aggódik, más fájdalmát is sajátjaként éli meg — s az őt érő rossznál is gyötrőbb lehet a szeretteit sújtó. De a szeretet fájdalma nemcsak tágasabb, hanem mélyebb is: új fájdalmakkal ismerkedünk meg, amelyeket már nem a tárgyak okoznak, nem a testünk érez át. A testnél kínzóbb fájdalom a léleké: a legnagyobb fájdalmat azok okozhatják, akiket a legjobban szeretünk. Minél jobban szeretünk valakit, hibái, elégtelensége, tőlünk való távolsága annál nagyobb fájdalmat okoz. Mégis, ha igazán szeretjük egymást, akkor az aggódás, sőt az elutasíttatás fájdalma is szeretetbe fordul át, s ez fontosabb örömnél és fájdalomnál. A legtöbb ember azért szerencsétlen és azért képtelen a szeretetre, mert csak az örömöt tudja szeretetként megélni, a fájdalmat nem. Pedig az élet öröm és fájdalom. Csak az fog egészen szeretni, akiben mindkettő szeretetté izzik. A kőszikla úgy tüzesedik át, ahogy a napsugarak érik. A tűz maga határozza meg hőfokát — „ahogy meleg, úgy melenget". Fa, papír és kőszén egy lánggá lobbanhat össze a tűzben — ahogy öröm és fájdalom a szeretetben.

A szeretetről kevés egy ember vallomása. Igazán csak Én és Te kölcsönös feltárulkozásában szólalhat meg.

Mi: A tárgyak világa feltárult előttünk.
A tudósok a világ végéig kutathatják az anyag rejtelmeit,
lényeges titka nincs többé előttünk.
De ha az egész világot megszerezzük is,
boldogtalanul boldog felnőttek:
mind csak tárgy, személytelen.
S egész lényünk arra sóvárog,
hogy valamit ne mi szerezzünk meg,
hanem megkapjuk, szeretetből.
Te: Én tőled.
Én: Tőled én.
Te: A világ átváltozik a szeretetben.
A tárgyak többek lesznek önmaguknál:
ajándékká válnak, szeretetünk jelévé.
De kevesebbé is: mindegyik eltörpül hozzád képest.
Tőled már nem az a fontos, hogy mekkora ajándékot kapok,
hanem hogy mekkora szeretettel adod.

Én: A tárgyak értéke véges, a szeretet határtalan.
A tárgyak világában lehetett „egészen" örülni,
a szeretet mindig többre sóvárog.
A szeretet öröm és fájdalom egyszerre.
Minél jobban szeretünk, annál nagyobb az örömünk,
és a fájdalmunk is.
A szeretet öröme a találkozás, a közeledés, a vallomás,
a beléfelejtkező önátadás, az egyesülés.
A szeretet fájdalma a távolság, a töredékesség, az aggódás,
halálig kínzó kielégületlenségünk és beteljesületlenségünk.
A szeretet öröme felülmúlja a tárgyakét —
a tárgyak öröme megsokszorozódik,
ha ajándékként a szeretet követeivé válhatnak.
A szeretet fájdalma felülmúlja a tárgyakét —
a veszteség, ha a tiéd, sokszorosan fájdalmas nekem.
Öröm és fájdalom is egyesítő erővé válhat a szeretetben.

Te: Eddig eszköze voltál a boldogságomnak.
Én voltam a kezdet és a vég.
Most Te lettél célommá.
Nálad kezdődik és végződik mindenem.
A szeretet boldogsága nagyobb örömnél és fájdalomnál.
Átsüt a közelség örömén és a távolság fájdalmán is.
Érted szivesen viselem el a fájdalmat is,
ha általa közelebb jutok hozzád.
Amióta szeretlek, csupán egyetlen fájdalomtól rettegek:
hogy elveszíthetsz, hogy elveszíthetlek.

Én: A szeretet váratlan ajándék,
mindig meglepő, mindig ingyenes, ki nem számítható.
Viszonzására mindig kevésnek érezzük a magunk szeretetét.
Amióta szeretsz, betölt a hála,
amióta szeretlek, reményben élek.

A hála nem viszonzása a szeretetnek, még csak köszönete sem.
Megnyit a szeretet befogadására.
Átformálja lényünket, mely a szeretetből él, és benne beteljesül.
A remény vigasztal a távolság fájdalmában,
töredékességünk ellenére bízik a beteljesülésben.
A remény túllát téren és időn,
elmúláson és halálon, örömön és fájdalmon.

Mi: A tárgyak világában Istennek nincs neve.
A szeretetben: Atyánk.
A szeretetben értettük meg egymást. A világot. Az Atyát.
Ez a világ a hitben: otthonunk.
Az Atya ajándéka nekünk, gyermekeinek.
A „túlvilág" pedig a magát nekünk ajándékozó Szeretet.
A végtelen Közelség és a végtelen Távolság.
A végtelen öröm. És a végtelen fájdalom.

III.

Századunk gondolkodói közül talán Gabriel Marcel és Martin Buber gondolta végig a legkövetkezetesebben a föltétlen és teljes szeretetre vágyódó ember helyzetét. Az ember csak mással egyesülő létében, vagyis a szeretetben válhat egészen emberré, tehát boldoggá. Egy véges emberrel, véges idő alatt azonban képtelen beteljesülni végtelen szeretetvágyunk. „Szeretsz, szeretlek. Mily reménytelen" — sóhajt föl Nemes Nagy Ágnes beteljesült szerelmének mégis többre sóvárgó fájdalmas boldogságában. Teljes önátadásra csak a végtelen Szeretettel, „az abszolút Te-vel", Istennel kapcsolatban vagyunk képesek. Csak Ő az, aki Fiában egészen eggyé: emberré lett velünk. Végtelen szeretetvágyunk csak így teljesülhet be, nem a saját művünkben, hiszen mi magunk csak véges et tudunk elérni — hanem Őbenne: a Végtelen befogadhatja feltárulkozó énünket, halálunkon át, a feltámadásban.

Hála és szenvedés, mint minden más ténye az életnek, csak az emberen is túlmutató, teljesen megélt emberségben, az abszolút személyes létben tárja fel értelmét, és szelídül harmóniává.

Kölcsönös hálánk az Atya iránti hálában teljesedik be.

A valódi hála nem fakad kiszolgáltatottságból vagy kötelező előírásból, de még elegáns logikájú gondolatmenetből sem. Csak szeretetből. S ez az érzés nem megaláz, hanem fölemel, nem elidegenít önmagamtól, hanem elsegít önmagamhoz, nem „sziszegve szolgál aljas, nyomorító hatalmakat", hanem minden kiszolgáltatottságnál föltétlenebbül, önfeledt boldogan átadja önmagát a szeretetben.

Az ember az üdvösségtörténet nagy tényéből és életének sok-sok apró jeléből ráeszmél arra, hogy a természet és a történelem mögött egy teremtő-gondviselő-szabadító Szeretet áll. Az Ószövetség hálaénekei is a megtisztult, a bajból megmenekült ember boldog köszönetét zengik

Istennek, de ezek az imák inkább konkrét bajokból szabadulásért hálálkodnak: inkább megkönnyebbült köszönetek, mint a megtapasztalt jóság nyomán felgyulladt szeretet vallomásai.

Az Újszövetségből, elsősorban Szent János és Szent Pál írásaiból a megváltott ember hálája fakad fel. „Megismertük Isten szeretetét, és hittünk benne" (1Jn 4,16). Örömmel adjatok hálát az Atyának . . . Ő kiragadott minket a sötétség hatalmából, és áthelyezett szeretett Fia országába" (Kol 1,12-14). Számukra a szabaduláson érzett örömnél is fontosabb, hogy megtapasztalták Isten szeretetét. Ehhez viszonyítva eltörpülnek a jelen szenvedések, sőt Pál „örömmel szenved", és „testében egészíti ki azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből".

A hitben nemcsak a hála, de a fájdalom is a végtelenbe tágul, mélységében is, tágasságában is. Tágasságában: most már nemcsak a magam fájdalma gyötör, sőt nemcsak azoké, akikkel szeretjük egymást, hanem minden emberé: minden ember szenvedése, Krisztusban. És mélységében: hiszen az embert fenyegető veszélyek lehetősége végtelenre nőtt. Minél nagyobb jótól esik el az ember, annál nagyobb a vesztesége. A hivő ember tudja igazán, milyen jó és milyen rossz között választhat az ember: egyesülhet a végtelen szeretettel, vagy elzárkózhat tőle az egyedüllét örök boldogtalanságában.

Amíg van ember a földön, harcol a szenvedés ellen. A nemkeresztény humanizmusoknak és a keresztény hitnek egyaránt legnagyobb erőpróbája, hogy milyen sikerrel vívja meg ezt a harcot. A szenvedésfolyam forrása kiapadhatatlannak látszik. A nemkeresztény humanista vagy kétségbeesik a reménytelen, bár hősies harcban, vagy csak a jelennel törődik, nem gondolkozva azon, hogy a mindig szebb holnapokból összeállhat-e maradéktalanul szép jövő. A keresztény ember reménye nem evilágra irányul — „egyetlen reménye": a feltámadt Krisztus keresztje. A szenvedésfolyam forrását Krisztus sem apasztja ki, hanem átengedi magán az egészet. Elfogadja. Nem mazochizmusból, nem hősi mutatványként. Hanem szeretetből. Emberektől elhagyottsága, halálra kínzatása Isten teljes távollétének iszonyatos tudatában válik számára végső gyötrelemmé: teljesen egyedül hagyja az, akinek közelségére mindent föltett. A szenvedésnek ez a felülmúlhatatlan borzalma a föltámadásban nyer értelmet. Ekkor látszik meg, hogy halála mégsem volt megsemmisülés: hogy Isten, aki a világ nyilvánossága előtt, életének legnehezebb órájában látszólag teljesen magára hagyta, valójában mindvégig jelen maradt benne, és életben tartotta a halálban is.

A szeretet és a szenvedés végső értelme így tárul föl Krisztus halálában. A szeretet teljes egyesülése, a másiknak mindenestül átadottsága földi életünkben csak akkor valósulhat meg, ha valóban utolsó porcikánkig, tehát halálunkig átadtuk magunkat. Ennek a föltétlen szeretetnek azonban csak a vágyát hordozzuk magunkban. A valóság-

ban mi csak darabkákat adhatunk magunkból. Már ezekkel a morzsákkal is boldoggá tesszük egymást — de a megkapott boldogságnál mindig nagyobb marad a csak megsóvárgott teljesség hiánya. A fájdalom mégsem nyomja el az örömet, ha eleven bennünk a remény, hogy szeretetünk egyszer valóban beteljesülhet az egységben. Reményünk forrása Isten, aki egészen nekünk adta magát, és egészen befogad bennünket. A teljes elhagyottság benne így válhat teljes egyesüléssé, önmagunk elvesztése megszületésünkké, a halálos fájdalom végtelen örömmé.

A fájdalom csak a szeretetben győzhető le: ha elfogadjuk, és átúszunk kimeríthetetlen forrású áramán, mint valami földalatti patak barlang-szifonján. Miért van ez így? Talán mert különben hajlamosak lennénk arra, hogy őrizgessünk valamit magunkból. Mert csak halálunkban vagyunk képesek az örök életre. „Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy vele együtt élni is fogunk" (Róm 6,8).

Simone Weil gyönyörű gondolata szerint a szeretetnek kétféle megvalósulási formája van: az egyesülés szeretete az örömben, és a távolságból is összetartozásé a fájdalomban. A kereszténységnek ez a két pólusa: a Szentháromság a tökéletes egyesülés — és a kereszt a tökéletes fájdalom. A kereszt szeretetét megélve jutunk el a Szentháromság szeretetéig — mondja Weil.

Istenről nem beszélhetünk úgy, mint valami tárgyról, fogalomról, — csak szólhatunk hozzá. Hálás örömmel felelhetünk neki, aki megszólított minket.

Harmadik vallomás: a megszabadítottak hálaéneke

Hálát adunk neked, Atyánk, mindenért.
Köszönjük, hogy vagy, hogy lehetünk mi is.
Köszönjük, hogy kipusztíthatatlan vágyat oltottál belénk
a szeretetre és a boldogságra.
Köszönjük, hogy törvényeid a boldogságra köteleznek,
hogy életünk és boldogságunk a szeretet.
Köszönjük, hogy reménykedhetünk a szeretet végső teljességében.
Köszönjük, hogy benned leomlanak válaszfalaink,
hogy végül tökéletesen egyek legyünk a szeretetben
egymással és veled.
Köszönjük, hogy önmagunkkal megajándékozhatjuk egymást,
hogy semmiségünkben is magadénak fogadsz minket.

Köszönjük, Atyánk, a szenvedést,
mert megnyitott, tágított, tisztított,
mert benne is megláthattuk szeretetedet,
mert közelebb vitt minket hozzád,
aki nekünk a Fájdalom és az Öröm vagy.
Köszönjük, hogy magunkra eszmélhettünk a szenvedésben,
hogy ott tudhatunk minden fájdalomban,
hogy megélhetjük a teljes valóságot,
amely most szenvedés és öröm,

amely majd egység és boldogság.
Amely mindig szeretet.
Köszönjük, Atyánk, hogy szerethetünk az örömben.
hogy benned teljessé lesz minden örömtöredék.
Köszönjük, hogy szerethetünk a fájdalomban,
hogy a remény hozzád emel a kétségbeesésből.

Egész életünk vajúdás — hogy önmagunkat megszüljük.
Egész életünk haldoklás — hogy Te megszülethess bennünk.

Valaha így könyörögtünk hozzád:
Urunk, add nekünk magadat.
Most egyre kevesebbnek tartjuk magunkat,
méltatlanságunk megsemmisítő terhe alatt.

Végül egyetlen porcikánk sem marad már a miénk —
boldogan vagy fájdalmasan — mind a tiéd lett.
Elfogyó életünkből semmi sem marad végül,
s ezt a semmit mégis odaajándékozhatjuk neked.
Ma nem tudunk már könyörögni,
csak megköszönni.
Csak hála van bennünk, Atyánk, hogy elfogadtál a magadénak.
Hála és öröm és fájdalom egybeolvad szeretetedben.

Hála, hogy halálunkban teljessé válhat önátadásunk.
Hála, hogy letörölsz szemünkről minden könnyet.
Hála, hogy megszabadítasz minket önmagunktól.
Hála, mely eggyé válik szeretteteddel.
Hála, mert nincs többé én-mi-ő, csak Te vagy Atyánk
minden mindenben.
A szeretet minden mindenben.
Hála, béke, öröm.
Hála.

Béky Gellért

A SZOLGÁLAT HÁROM FOKA

Az első a jókedvű, nagylelkű, hálás szolgálat. Amink van, amit a jó Istentől kaptunk (testi erő, egészség, ügyesség, szellemi képességek, tehetség és egyéb jótulajdonságok), mások javára, boldogítására, segítésére akarjuk használni. Mert az erő, a hatalom, a képességek legjobb használata a szolgálat. Merő pazarlás, önző fényűzés lenne, szegényes korlátoltságra vallana, ha mindezt egyedül a magunk javára akarnánk felhasználni. Sok mai fiatal látja ma így a szolgálatot. Számukra se nem puszta kötelesség, még kevésbé kínos áldozat, amit másokért meg kell hozni, hanem valami magától értetődő dolog, amit természetes jókedvvel, fiatalos örömmel, szívünkre hallgatva nagylelkűen felajánlunk. S nemcsak hogy nem „ad-

juk a nagyot" szolgálatunkkal, nemcsak hogy nem várjuk el a másiktól, hogy hálálkodjék, hanem még mi köszönjük meg, hogy mások, embertársaink, a közösség, a társadalom alkalmat ad a szolgálatra, lehetővé teszi számunkra. Mint a szentmisében imádkozzuk: „hálát adunk, mert arra méltattál minket, hogy színed előtt állhatunk, és szolgálhatunk Néked". (A második eucharisztikus imádságból.)

A szolgálat lényege ebben áll: nem azért vagyunk a világon, hogy kiszolgáltassuk magunkat, hanem hogy mi szolgáljunk Istennek és embertestvéreinknek.

Ám bármennyire nemes és szent dolog is az ilyen szolgálat, még nem tökéletes. El kell jutnia a második fokra is annak, aki tökéletes akar lenni a szolgálatban. Ez pedig nem más, mint a szív alázatossága. Keresztelő Szent János mutatta erre a legszebb példát. Nem azt mondta: én csak arra vagyok méltó, hogy az Úr (Jézus) saruszíját megoldjam, hanem: még arra sem vagyok méltó, hogy saruhordozója lehessek! A szolgálat ui. olyan szent és nagy dolog, hogy emberben nem igen akad olyan, aki tökéletesen méltó lenne erre a magasztos feladatra. Az első fokon hálát mondunk a szolgálat nagy kegyelméért; ezen a második fokon semmiségünket, méltatlanságunkat, elégtelenségünket ismerjük el nagy alázatosan. Kell ez a második fok, mert ha netalán nem volna meg bennünk, könnyen öntetszelgés, önelégültség veszélyébe sodorhatna bennünket a szolgálat, a másokért való tevékenykedés, szorgoskodás „szenvedélye". Sőt az a veszély is megvan, hogy nem sokat kérdezzük, kell-e másoknak a szolgálatunk? Ráerőszakoljuk magunkat a szeretet és a szolgálat jelszavával a felebarátra, s ahelyett, hogy jót tennénk neki, terhére leszünk. Könnyen beleringathatjuk magunkat abba a boldogító tudatba, hogy „jótevők" vagyunk, mások megmentői; nélkülünk ők tehetetlenek, semmire sem mennének stb. Ha azonban megvan bennünk a második fok alázatossága, csakugyan szolgálat lesz a szolgálatunk.

De még ez a második fok sem jelenti a teljességet. Nem kevés azoknak a száma, akik szívesen, örömmel, alázattal szolgálnak Istennek, felebarátnak, viszont nem fogadják el készségesen, hálával, igazi örömmel a mások szolgálatát. „Köszönöm, ne erőltesd magad, én egyedül is meg tudom tenni; nincs szükségem a te segítségedre, szeretetszolgálatodra." Valami rejtett önhittség, függetlenségi vágy vagy csak egyszerűen a tapintat és alázatosság hiánya mondatja ezt velünk. Félünk, hogy a másik, aki nekünk szolgál, fölénk kerekedik nagylelkűségben, megelőz bennünket szeretetszolgálatával. Vagy csak egyszerűen unjuk, lebecsüljük a másoktól jövő szolgálatot. Vagy nincs helyes fogalmunk a szeretetről, annak kölcsönösségéről.

Az édesanya akkor is örül gyermeke ügyetlen, többet zavaró, mint használó „segítségének", apró-cseprő ajándékainak, ha semmi haszna sincs belőle; ha a gyerek mindenféle felszedett holmival akarja őt megörvendeztetni; ha

a segítség után rendbe kell hozni a szobát, amit a gyerek teljes erejéből föl akart söpörni. Nem az eredményt nézi, hanem a gyermekszív odaadását, a szándékot, és szívből örül a legkisebb „szolgálatnak" is.

Mi lenne, ha a jó Isten elutasítaná a mi szolgálatunkat, mondván, hogy neki nincs erre szüksége (s ebben tökéletesen igaza volna); hogy elég Ő önmagának (ez is színigazság); ha nagy fölényesen, ellentmondást nem tűrő „nagylelkűséggel" tudtunkra adná: „ne törjétek magatokat, se parancsot ne tartsatok, se erénygyakorlatokkal ne bibelődjetek, úgyis hiába, ez mind értéktelen énelőttem. Én és egyedül én üdvözítelek titeket, ingyen." Teológiailag nézve a kegyelem is, az üdvösség is ingyenes, semmiképpen sem függ se akaratunktól, se cselekedeteinktől, még csak a bűnbánatunktól sem. S mégis: Isten, a nagy Isten, az ingyen is üdvözítő Isten nemcsak hogy eltűri nagy kegyesen ügyetlen, tökéletlen szolgálatunkat (ha ugyan egyáltalán annak lehet nevezni), hanem elismeri, elfogadja, örül neki, hálás érte. Sőt — nem hihetetlen ez? — ő maga kéri szolgálatunkat; szeretetünkre, nagylelkűségünkre, szabad akaratból fakadó önmegajánlásunkra apellál!

A szent Isten, a dicsőség Istene maga az alázatosság, az alázatos szolgálat. Isten a „szolgálat Istene". Szolgál nekünk a természet erőiben, amelyek éltetnek, fenntartanak bennünket; szolgál nekünk a gondviselésben; az emberek által, az eseményekben, az Egyházban, Jézus Krisztusban, a Szentlélek által. Istenben is megvan, sőt a legtökéletesebb mértékben megvan a szolgálat első és második foka: az örvendező, magától értetődő, alázatos szolgálat szelleme. És megvan benne a harmadik fok is: mert jó szívvel, örömmel, szeretettel, kedvesen, hálásan — és csodálatos dolog az Isten hálája! — elfogadja a mi gyarló, de szívből jövő szolgálatunkat is. Erre csak az képes, aki igazán alázatos és igazán szeret. Isten pedig maga a Szeretet.

Ha nem így volna, senki sem lehetne Isten „munkatársa", akivel maga a nagy Isten „együttműködik" az üdvösség munkálásában (Mk 16,20); akkor senki sem tudná kiegészíteni azt, ami hiányzik még a Krisztus szenvedéséből (Kol 1,24). Akkor senkinek sem lenne szabad papnak lennie; akkor hallatlan vakmerőség volna a fogadalmas életideál, vagy egyáltalán önmagunknak az Isten országára való nagylelkű fel- és megajánlása.

De ha Isten a Szolgálat Istene, egészen a harmadik fokig (azaz ha csakugyan a Szeretet Istene), akkor a mi szolgálatunk is lehetséges, elfogadott, érvényes, százszor megáldott, boldog szolgálat!

S ha Isten elfogadja a mi hitvány szolgálatunkat, nekünk is mindig készen kell lennünk egymás szolgálatának igaz szívvel való elfogadására, még akkor is, ha nem mindig van a „testi ember" ízlése és vágya szerint.

Sok család, sok közösség lenne emberibb, családiasabb, istenibb, ha megértenénk és megvalósítanánk a szolgálatnak ezt a három fokát, ami nem egyéb, mint alázatos, hálás szeretet.

Josef Stierli

A JÉZUS SZÍVE-TISZTELET DOGMATIKAI ÉS VALLÁSOS ÉRTÉKEI

Tanulmányunk célja: röviden megmutatni, mennyi erő duzzad a Jézus Szíve-tiszteletben a dogmatikus oldalról a gyakorlati vallásos élet felé haladva, s hogyan valósulnak meg benne az igazi vallásosság nagy és mellőzhetetlen követelményei.

Jézus Szíve mint a hitigazságok középpontja

Nem szabad, hogy az ember vallásos magatartását csupán szubjektív elhatározása alapozza meg; inkább az igazság és az értékek objektív világából kell kinőnie. Más szóval: vallásosságunk legyen dogmatikailag megalapozott, alakuljon ki a hitből és a kinyilatkoztatásból. Minél mélyebben gyökerezik a vallásos élet a hitigazságokban, minél inkább ott a középpontja, annál termékenyebben tud kibontakozni a fejlődés általános törvényei szerint.

Vessük fel tehát először is a kérdést: melyek az egyházi Jézus Szíve-tisztelet dogmatikus értékei. Persze nyomban el kell ismernünk, hogy a szokásos Jézus Szíve-tisztelet gyakorlói egyáltalán nincsenek teljes tudatában ennek a gazdagságnak, sőt éppen ezen a területen a jámbor gyakorlat sokszor nagyon is messze távolodott a teológiától. Ezt a tényt azonban nem szabad az igazi Jézus Szíve-tisztelet terhére írnunk. Értsük inkább nyomatékos sürgetésként, és tárjuk fel, engedjük hatni lelkipásztorkodásunkban az eddiginél sokkal jobban a dogmatikus alapokat és összefüggéseket. A következőkben megmutatjuk a „Jézus Szíve-teológia" központi helyét. Nyílt lehetőség marad, hogy más vezérgondolatból kiindulva is felépíthetjük az igazságok rendszerét, s arra is épp oly termékeny vallásos életet alapozhatunk. Mégis fölvethetjük azt a kérdést, nem vezet-e el Jézus Szíve titkának dogmatikus szemlélete a hitigazságok magvába.

Az egész világtörténelemnek, az emberiség történetének koordinátatengelye, Isten és ember kegyelmi találkozásának legbensőbb helye ugyanis Krisztus keresztje; ugyanakkor az ember Isten iránti vallásos odaadásának a helye is. És ennek a keresztnek a legközepe az Úr átvert szíve. Ha ezt a titkot teljes tágasságában és mélységében szemléljük, összefut benne a katolikus hitigazságok minden fő sugárvonala. A szentséges Szív titkával összekapcsolódik a Szentháromság és az üdvösség titkának minden nagy igazsága.

A szeretet háromegy Istenének megnyilvánulása

A kereszt függőleges vonala túlmutat magán, bele a háromegy Isten, a végtelen Szeretet legbensőbb titkába. Az átvert szívű, megfeszített Krisztus történelmi megjelenésében úgy tárult fel előttünk, hogy Isten a szeretet, ahogyan puszta szó nem adhatja tudtul, — még Isten kinyilatkoztató szava sem. Mert ez a keresztre fölemelt Krisztus, akinek szívéből minden csepp

vér kifolyt, „a láthatatlan Isten képmása". „Aki engem látott, látta az Atyát." Az átvert, kiüresedő szív szimbolumában, a végső odaadásnak ebben a jelében mint egy kapun át megismerjük az önmagát odaajándékozó isteni szeretetet. Ez a szeretet jeléül átdöfött szív egyszerre középpontja a golgotai Krisztus-alaknak, és szimbóluma annak, hogy az önzetlen, ajándékozó szeretet Isten titkának a lényege. Ez Jézus Szívének első dogmatikus üzenete: Isten a végtelen szeretet! Szeretet önmagában és szeretet minekünk!

De a végtelen szeretetnek ez az Istene éppen szeretetének titkában hármas: Atya, Fiú és Szentlélek. Az átvert, vérző szívű Megfeszítettben a legfölségesebb Szentháromság legmegragadóbb kinyilatkoztatását is szemlélhetjük.

Próbáljuk ezt az igazságot kissé megmagyarázni:

Az átvert, vérző Szív képében az Atya ajándékozó szeretete még jobban megnyilvánul, mint a megtestesülés csodájában; ez annak következetes folytatása és beteljesedése. „Úgy szerette Isten a világot", — nemcsak úgy, hogy „nem kímélte egyszülött Fiát", hanem hogy emberi szívet vétetett föl vele, és engedte, hogy ez az emberi szív, amely egyúttal Isten szíve, elvérezzék értünk. Ez volt atyai szeretetének bizonysága a bűnös ember iránt. Még mélyebbre hatolva: az, hogy az Atya kereszthalálra adja Fiát és engedi elfolyni szíve vérét, a látható eseményen túl jelzi, mekkora utat tett meg a Fiú az istenség belsejéből, az Atyától befelé a világba. Elment egészen „a kapukon kívülre" és szíve kiüresítéséig!

De láthatóvá válik itt a Fiúnak az Atya szeretetére felelő odaadása is. Ebben az esti áldozatban beteljesedik a Megtestesült reggeli imája: „Íme jövök, hogy megtegyem akaratodat. Törvényed szívem legbensejében él." Jézus egész életének következetes engedelmessége „mindhalálig engedelmes" szívében gyökerezik, és megint nem más, mint annak az isteni odaadásnak meghosszabbítása a világba, amellyel a Fiú Atyja felé fordul. Az Atya akarata szívének szerelme, szívének szenvedélye.

Ezért az átvert Szívben mindenekelőtt az ember Jézus szívbeli odaadása nyilvánul meg valóságosan a mennyei Atya iránt. De még mélyebben nézve az örök Fiú végső odaadásának jele a mennyei Atya iránt a Szentháromság titkában. Mert a Fiú mindig szívből, azaz lénye legbensejéből és ezért a legtisztább szeretetből adja magát az Atyának: a történelmi időben a kereszten, és a Szentháromság történelem feletti életében mindörökké.

Atya és Fiú szerető egymáshoz hajlásából származik a háromságos élet titkában, örökös „gyümölcsként" és „adományként" a Szentlélek. Ha tehát igaz, hogy Atya és Fiú lényegi, isteni viszonya jelképesen és valóságosan is láthatóvá lesz a Keresztrefeszített átvert szívében, akkor ennek a titoknak a Szentlelket is ki kell nyilatkoztatnia. Akkor ő a gyümölcse annak, hogy az Atya kiszolgáltatja Fiát, és a Fiú odaadja magát Atyjának.

Valóban: a Jézus halálra adott szívéből kifolyó vér és víz a Szentlelket jelképezi, mint a megváltás minden javának teljességét és foglalatát. Már az

ószövetségi jövendölések a forrás felbuzgó vizében szemlélték a messiási üdvösség javait. Maga Jézus is alkalmazta ezt a képet, erről beszélt a szenvedése előtti utolsó sátoros ünnepen a jelképes, prófétai értelmű vízmerítő körmenet alkalmával. „Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék, aki hisz bennem!" És János magyarázóan hozzáfűzi: „Ezt arról a Lélekről mondotta, amelyet a benne hivők kapnak meg. A Lélek ugyanis még nem jött el, mert Jézus nem dicsőült még meg" (Jn 7,37-39)[1]. A megdicsőülés órája azonban Jézus saját szava szerint (Jn 12,28; 13,51; 16,5; 17,4-5) a golgotai odaadás a kereszten és annak beteljesedése, a feltámadás. Ezért amikor nagypénteken befejeződött a passió, a szentháromságos élet mélyeiből feltörnek az üdvösség forrásai. Attól az órától fogva állandóan „kiömlik a Lélek minden testre".

Ha így nézzük a kereszt eseményét: nem csupán úgy, ahogy szemünk előtt lejátszódik, hanem mint mélyebbre mutató szimbolumot, és megfejtjük átfogó értelmét, akkor megsejtjük a bibliai Jézus Szíve-kép trinitárius körvonalait: a megfeszített Krisztus átvert szíván át hivő szemünk a háromságos Szeretet titkába hatol.

Sajnos népies Jézus Szíve-tiszteletünkből messzemenően hiányzik ez a szentháromságos elmélyítés. Ez a tisztelet többnyire megreked Krisztusnál, sőt gyakran már az ő emberi oldalánál. Nagyon helytelenül. Mert minden leszállás kezdete az Atya szíve; Szűz Máriának, az Egyház képmásának közvetítésével válik a Fiú szívében a világ szívévé, és így találja el a mi szívünket. Ezért viszont a szív fölfelé vezető útját is végig kell járni: a Szentlélekben, a Fiú szívén keresztül az Atya szívéig!

Az üdvösség megvalósulása során — természetesen a kellő fenntartásokkal és megkülönböztetésekkel — mindnyájan egy szívvé leszünk Krisztusban: a Fiú szívévé az Atya előtt. Ez minden Jézus Szíve-felajánlásnak és a szívcsere minden misztikus élményének mélyebb értelme is: Krisztussal, Krisztus által, Krisztusban, tehát az ő szívével egyesülve járjuk az Atya iránti odaadás útját!

Krisztus mindenestül közvetítő. Ezért szíve is egészében üdvösségközvetítő szerepet tölt be az Atya szíve és az ember szíve között. Ha a Jézus Szíve-tisztelet ismét jobban figyel erre a lényege szerint trinitárius felépítésre, nemcsak saját maga gazdagodik szerencsésen, hanem ezenfelül könnyebben kapcsolatot talál a liturgikus vallásossággal is, hiszen ez utóbbi lényegileg Krisztus közvetítő szerepének igazságából él, ez az iránya.

Az üdvösségre vonatkozó tanítás összefoglalása

Nemcsak a kereszt felfelé meredő ága mutat a Szentháromság benső titkára. A kereszt egyben belegyökerezett földünkbe, ez a föld issza be a

[1] A jánosi idézet tagolására vonatkozólag lásd J. Heer könyvének ugyanebben a számban található ismertetését.

Megváltó szíve vérét. Így fut össze az átvert szív titkában a keresztény üdvösségtan minden sugárvonala is. Hiszen ez a szív mindannyiunkért adta oda magát. Ahogy ő maga az üdvösség minden kegyelmének forrása, úgy fakad titkából az üdvösség minden üzenete. A Jézus Szíve-tisztelet ilyen üdvösségtörténeti szemlélete nagyban gyarapodhat, ha visszapillantunk az egyházatyák teológiájára, mert itt az ő Jézus Szíve-teológiájuk központi gondolataira bukkanunk.

Így például Jézus Szíve titkában a legmegkapóbb híradást találjuk meg arról, hogy Isten valóban és fogyatkozás nélkül emberré lett az emberek üdvösségére. Ez nem csupán utólagos belemagyarázás Jézus Szívének értelmezésébe. Ellenkezőleg: János apostol evangéliumával az isteni Logosz megtestesülésének teljes komolyságát akarja megvédelmezni mindenféle szellemi gnózissal szemben. Ezért áll könyve tetőpontján (19. fej.) a Krisztus oldalának átdöféséről szóló tudósítás. Ezzel tanúságot kíván tenni mind a két igazság: a megtestesülés és az üdvösség mellett.

Először is az isteni Logosz valóságos embersége mellett. Mert nem csupán valami látszattest szenvedett itt látszólag — tehát valójában nem szenvedett. Hanem egy fizikai szívvel rendelkező igazi test lett a halál zsákmánya. Az első János-levél továbbviszi ezt a vonalat az üdvösség valódisága felé: megváltásunk nem csupán a Lélekből származik, hanem az emberré lett Isten húsából is, Krisztusnak a kereszthalálban feláldozott testéből, önmagát odaadó szívének véréből (vö. 1Jn 5,6).

Ezért a megtestesülésnek ezt a rendjét Jézus legszentebb Szívének titka hangsúlyozottan mint a bűntől való megváltást hirdeti. Mert az átvert szívű Megfeszített Isten Báránya, aki magára veszi, és ezzel tőlünk elveszi a világ minden bűnadósságát. Ezt a szívet a mi szívünk gonoszságai miatt sebezték meg. Ő az a nagy engesztelő áldozat, amelyet már Jeremiás próféta jövendölése szerint is mindnyájunkért adnak oda zálogul (Jer 30,21). Tehát az átvert szív titkában az üdvösség rendjének más képeinél és titkainál még mélyebben és még megragadóbban jelenik meg a megváltás igazi jellege: az, hogy a szív szerető áldozati engedelmessége hozza létre, bőséges váltságul a bűnös vonakodásért. A Megváltó szíve vérének kiömlése a legkifejezőbb szimbólum annak a kenózisnak, kiüresedésnek a beteljesülésére, amely a filippi levél szerint a megváltás központi titka (2,5-10).

Ezért az átvert szívnek ez a képe lényegszerűen a látszólagos hiábavalóság jeleit hordja magán. Ez hozzátartozik a megváltás rendjéhez. Szeretet, amely a végsőkig odaadja magát, és ezért — legalábbis úgy látszik — csak gyalázatot és hálátlanságot, hidegséget és közönyt kap, úgyhogy mintha hiába ömlött volna vére, hiába adta volna oda szívét. A tehetetlenül kiszolgáltatott szeretet legmegkapóbb képét látjuk itt. Mert mi kiszolgáltatottabb, mint egy keresztrefeszített védtelen szíve! De éppen így tárul fel a megváltás legbensőbb titka: Isten azoknak adja oda átvert szívét, akik átverték. Így akarja beteljesíteni a megváltást: a minden gyalázatnak és méltánytalanságnak ki-

tett, kiszolgáltatott szív tehetetlensége hajlítsa meg végre a mi büszke szívünket, gyullassza föl hideg szívünket!

Egy harmadik titok is feltárul itt előttünk: mert Krisztus megtestesülése és a világ megváltása térben és időben az Egyház által folytatódik. Ezért az Egyház is benső összefüggésben áll az átvert szív titkával. Az egyházatyák teológiája a hit mélyreható tekintetével kettős vonatkozást fedezett fel az Egyház és Jézus Szíve között, mindkettő a Szentírásra támaszkodik: születés és menyegző.

A kereszten Jézus Szívéből titokzatos módon megszületik az Egyház. Amit valaha Éva teremtése jelképezett Ádám oldalából, az teljesedik be itt: a kereszthalálban szunnyadó második Ádám, Krisztus megnyitott oldalából születik szent jegyese, a szűzi Egyház. Az az igazság, hogy az Egyház az Úr Szívéből születik, a patrisztikus Jézus Szíve-tanítás magvához tartozik, és azóta sohasem ment feledésbe. Még ma is halljuk visszhangját a Jézus Szíve-liturgia himnuszában: „Ex corde scisso Ecclesia, Christo iugata nascitur — Ez átvert Szívből születik az Egyház, Krisztus jegyese."

Az Egyház születésének gondolatával összekapcsolódik menyegzőjének titka Krisztussal, a vérvőlegénnyel. Mert a születés órája egyben a menyegző órája is. Piros és fehér a menyasszony ruhája: vér és víz a Vőlegény szívéből. Az Úr a saját szívét adja az Egyháznak, hogy tőle megkapja a megváltott ember szívét.

Így tehát az Egyház az átvert oldalú Krisztus szívének titka. Ennek a fölismerésnek kellene egyoldalúan jogi egyházképünket elmélyítenie. Krisztus titokzatos teste Krisztus Szívének patakzó forrásából él!

Az Egyháztól a teológiai vonal a hét szentség titkával folytatódik. Panaszkodunk, hogy igehirdetésünkben a szentségek túlságosan „dologivá" váltak. De máris kétségtelen fordulat tapasztalható: megint inkább Krisztushoz és az Egyházhoz való viszonyukban nézik őket. A szentségek olyan teológiai szemlélete, amely Krisztus megtestesülése titkának továbbsugárzását, a Kereszt ősszentségének eszközeit, az üdvösség kegyelmeinek hordozóit látja bennük, termékenyen visszavezethető Jézus Szívének titkára. Ezzel értékesen gazdagodik mind a Jézus Szíve-tisztelet, mind a szentségekhez járuló jámborság. Amint Jézus Szíve és az Egyház egyetlen bensőséges egységet alkot, éppúgy a szentségek is mindkettővel szoros kapcsolatban állnak. Közvetlenül szemlélve a szentségek a jegyesi Egyház anyai termékenységéből fakadnak, amellyel állandóan szüli és táplálja, gyógyítja, erősíti és a tökéletességre vezeti gyermekeit. De ez az egész anyai életerő Jézus Szívéből árad az Egyházba.

Ezért a Jézus Szívéből fakadó vér- és vízfolyam valóságosan szimbolizálja a hét szentséget. A víz közvetlen képe a keresztségnek, amely tisztára mossa az embereket az első Ádám vétkétől, és a második Ádám tagjaivá teszi őket. A vér közvetlen képe az Eucharisztiának, a legfölségesebb szent-

ségnek, amely felé a többi irányul. Mint ahogy az atyák teológiájában a kereszthalál menyegzős napként jelenik meg, éppúgy az Eucharisztia lényege szerint menyegzői szentség, a léleknek e világon megvalósuló legteljesebb részvétele Krisztus és az Egyház menyegzőjében. És mert menyegzős szentség, azért kiemelkedő értelemben a szív szentsége is.

A keresztség és Eucharisztia két fő szentségében ott rejlik a hét szentség teljes bősége. A Megfeszített átvert szívéből állandóan árad a hétszeres folyam, és így beteljesedik Jézusnak az utolsó sátoros ünnepen tett ígérete.

Ezzel elérünk a megváltás dogmatikus szerkezetének beteljesüléséhez: mert az Egyház a szentségek által közvetíti nekünk a kegyelmek bőségét Jézus Szívéből. A vér- és vízfolyam lényegében a kereszt minden kegyelmének folyama; állandóan áramlik, és magával sodor az örökéletbe. Egyszer majd az új Jeruzsálem folyamává változik, amelyről a Jelenések Könyve beszél, és Ezekiel próféciája a templom jobboldalán előtörő folyam képében.

Így az átdöfött szív a János-evangéliumban és a megölt bárány a Jelenések Könyvében az időben éppúgy, mint az örökkévalóságban az isteni élet forrása a megváltottak számára. Földi vándorútunk idején a Megfeszített szívéből isszuk az új életet. A mennyei Jeruzsálemben a feláldozott Bárány itat kimeríthetetlen forrásából.

Már ezek az utalások is megsejtetik velünk, hogy a Jézus Szíve-titok dogmatikus szemlélete csakugyan a kinyilatkoztatás nagy titkainak és az üdvösség alapvető valóságainak metszőpontja. A keresztény életünket alakító minden nagy hitigazság felé ebből a Szívből tartanak a vonalak, és megint benne futnak össze.

Megkülönböztettük a dogmatikus igazságok két csoportját: az Istenről és az üdvösségről szóló tanítást. De a megfeszített Krisztus szívének titka ennek a két főcsoportnak is metsző- és érintkezési pontja. Mert éppen ebben az önmagát áldozatul adó szívben tör be végleg veszett világunkba a szentháromságos szeretet titka, és ajándékozza meg az üdvösséggel. És a megnyílt Szív kapuján át, az Úr szívével való kegyelmi életközösségben megtaláljuk az utat hazafelé a Szentháromság egy Istenhez, aki örök szeretettel von szívére.

Tehát már Jézus Szíve titkának dogmatikus szemléletét is nem sejtett egyetemesség, roppant tágasság és mélység jellemzi. Ehhez járul egy további tényező: Panaszkodunk ma dogma és vallásgyakorlat végzetes távolsága és idegensége miatt. És el kell ismernünk, hogy sajnos a Jézus Szíve-ájtatosság egyes népies formáit is túlságosan kevéssé irányítja a dogma. A valóságban egyáltalán nem kellene így lennie. Mert a dogmatikai alapok valóban megvannak, és minden gyakorlati Jézus Szíve-tiszteletet megelőzően már ott a történelemben az egyházatyák gazdag Jézus Szíve-teológiája. Ezért

ha ma termékennyé akarjuk tenni a Jézus Szíve-tiszteletet, megint sokkal inkább vissza kell nyúlnunk ennek az ezeréves hagyománynak kincseihez. Akkor itt is meg fogjuk tapasztalni, milyen életalakító ez a teológia, és milyen megalapozott teológiailag az Egyház Jézus Szíve-tisztelete.

A vallásos életalakítás értékei

Ha igazán felfogtunk egy igazságot, az mindig termékeny lesz az életben. Ezért a Jézus-Szíve-titok imént vázolt dogmatikus gazdagságából szükségszerűen értékes vallásos életalakítás hajt ki. A következő utalásokban csak néhány lényeges elemet akarunk kiragadni, hogy megmutassuk a Jézus-Szíve-tisztelet vallásos termékenységét. Ezek a megállapítások sem lépnek fel a monopólium igényével. Mindegyik érték meglehet más vallásos alapbeállítással is. Nyugodtan nyitva hagyhatjuk a kérdést, meg lehet-e őket másutt is olyan bőségesen és olyan harmonikus egységben találni, mint a Jézus Szíve-tiszteletben. Csak arról van szó, hogy pozitíven megmutassuk az igazi mély Jézus Szíve-tisztelet valódi értékeit.

Termékeny bensőség

A Jézus Szíve-tisztelet középpontjában az Úr egész gazdag benső élete áll, le egészen legmélyebb gyökeréig: az Atya és az emberek iránti szeretetig. Ezzel szükségszerűen rámutat az Úr bensejére. Megtanít, hogy necsak szavait és tetteit ismerjük, hanem eljussunk forrásukig. Így a Jézus Szíve-tisztelet már tárgyával állandó felszólítás a bensőségre.

Természetesen másfelől csak az az ember képes igazán megérteni Jézus Szívét, akiben legalábbis komoly vágy él a bensőség után. A természeténél fogva felszínes és erősen kifelé forduló, vagy pedig önközpontú jellem sohasem jut el a Jézus Szíve-tisztelet mélyebb megértésére. Akinek viszont szeme és nagyrabecsülése van az igazi belső élet iránt, azt éppen Jézus Szívének szemlélete fogja mind mélyebbre vinni a termékeny bensőségben, és megérleli benne a szív mély jámborságát, ellentétben a csak szavakban megnyilvánuló jámborsággal. Nem kell sokat bizonyítani, mennyire szükséges ez a bensőség nemcsak általában, a vallásos élet legbelső értelménél fogva, hanem a mi korunkban különösen is. Hiszen a nyugtalanság és hajsza légkörében élünk, szívünk minden rostjával kifelé csábít a világ, minden jóakarat ellenére csak nehezen jutunk el belső nyugalomra és összeszedettségre. Ezért az erős centrifugális irány egy még nagyobb ellenkező, befelé húzó erő után kiált. Az igazi Jézus Szíve-tisztelet minden bizonnyal ilyen megnyugtató, rendező, bensőséget adó mágneses hatást gyakorol. Még a papok és laikusok egyházi apostoli munkáját is fenyegeti, hogy külsőségessé válik, puszta üzemmé, szervezéssé és rutinná. Nagyon is könnyen megfeledkezünk azokról az életadó forrásokról, amelyekből az apostoli tevékenységnek táplálkoznia kell: az imádság, a szemlélődés, a kegyelem forrásaiból.

Apostoli buzgóság

De a Jézus Szíve-tisztelet és az apostolság nemcsak az igazi bensőség közvetítésével áll termékeny kapcsolatban. Jézus Szívének titka önmagában hordja az apostoli munkát gazdagon megtermékenyítő erőket. Hivő szív nem láthatja anélkül Jézus szívének, ennek az önmagát másokért utolsó csepp véréig felemésztő szívnek a képét, hogy erős ösztönzést ne érezzen hasonló önzetlen és áldozatkész odaadásra a lelkek szolgálatában. Ezért a fordítottja is áll: az apostoli elszántság hiteles mértéke az egyéni Jézus Szíve-tisztelet valódiságának és mélységének. Gyanús az a Jézus Szíve-tisztelet, amely semmiféleképpen sem sürget az apostolkodásra, ha másképp nem, a szerető szolgálat, az ima és az áldozat alakjában.

De Jézus Szívében megragadóan látjuk a nagy apostoli erényeket is: az alázatot, az engedelmességet, a lelkekért való buzgalmat, az Istenbe vetett bizalmat stb.

A Jézus Szíve-ájtatosság a legjobb orvosság „a cselekvés modern eretneksége" ellen (XII. Pius), amely éppen az apostoli munka terén is pusztítóan terjed. A megváltás középpontjában nem a mi aktivista értelemben felfogott tettünk áll, hanem az áldozat! Ezért minden igazi apostolság cselekvés és szenvedés egyensúlyát követeli meg. Ha a Jézus Szíve-tisztelet ebben az értelemben „passzív" jegyet hord, akkor ez a passzív vonás csak utánzása annak a „passzív" ismertetőjelnek, amelyet a keresztben az egész kereszténység magáénak mondhat.

A kegyelem elsősége

Az áldozat hangsúlyozásával még valami szorosan összefügg: Az Egyház Jézus Szíve-tiszteletében erősen kiemelkedik a kegyelem elsősége. Természetesen minden igazhitű kereszténynek, minden igazi vallásosságnak vallania kell, hogy a kegyelem összemérhetetlenül felülmúlja a természetes javak értékét, és hogy föltétlenül szükséges, megelőz minden emberi cselekvést az üdvösség rendjében. Az Egyház elítélte az ezzel ellenkező felfogásokat, a pelagianizmus és szemipelagianizmus eretnekségét. De ez az elítélés nem akadálya annak, hogy minden időben ne legyen elég sok gyakorlati pelagiánus és szemipelagiánus: olyan emberek, akik kelleténél nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az ember természetes erőinek és saját tevékenységének, s a kegyelemben csupán segítő, megkönnyítő, megszépítő erőt látnak.

Ezzel szemben Jézus Szívének titka minden bizonnyal az isteni kegyelem fönségéről, gazdagságáról és termékenységéről szóló ünnepélyes üzenet. Gondoljunk csak a vele kapcsolatos egész dogmatikus valóságra: az Egyház és az egész üdvözülés természetfölötti szemléletére, a szentségek jelentőségére stb. De még az áldozat és engesztelés gyakorlati követelményeiben is a kegyelem primátusának ez a keresztény alaptörvénye érvényesül.

A kedély ápolása a vallásos életben

A Jézus Szíve-tisztelet egy további vallásos értéke inkább a lélektani szemlélet síkján található: Az Úr Szíve iránti ájtatosság nagymértékben ápolja a kedély erőit az egész vallásos élet hasznára.

Népies Jézus Szíve-tiszteletünk kétségtelenül nem egyszer esett abba a hibába, hogy túlságosan felfokozta az emocionális oldalt, imákban, énekekben meg is hamisította az érzelmi életet. De az értékes erőkkel való visszaélésnek nem szabad bennünket visszatartania ezeknek az erőknek helyes bevetésétől. Ma mélylélektani ismeretek alapján az előző racionalista nemzedéknél ismét hajlandóbbak vagyunk arra, hogy helyesen értékeljük és komolyan vegyük az érzelmi erőket. Persze minden nehézség nélkül alávetjük magunkat annak a követelménynek, hogy minden igazi jámborságnak világos ismereteken és céltudatos akarati magatartáson kell épülnie. A hit megismerése, önmegtagadó aszketikus igyekezet és pozitív törekvés a keresztény magatartásra feltétlenül hozzátartozik a vallásos élethez. De még nem meríti ki. Mert az ember nem csupán értelem és akarat. Minél gazdagabb az embersége, annál mélyebb kedélye is van. Ezért az olyan embernek, aki csak az értelmét és akaratát ápolja, el kellene nyomorodnia, vallásos téren is, sőt éppen ezen a téren. És egy szép napon az elnyomott, megerőszakolt emocionális erők szörnyű bosszút állanak.

A Jézus Szíve-tisztelet ugyan szintén szolid hitigazságokon épül, és a legerősebb felszólítást intézi az akarathoz, az erényekre való törekvéshez stb.; de bizonyos, hogy nagymértékben ébresztgeti és alakítja a kedély erőit is. Ezzel segít az embernek, hogy teljesen és egészen ember legyen legmélyebb kapcsolata, az Istenhez való viszony terén. A Jézus Szíve-tisztelet által gazdagon ápolt kedélyi erők tehát nem puszta barokk ékesítményei a vallási életnek, amelyekről könnyen lemondhatunk. Hanem amikor a szív fogalmába mindig belefoglaljuk az érzelmi és emocionális erőket is, ezzel egyben kijelentjük, hogy a kedély olyan mélységekbe nyúlik, amelyek a logikus értelemnek és a célratörő akaratnak önmagukban nem hozzáférhetők.

Korunkban az emberi élet és az emberi kapcsolatok nagyon is dologivá süllyednek, csak a célszerűséget szolgálják, és így elszegényednek. Ezért kétszeres okunk van, hogy a kedélyi adottságokat is ápoljuk. Már pedig a kedély és a legnemesebb emberi szenvedélyek legnagyobb fokú és leggazdagabb kibontakozása történik Jézus Szívének szemléletében, amikor szeretettel részt veszünk örömeiben, szenvedésében, ujjongásában és bánatában, boldogságában és bajában, és így állandóan növekszik emberi szívünk élet-és szeretetegysége Krisztus szívével.

Ha így a Jézus Szíve-tisztelettel a kedély gazdag erőit ápoljuk, ezzel egyáltalán nem hamisítjuk meg ennek az áhítatnak vallásos jellegét. Hiszen a kedély minden kibontakozása csak annál mélyebb odaadásra ösztökéli az embert és szívét Isten iránt, tehát igazi vallásos magatartásra segíti. Minél

igazabban ember az ember, annál könnyebben szólhat hozzá Isten, és annál közelebb áll Teremtőjéhez és Atyjához.

A szeretet titkában

Jézus Szívében a legtisztább szeretet él. Hiszen személyiségének magva a szeretet. Ez életének és halálának hajtóereje is. A szeretet tehát a kereszténység és a keresztény élet lelke is. Nem hiába áll hitünk középpontjában az a hatalmas szó, hogy Isten a szeretet; és boldogan tapasztaljuk, hogy irántunk is csupa szeretet. Ezért nemcsak okoskodó értelmünkkel, hanem szívünk mélyéből fel kell fognunk, hogy szeretnünk kell, szeretnünk szabad „egész szívünkből".

De mind a kettő: Istennek az ember iránti szeretete és az ember Isten iránti szeretete megragadóan vált láthatóvá a kereszten Krisztus átvert szívében: az Atya csodálatos szeretete és a Fiú odaadó szeretete.

Bizonyára más titkokon is lángra gyúlhat az ember szeretete Isten iránt, hiszen azok is a szeretet megnyilvánulásai: a betlehemi jászol, a Golgotára fölvivő keresztút, az Oltáriszentség csodája. De az Úr Szívében a legmegkapóbb alakban találkozunk Isten szeretetmegnyilvánulásainak foglalatával és teljességével. Ezért is ajándékozta az Úr a mi korunknak, a szeretet elhidegülése korának különös hangsúllyal a szívnek ezt a jelét és titkát. Azt akarja, hogy gyújtó felhívásként hasson a gondolkodást és tetteket egyaránt átfogó szeretetre, az Isten és ember iránti szeretetre. De nemcsak hív bennünket a szívnek ez a titka, hanem a belső izzást és erőt is megadja, hogy feleljünk.

Kereszténységünk túlságosan józanná vált. Megint szükségünk van a pünkösdi Lélek szent mámorára, arra a mámorra, amely ugyanannak a Jézus Szívéből áradó Léleknek erejében egyúttal józan is: „Laeti bibamus sobriam ebrietatem Spiritus — Vidáman igyuk a Lélek józan mámorát!"

Teljes tisztelet a Codex Iuris Canonicinak és az egyházszervezetnek! Lényeges szerepet töltenek be Isten Országában. De nem borítják lángba a világot. Erre egyedül a szeretet képes — vagy a gyűlölet! És minthogy a gyűlölet olyan félelmetesen dolgozik, a szeretetnek is meg kell tennie a végső döntést. Csakhogy emberi szeretetünk kútfői kiapadtak. De isteni forrásuk fogyhatatlanul buzog a megfeszített Krisztus átvert szívéből.

Benső személyes egység Krisztussal

Hadd mutassunk rá a Jézus Szíve-tisztelet még egy végső vallásos életértékére. Ez egyben minden mást összefoglal és teljesen elmélyít. És ez az emberszív benső, személyes egysége Krisztus szívével.

Az igazi keresztény jámborság mindig Krisztus-központú. Ezért egyes keresztények más úton jutnak el az Úrral való szoros, meleg egységre. De áll a fordítottja is: Minél szorosabban egyesült valaki Krisztussal, annál közelebb

áll a szent Szívhez, és annál rokonabb jámborsága a Jézus Szíve-tisztelettel.

De a keresztény jámborság egyetlen formája sem él olyan tudatosan és bensőségesen a lélek Krisztus Urunkkal való egységéből — a kegyelem és a hit alapján —, mint a Jézus Szíve- tisztelet. Ősi mintaképe János apostol az Úr szívén az utolsó vacsorán. A misztika boldogító bepillantásokat adott ebbe a bizalmas szívbeli viszonyba a szívcsere gyakran ismétlődő élményével, Szent Luitgardtól Sziénai Sz. Katalinon át Alacoque Sz. Margit Máriáig. De ezeknek a misztikus képeknek tárgyi magva a Jézus Szíve-tisztelet lényegéhez tartozik.

Így lesz éppen a Jézus Szíve-tiszteletben a kereszténység igazán személyes vallásosság: mert a középpontjában egy személy áll, és ezt a személyt nem csupán külső megjelenésében, hanem legbensőbb magvában és forrásában ragadjuk meg. De az önmagát átadó hívő felajánlás is személyes, kétféle értelemben is: Az emberi személy legbensőbb gyökeréig nyúlik. És ezért minden egyes embernél — hiszen mindegyik megismételhetetlen személyiség — személyes abban az értelemben is, hogy csak ő képes így rá, senki más. Vannak persze a Jézus Szíve-tiszteletnek közös külső formái és belső fejlődésének közös alapvonásai. De ezeken az általános formákon és alapvonalakon belül annyi fajtája van, ahány Jézus Szívét tisztelő szív.

Ahol az Isten Lelke, ott szabadság van.

Ezért minden embernek szabad, sőt kötelessége saját vallásossága útján haladni Isten felé, úgy, ahogyan a Szentlélek az Egyházon belül mindenkinek külön-külön megmutatja.

De ugyanaz a Szentlélek mutatja meg nekünk eszköze, Alacoque Margit Mária és az Egyház szava által nyomatékosan Jézus Szíve titkát.

Paray-le-Monial felszólítása minden kereszténynek szól. De mindegyiknek a maga módján kell valóra váltania ezt a kötelezettséget.

Forrás: Josef Stierli (hrsg.): Cor Salvatoris. (Herder) 248-270.

Löffler **Mária**

ISTEN ADJA A NÖVEKEDÉST

Damian Deveuster, a leprások apostola

1. 1840 január 3-án született Belgium flamandok lakta vidékén, egy brabanti kis faluban, Tremelóban egy nyolcgyermekes parasztcsalád fia, Josef Deveuster. Életerős, eleven, jóeszű gyermek volt, de indulatos természetű is. Szülei, tanítói mély vallásosságot ültettek lelkébe. Még kisgyerek volt, amikor eltűnt egy zajos búcsúi mulatságból. Nagyapja jól sejtette: a templomban kuporogva imádkozott. Az édesanya esténként jutalmul a szentek életéből olvasott fel gyermekeinek. Ennek hatására egy nap rávette pajtásait, hogy

iskola helyett menjenek az erdőbe, hogy „remeték" legyenek, és késő estig ott imádkoztak. Az élénk gyermek korcsolyázás közben beszakadt a jégbe, de sikerült kijönnie; egyszer egy kocsi kereke alá került, de nagyobb baja nem történt: a kisfiú magától értetődően köszönte meg Istennek megmenekülését.

13 éves korától szülei földjén dolgozott. A mezei munkát nagyon szerette, edzett, erős, izmos legénnyé fejlődött. Mindenféle mesterséghez is értett: famunkához, építkezéshez. Apjával később úgy tervezték, hogy az ügyes, vállalkozó kedvű Josef a terménykereskedésüket vegye át. Ezért 18 éves korában a Braine-le-Comte-i középiskola internátusába küldték, hogy megtanuljon franciául. A népéhez ragaszkodó, darabos flamand parasztfiú eleinte bizony külföldinek érezte magát a városi vallon fiúk között. De hamarosan túltette magát ezen, és a „nyelvi ellentéteket" heves vonalzócsatákkal oldotta meg.

2. Ebben az időben hallotta lelkében az Isten hívását. Nem volt könnyű a döntés. Sok mindent kellett otthagynia, szép jövőről kellett lemondania, és sok akadály állt útjában. Sokszor éjfelekig imádkozott világosságért. Először a szigorú és mezei munkát végző trappistákra gondolt, de Lővenben teológiát tanuló bátyja, Pamphilius rábeszélte, hogy az ő francia eredetű missziós rendjükbe lépjen be: a Jézus és Mária szentséges Szívéről és az örökimádásról nevezett társaságba (Picpus-atyák). Így egy látogatás alkalmával egyszerűen rávette apját: hadd maradjon mindjárt ott, édesanyjának csak könnyebb lesz úgy!

Levelezése mutatja, milyen nehezen egyeztek bele szülei, hogy ő is pap legyen. Hiszen két leányuk is belépett már az orsolyákhoz! Mikor végre meggyőzte őket, azonnal jelentkezett felvételre. És itt újabb, véglegesnek látszó akadály állt előtte: felvették a rendbe, de pap nem lehet. Latinul nem tud, és 19 évvel már „túl öreg" ahhoz, hogy az elmulasztott iskolaéveket pótolja. Ez súlyos csalódás volt számára, de meghajolt elöljárói döntése előtt. Neki az volt a fontos, hogy a szerzetben Istennek adta magát.

1859.febr.2-án öltöztették be, és a Damian testvér nevet kapta. Lelkében azonban tudta: Isten papnak hívja, és ezt el kell érnie minden áron. Szabad idejében elkezdett bátyjától latint tanulni, és meglepő gyorsan haladt benne. Amikor ezt a házfőnök megtudta, felvették a tanuló noviciusok közé. Damian testvér boldogsága nem ismert határt. „Nagy hálával tartozom a társaságnak" — írta később többször is rá jellemző módon. Lelkesen igyekezett elmulasztott tanulmányait pótolni, és a szerzetesi, lelki életben haladni. Íróasztalába belevéste: Hallgatás, összeszedettség, imádság. Annál vidámabb volt a szabad időben. Noviciusmestere megjegyezte, hogy egész működése alatt nem találkozott olyan barátságos és szeretetreméltó egyéniséggel, mint Damian testvér.

3. Még csak az alsóbb rendeket kapta meg, amikor 1863 őszén a rend újabb misszionáriusokat akart a Sandvich-szigetekre (Hawai szigetek) küldeni.

Bátyja is velük ment volna, de az akkor kitört tífuszjárványban súlyosan megbetegedett. Megkérte öccsét, nem utazna-e helyette oda. Damian rögtön vállalkozott rá, — hiszen ez volt titkos vágya. Közvetlenül a rendi generálistól kért engedélyt, kedvesen azzal indokolva kérelmét, „hogy az útiköltség kárba ne vesszen". Az engedélyt megkapta. Az idő sürgetett. Gyorsan elbúcsúzott Tremelóban a családjától — örökre. Édesanyjával a következő nap egy zarándokhely templomának Mária-szobra alatt mondtak egymásnak búcsút, — másképp a jó anya nem tudott volna elszakadni forrón szeretett fiától.

Damian testvér még egy félévig, a hosszú hajóúton és megérkezése után folytatta teológiai tanulmányait. 1864.május 21-én szentelték pappá. „Mily nagyok a kötelességeim! Milyen tökéletesnek kell ezentúl magatartásomban lennem! Milyen végtelen buzgónak apostoli működésemben! Imádkozzatok éjjel-nappal értem! Kérjetek meg erre másokat is!" — írta szüleinek.

Hamarosan egyedül volt új munkahelyén, a Hawai sziget Puna területén, egyedül a kanakok között. 8 hónapot töltött ezen a helyen, amikor társa. P. Clemens a sziget másik részén kidőlt a nehéz munkában. P. Damian felajánlotta neki, hogy cseréljék el munkaterületüket: az övé kisebb, a munka itt könnyebb. Az áldozat meghozta gyümölcsét. P. Clemens az új munkahelyen megállta a helyét. P. Damian robusztus alkata és jó egészsége pedig megküzdött a nehézségekkel, és később jól összedolgoztak.

Az új missziós területen, Kohala és Hamakua körzetében 3000 ember élt 130 km hosszú területen elszórtan. A nemkatolikusok eleinte ellenségesen fogadták. P. Damian a vulkanikus szigeten 8 éven keresztül nap-nap után fáradhatatlanul gyalogolt vagy lovagolt erdős, sziklás, szakadékos terepen hívei után. Szeretettel igyekezett őket megnyerni. „Ha a papjukat szeretik, nem lesz nehéz a mi Urunkat megszeretniök, akinek ő csak szolgája" — írta. Ezt el is érte. Átlag évente sikerült egy templomot is felépítenie. Apostoli sikereiért csakis Isten kegyelmének adott hálát. „Isten adja a növekedést — olvassuk egyik levelében. — A misszionárius csak ültet és öntöz. Néha nő valami, néha nem. Egy azonban biztos: ha nem ültetnek, akkor nem is nő semmi."

Leveleiben egész itt töltött ideje alatt visszatér a kérés: szeretne egy állandó, rendszeres lelkiatyát, mert alig van alkalma gyónni. Bátyját hívta, de az teológiai tanár lett Lővenben. Végre 1869-től kezdve egy fiatalabb rendtársa segített neki, akivel nagyon jól megértették egymást.

4. 1873-ban döntő változás állt be Damian atya életében. Egy alkalommal püspöke megkérdezte a fiatalabb misszionáriusokat, elvállalnák-e, hogy egymást három hónaponként felváltva ellássák Molokai szigetén a leprások lelki gondozását. A 800 leprás közül kb. 200 katolikus volt, és csak időnként tartózkodott közöttük egy-egy pap. P. Damian jelentkezett elsőnek, sőt kész volt végleg odamenni. A püspök azonban egyelőre nem akart egy fiatal, életerős papot a szörnyű betegségnek feláldozni.

A lepra terjedése és a betegek helyzete komoly gondot okozott a honolului kormánynak és a püspöknek is. Az egészségügyi bizottság úgy intézkedett, hogy a leprásokat Molokai szigetére szállították. A kormány pénzt bocsátott rendelkezésre, kórház létesült, a betegek élelmet, ágyneműt és ruhát kaptak. A sziget másik oldalán élt a főintendáns, a betegek közül nevezték ki két helyettesét, kb. 100-200 egészséges családtag is a betegekkel ment, de különben senki sem törődött velük. A két lepratelepen hiányzott az állandó orvos, ápolónővérek, lelkész, rendőrség. A betegek rettegtek odakerülni, a rendőrség erőszakkal szakította ki őket családjuk köréből. Az embertelen környezetben, ápolás nélkül, leírhatatlan piszokban 40 %-uk már az első évben meghalt. Az embereken kétségbeesés vett erőt, ittak, erkölcsileg teljesen leszüllöttek, elállatiasodtak. Maguk a betegek, de a közvélemény, a sajtó is követelte már, hogy történjék valami az érdekükben.

Ilyen körülmények között érkezett P. Damian püspöke kíséretében 1873. május 10-én a szigetre, egyelőre ideiglenesen, csupán a breviáriumával. A betegek testi-lelki elhagyatottsága mélyen megrendítette. Hamarosan a szokott módján olyan levelekkel ostromolta elöljáróit, amelyeknek nem lehetett ellenállni: Kész végleg ezek között a szerencsétlenek között élni, főleg a sok haldokló miatt. Egy honolului újság is szenzációként közölte, hogy végre egy katolikus pap önként vállalta a munkát a leprások között. „Akármi is a vallásos meggyőződése, ez az ember egy keresztény hős" — írta a nemkatolikus újságíró. Az elöljárók beleegyeztek, hogy maradjon.

Az egészségügyi bizottság egyes tagjait azonban irigység töltötte el az atya hirtelen népszerűsége miatt. Elűzni nem tudták a szigetről, de a fertőzés veszélye ürügyén megtiltották, hogy rövid időre is elhagyja. Azt hitték, ezt az önkéntes bebörtönzést nem fogja vállalni. Kimondhatatlanul szenvedett e miatt az igazságtalan rendelkezés miatt — de maradt. Pedig egyáltalán nem látszott könnyű feladatnak élete végéig nap mint nap a betegek gennyedő sebeit látni, a szörnyű szagot elviselni, amit ezek az élve elrothadó szerencsétlenek árasztottak. A bosszantás folytatódott: amikor a provinciális meglátogatta, nem engedték a partra, sem P. Damiánt a hajóra. P. Damian egy csónakból, hangosan — francia nyelven — gyónt meg. (Később visszavonták ezt a rendeletet.)

P. Damian az őt jellemző lendülettel, nagy akaraterővel, kitartással és végtelen jósággal fogott új munkájához. Mint papnak a hívek lelki gondozása volt a feladata. De rögtön rájött, hogy itt sokkal többet kell tenni: a szerencsétlen, gyógyíthatatlan betegek emberi sorsán kell könnyíteni. A betegek szenvedéseit lehet enyhíteni, életüket meg lehet hosszabbítani. És ismét akcióba lépett, leveleket írt mindenfelé, és ismét nem lehetett neki ellenállni. Az egészségügyiek rájöttek, hogy az atyában kitűnő munkatársra találtak. Becsülni kezdték, megkérdezték véleményét, együttműködtek vele. Ő pedig addig nem nyugodott, amíg a betegek érdekében el nem érte, amit helyes-

nek tartott. Minden újításnak ő volt az éltető lelke, legtöbbször kezdeményezője és fizikai munkása is.

Eleinte elővigyázatos volt: inkább egy pandanusfa alatt aludt a szabadban, amíg külön faházat nem építhetett magának, és ide kezdetben nem engedte be a leprásokat. De hamarosan rájött: ezeknek az emberi roncsoknak szeretetre, atyára, barátra van szükségük. Elővigyázatossága csak megbántaná őket. Ezért baráti kapcsolatba lépett velük. Hetenként mindenkit végiglátogatott, engedte, hogy kezet fogjanak vele, ha étellel kínálták, egy tálból evett velük. Maga kötözte sebeiket, amputálta leváló tagjaikat, söpörte szobájukat, vizet hordott nekik. Sugárzó egyénisége, örökös derűje, jó humora, élénk beszédessége elfeledtette az emberekkel szomorú sorsukat, bátorságot, reményt öntött beléjük. „Leprás lettem a leprások között — írja (még egészséges korában!) Szent Pált visszhangozva —, hogy mindnyájukat megnyerjem Krisztusnak. Ha prédikálok, legtöbbször azt mondom: ‚Mi leprások'."

P. Damian gyakorlati érzékű ember volt. Intenzíven foglalkozott a leprát enyhítő orvosságokkal, makacsul követelte, hogy elegendő mennyiségű gyógyszert, több ruhát, melegebb takarókat, több és tápláló élelmet küldjenek a szigetre. Neki magának is volt adományokból egy kis raktára, amelyből kivétel nélkül mindenkinek juttatott, aki rászorult, akár katolikus, akár protestáns, akár pogány vagy züllött volt az illető. Kiharcolta, hogy vízvezetéket létesítsenek és csatornázzanak. Utat építtetett a két falu, Kalavao és Kalaupapa között. A betegek új házakat kaptak, 3-4000 házat ő maga ácsolt. Földművelésre, állattartásra, virágoskertek ültetésére biztatta őket. Keményen leszoktatta a részegeskedőket az italról, erélyesen szembeszállt az erkölcstelen életmóddal. A szüleiktől elszakított gyermekeknek két árvaházat építtetett, a fiúkét jó ideig maga vezette: a gyermekekkel való foglalkozás volt legnagyobb öröme. Nemes szórakozást is nyújtott a szerencsétlen embereknek. Hangszereket szerzett a lágy kedélyű, muzikális kanakoknak, énekkart, zenekart szervezett. Ha vendég érkezett a szigetre, virágdísszel, zenekarral, lovas felvonulással fogadták. Három éve volt P. Damian Molokai szigetén, amikor a leprások azt mondták, hogy jobb itt a sorsuk, mint otthon volt. A tömérdek munka közepette P. Damian is rendszeresen azzal végezte leveleit: „Maradéktalanul boldog vagyok!"

Elsősorban azonban pap maradt. 1877-ben felajánlották neki az alintendánsi állást évi 10 000 dollár fizetéssel. Visszautasította: „Ha csak a pénzért dolgoznék, nem maradnék öt percnél tovább. Egyedül Isten, az ő szolgálata a lelkek érdekében tart itt."

Fennmaradt egy füzete, amelybe prédikációs, hitoktatási vázlatokat, lelki feljegyzéseket írt. Mélyen hitt Isten jóságában, egész magatartásával, önzetlen jóságával és önfeláldozásával ezt akarta közvetíteni. Sugárzó egyéniségének, határozott, de meleg szavainak nagy hatóereje volt. „Önkéntes rabsága az emberiség roncsai között Isten szeretetének bizonyítéka volt számukra. Nem is kellett volna beszélnie róla" — mondta Georges Goyau. P. Damian

sokszor emlegette azt is: tulajdonképpen annak köszönheti a megtéréseket, hogy imádkozik a rábízottakért. A napot a tabernákulum előtt kezdte. A temetőben vagy a haldoklók mellett elmélkedett. Minden szabad idejében az olvasót mondogatta. Évente 150-200 embert megkeresztelt, kétszer annyit, mint egyik időleges társa.

A tremelói parasztfiú lelkipásztori munkájában, tanításában teljesen eltalálta a hangot a kanakokkal. Lelkületüknek megfelelően vonzó, zenés istentiszteleteket tartott, zsúfolt templomban. Pedig: „Néha nehezemre esik a nehéz levegő miatt a mise alatt a templomban kitartani" — írta püspökének. Különösen a karácsonyi éjféli mise és a ragyogó úrnapi körmenet ragadta meg a lelkeket. Megszervezte a katolikusok között az állandó szentségimádást. Vallásos egyesületek tagjai önként vállalták a betegek, elhagyatottak gondozását. Ő maga otthagyott mindent, éjszaka is felkelt, ha súlyos beteghez, haldoklóhoz hívták. „Gyakran zavarban vagyok, mikor a szentkenetet kell feladnom, mert a sebektől sehol sem találok szabad helyet" — írta. A bűnösöket buzdította, hogy legalább a végső órán térjenek meg, reményt öntött a haldoklókba, mellettük maradt halálukban. A betegek legnagyobb része Isten akaratában megnyugodva, reménykedve, sőt örömmel fogadta a halált. Évente kb. 150 embert kellett eltemetnie. Számos koporsót maga ácsolt, és sok sírt maga ásott meg. Mindig ünnepélyes temetést tartott, zenekarral, reményt hirdető gyászmenettel a szép, virágos temetőbe, amit ő hozott létre.

Persze hibái is voltak. P. Damian, aki oly gyengéd tudott lenni a leprásokhoz, a sok munkában idővel ideges lett és ingerlékeny, ha ellenkeztek vele. De utána hamarosan sietett bocsánatot kérni az illetőtől, amit az nem is várt volna — mondták kortársai. Egész életében megalkuvás nélkül küzdött ez ellen a hibája ellen.

16 évi működése alatt — tíz éven át mint egyedüli pap — virágzó egyházközséget hozott létre, boldog és buzgó hívekkel. De sosem várt köszönetet, és minden dicséretet elhárított magától. „Minden dicséret, amivel engem akarnának elhalmozni, Istent illeti, akinek szolgája vagyok" — jegyezte fel füzetében.

5. P. Damian kezdettől fogva számított rá, hogy megkapja a leprát. Mégis, amikor az első komoly jelek — időnként láz, fájdalom a bal lábában és a bőrén fehér foltok — jelentkeztek, megrettent. Idő kellett hozzá, hogy legyőzze félelmét. Ezek a tünetek később egy időre elmúltak. Tíz éve volt már a leprások közt, amikor 1883 decemberében egészen véletlenül bizonyosságot szerzett, hogy ő is megkapta a betegséget. Fáradtan tért haza egy körútjáról, és meleg lábvízzel akart könnyíteni magán. Szórakozottan bedugta dagadt lábát a forró vízbe — és nem érzett semmit. Csak akkor eszmélt fel, amikor a kezét megégette. 43 éves volt ekkor, erős, izmos, egészséges ember. De hősies lélekkel fogadta ezt a keresztet is. Egy idő múlva már így írt bátyjának: „Tudod, hogy a Megváltó egyideje kiválasztott: megengedte, hogy megkapjam a leprát. Örökké hálás leszek Istennek ezért a kegyért . . . Segíts

imáddal, kérlek, hogy legyen erőm kitartani, és szerencsésen elérkezzem a Kálvária hegyének csúcsára."

Egyelőre még folytatta fáradhatatlan munkáját, sőt építkezett. A betegség csak lassan terjedt. Később azonban arcát ellepték a daganatok. A keze sokáig ép maradt. Amikor a lábát már nem tudta használni, lóháton vagy kocsin járt.

Élete utolsó éveiben a lepra mellett még más szenvedések is kijutottak neki. Világszerte ismerték ugyan a nevét, a sajtóban dicsérték tetteit és önfeláldozását, a honolului kormány legmagasabb kitüntetését kapta meg. Az egész világon egyaránt becsülték katolikusok és protestánsok, és művéhez sok adományt kapott az utóbbiaktól is. Mégis akadtak irigyei, apostoli munkájának ellenségei, akik szándékosan kedvezőtlen véleményt terjesztettek róla. Ennek hatására későbbi elöljárója és püspöke is — egyébként kiváló emberek — rosszul értékelték, nem értették meg. Provinciálisától a beteg atya kemény hangú, szemrehányó leveleket kapott. Öntelt, a maga dicsőségét keresi. Csak a saját betegeire gondol. — Ellenségei kezében, akik értetlenül álltak a papi nőtlenség nagy áldozatával szemben, ütőkártya lett ellene egyes orvosok téves felfogása, hogy a lepra a szifilisz egy válfaja, tehát erkölcstelen élet következtében kaphatta meg.

P. Damiant mindez nem törte le. „Azon az áron, hogy elhagyjam a szigetet és művemet, nem akarnék egészséges lenni" — mondta orvosainak. De a betegség utolsó szakaszában nála is depressziókat okozott. Időnként fájó bizonytalanság kínozta: üdvözülni fog-e egyáltalán. Szomorúságát még fokozta a betegek és haldoklók állandó társasága, az igazságtalan támadások és egyedülléte. Magára maradt a szigeten, mert nem volt elég misszionárius, és mint betegnek megtiltotta a provinciális, hogy elhagyja a telepet, hogy valakinek kiönthesse bánatát, meggyónhasson. Ez fájt neki a legjobban. „Leprás vagyok, hála Istennek! — írta provinciálisának. — De csak egyetlen kegyelmet kérek: hogy valaki havonta egyszer leszálljon síromba, hogy meggyónhassak . . . Az oltár előtt gyónok, és keresek belső fájdalmaimban enyhülést. A tabernákulum és a Szűzanya szobra előtt morgok időnként."

Halála előtt lefogyott, már alig látott, a lepra belső szerveit is megtámadta, csak hörögni tudott. Amikor fekvő beteg lett, ápolói csak egy szalmazsákot találtak a szobájában a földön — lepedőit, fehérneműjét elajándékozta.

De átélhette Isten jóságát. Élete utolsó évében társakat kapott: két laikus testvér és egy misszionárius, a vallon Lambert Conrardy abbé önként vállalta, hogy hozzá jön segíteni. Végül a rend is küldhetett hozzá egy atyát, és irgalmasrendi nővérek érkeztek a szigetre. Mindez nagy örömmel töltötte el. Most már nyugodtan meghalhatott, a mű jó kezekben volt.

1889.ápr.15-én, a nagyhét kezdetén halt meg, 49 éves korában. Az alatt a pandanusfa alatt temették el, ahol első éjszakáit töltötte. Holttestét 1936-ban Lővenbe vitték, a rendház templomába, boldoggáavatása folyamatban van.

Önfeláldozó munkája követőkre talált. Halála után az ő műve nyomán szerveztek katolikus misszionáriusok máshol is telepeket és kórházakat a leprások számára, legelőször Conrardy abbé Kínában. Mai szellemi utóda a laikus újságíró, a leprások nagy apostola, Raoul Follereau és felesége. A nagy hindu államférfi, Mahatma Gandhi, aki sokat foglalkozott a leprások sorsával, írta Damian atyával kapcsolatban: „A katolikus egyház ezreket tud felsorolni, akik P. Damian hősi példája nyomán a leprások szolgálatába álltak. Érdemes lenne kikutatni, milyen forrás élteti ezt a hősiességet."

Irodalom: Vital Jourdan: Pater Damian. Vater der Aussätzigen. Pattloch Verlag, Aschaffenburg, 1959, 218 o. Francia eredeti: Le Père Damian. Libraire Arthème Fayard 1958.

Európai magyar papi lelkigyakorlat
jún. 23-án estétől 27-én délig
Színhelye: Innsbruck, Haus der Begegnung
Jelentkezés Marosi Lászlónál, A-9800 Spittal/Drau,
Kapellengasse 15

+

Magyar nővérek európai lelkigyakorlata
júl.1-10-ig Villers-La-Ville-ben (Brüsszeltől 40 km-re)
az örökimádók lelkigyakorlatos házában
egy magyar jezsuita atya vezetésével.
Jelentkezés máj.31-ig Rácz Marianna nővérnél,
Bloemendalstr. 30, Vaals (L), Nederland
Közelebbi tájékoztatót mindenkinek időben küldünk

+

Magyar lelkigyakorlat nővéreknek
Szent Margit-otthon, Linz
Vezeti: P. Békési István SJ
Ideje: 1. kurzus júl. 7. estétől júl. 14. reggelig
2. kurzus aug. 23. estétől aug. 30. reggelig
Jelentkezés: Schw. Provinzoberin, St. Margit-Heim,
Senefelderstr. 6, A-4020 Linz

A SZENTATYA SZENTÉVI APOSTOLI BUZDÍTÁSA

1974.dec.8-án, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén, VI. Pál pápa apostoli buzdítást írt az Egyházon belüli kiengesztelődésről az egész világ püspökeihez, papságához és híveihez. A buzdítás latin szövege a „Paterna cum benevolentia" szavakkal kezdődik.

A pápa abból indul ki, hogy a helyi egyházakban most fejeződik be, Rómában pedig hamarosan megnyílik a jubileumi év. Nagy jelentőségű esemény ez az egész világ számára, amely az Egyházra tekint, különösen pedig a katolikus Egyház gyermekei számára. A szentév legfőbb célkitűzése, amint azt a pápa mindjárt meghirdetésekor bejelentette, a kiengesztelődés, amely az Istenhez való megtérésen, az ember belső megújulásán alapul. „Az Egyházat Krisztus maradandó tanúságtételnek állította fel arról a kiengesztelődésről, amelyet az Atya akaratának teljesítésére ő létrehozott; az Egyháznak tehát az a szerepe, hogy szüntelenül megújulva és megtisztulva jelenlévővé és szinte láthatóvá tegye az Atyaistent és emberré lett Fiát. Hogy ezt a szerepét mindig jobban betöltse, szükségesnek gondoltuk hangsúlyozni azt a sürgető szükséget, hogy az Egyházban mindenki előmozdítsa a Lélek egységét a béke kötelékében." A pápa azt szeretné elérni buzdításával, hogy mindenki az Istennel és testvéreivel való kiengesztelődés munkása és előmozdítója legyen, és hogy a közelgő szentévi karácsony a világ számára békekarácsonnyá váljék.

I. Az Egyház mint kiengesztelt és kiengesztelő világ. Az Egyház kezdettől fogva tudatában volt annak az átalakulásnak, amelyet Krisztus megváltó műve hozott létre; általa a világ gyökeresen új valósággá lett, amelyben az emberek újra megtalálták Istent és a reménységet, és részeseivé váltak Isten dicsőségének Urunk Jézus Krisztus, a kiengesztelődés szerzője által. Ez a megújulás teljességgel Isten irgalmas kezdeményezésének köszönhető. Isten kezdeményezése közvetlen isteni közbelépéssel vált konkrét valósággá: nem elégedett meg azzal, hogy megbocsásson nekünk, nem is közönséges embert tett meg közvetítőnek közöttünk és önmaga között, hanem egyetlen Fiát állította békeközbenjárónak. Krisztus, amikor meghalt értünk, valóban meg, semmisítette adóssághelevelünket, odaszegezve a keresztre; a kereszt által kiengesztelt Istennel, saját személyében megölte a gyűlöletet. Ez a kiengesztelődés beíródik a világ történelmébe vissza nem fordítható tényként, és maradandó történelmi kifejeződésre talál Krisztus Testében, az Egyházban, amelybe Isten Fia minden nemzetből meghívja testvéreit; a Fő, tekintélyével és tevékenységével, az Egyházat a földön kiengesztelt világgá teszi. A ke-

resztény csak akkor méltó tagja ennek a Testnek, ha hozzájárul ahhoz, hogy Krisztus Testét eredeti természete szerint megtartsa kiengeszteltek közösségének. A kiengesztelődés olyan, mint a kegyelem és mint az élet: ha egyszer megkaptuk, ösztönzésként, áramként átalakít bennünket, hogy érte dolgozzunk, hogy továbbadjuk. Ez a hiteles kereszténység ismérve az Egyházban és a világban. Minden egyes hívő személyes kötelessége, hogy a békét előmozdítsa; ha nem teljesíti, akkor áldozatbemutatása is hatástalan marad. A kölcsönös kiengesztelődés ugyanis részesül az áldozat értékében, és az áldozattal együtt egyetlen Istennek tetsző adományt alkot. A kiengesztelődés a szív mélyén játszódik le, de egyben nyilvános jellege is van, mint Krisztus halálának. Ezért adta meg az Úr Jézus az Egyház apostolainak és pásztorainak a kiengesztelődés szolgálatát: arra van küldetésük, hogy valamiképpen magukra véve Krisztus személyét, neveljék a rájuk bízottakat az igazságban és a szentségben. „Az Egyház tehát, mivel kiengesztelt világ, egyben természeténél fogva és maradandóan kiengesztelő is; ebben a minőségében Isten jelenléte és tevékenysége, aki Krisztusban kiengeszteli magával a világot. Ez a jelenlét és tevékenység kifejeződik mindenekelőtt a keresztségben, a bűnök megbocsátásában és az Eucharisztia megünneplésében; ez utóbbi Krisztus megváltó áldozatának megjelenítése és Isten népe egységének hatékony jele."

II. Az Egyház, az egység szentsége. A kiengesztelődés két dolgot foglal magában: Isten és emberek között helyreáll a béke, és az emberek kibékülnek egymás között. Ezzel a kettős arculatával a megváltás legelső gyümölcse; mint a megváltásnak, egyetemes dimenziói vannak, kiterjedésben és mélységben egyaránt. A kiengesztelődésben az egész teremtett világ érdekelve van, egészen a végső beteljesedésig. És mivel a kiengesztelődés kiváltságos módon és intenzív jelleggel fejeződik ki az Egyházban, azért az Egyház valamiképpen szentsége, vagyis jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberi nem egységének, más szóval ennek az egységnek és egyesülésnek sugárzási központja, amely az idők folyamán egyre jobban érvényre jut, és az idők végén beteljesül. Minden szentségnek, az Egyháznak is, olyan jelnek kell lennie, amely valamit kinyilvánít; vagyis meg kell valósítania és igazolnia kell tanításában, életében, istentiszteletében azt az összhangot és közös törekvést, amely első napjait jellemezte, és mindenkor lényeges eleme marad. Ez az összhang, épp ellenkezőleg, mint a megosztottság, csak növelheti tanúságtételének erejét: felfedi létezésének okait, és világosabbá teszi hitelreméltóságát. Ehhez az szükséges, hogy minden hívő kitartson a Szentlélekhez való hűségben; a Szentlélek egyesíti az Egyházat a közösségben és a szolgálatban, szüntelenül megfiatalítja és megújítja, a Krisztussal való teljes egységre vezeti. Ennek a hűségnek ökumenikus téren is szerencsés következményei várhatók.

III. Veszélyek és elhajlások, amelyek az Egyház egyesítő szerepét elhomályosítják. Jóllehet az Egyház a Szentlélek erejében mindig hűséges jegyese

volt Urának és mindig az üdvösség jele maradt a világban, a történelem folyamán tagjai, papok és világiak, gyakran hűtlenné lettek a Szentlélekhez. Már a kezdet kezdetén szakadások támadtak az egyházi közösségben, amelyeket Pál apostol élesen megbélyegzett. De az Egyháznak sikerült helyreállítania az egységet: egyetlen hitet vallott, az eucharisztia közössége is testvéri köteléke volt Isten családjának. Napjainkban ismét olyan veszélyek jelentkeznek, amelyek belülről aknázzák alá az egyház egységét. Szerencsére ezek az egységbontók és áldozataik aránylag nem sokan vannak a hűséges hívek tömegéhez képest. A pápa a következőképpen jellemzi ezeket a „kontesztálókat": az Egyház egysége ellen törnek, de azért ugyanolyan jogokat, ugyanolyan szólási és cselekvési szabadságot követelnek maguknak, mint a hívek; nem ismerik el az Egyház kettős, isteni és emberi arculatát (kegyelmi közösség és látható társaság), amely a megtestesült Igéhez teszi hasonlóvá az Egyházat; ezért ellene szegülnek a hierarchiának, kétségbevonják a Megváltó által akart tekintélynek kijáró engedelmességet; támadják az Egyház pásztorait, nem azért, amit tesznek, vagy ahogyan teszik, hanem egyszerűen azért, mert — ahogy mondják — egy intézménynek, az egyházi apparátusnak őrzői; ilymódon bomlasztják a keresztény közösséget, a Lélekkel ellentétes szellemet terjesztve. Az evangéliumot idézik, de meghamisítják jelentését. A pápa fájdalommal figyeli mindezt, és ugyanolyan határozottan felemeli szavát ellenük, mint ahogy Szent Pál kikelt az egységbontók ellen. Arra szólít fel minden jóakaratú keresztényt, hogy ne hagyja magát befolyásoltatni vagy eltéríteni a helyes útról. Az Egyház pásztora az apostolok nyíltságával szól, idézve Aranyszájú Sz. János szavait: „Amíg ezen a széken ülünk, amíg kormányzók vagyunk, tekintélyünk és erőnk van, még ha méltatlanok vagyunk is rá."

IV. Az elhajlás néhány főbb területe. Itt a pápa főleg a tanítóhivataltól eltérő teológiai tanításokról beszél. Ez a teológiai pluralizmus ürügyén dogmatikai relativizmushoz vezet, és különböző módokon kikezdi a hit épségét. VI. Pál elismeri, hogy a pluralizmus szükséges és megengedett, tekintve a dogmák kimeríthetetlen gazdagságát, az Egyházban létező kultúrák változatosságát. A lelkiség, az egyházi és szerzetesi intézmények, a liturgikus és egyházfegyelmi normák terén elismerjük a pluralizmust: ha ez a változatosság együtt hat, csak jobban nyilvánvalóvá válik az Egyház egyetemessége. Jézus Krisztus misztériumának felmérhetetlen gazdagsága megalapozza a teológiai pluralizmust is: egyetlen kor és egyetlen kultúra sem tudja kimeríteni a misztérium gazdagságát. Mindig újabb és újabb kutatásokra van szükség. Mindazonáltal az egyetlen hit különböző kifejezései nem kezdhetik ki a lényeges tartalmat. A hit értelmezésében az egyházi tanítóhivatal a legközelebbi norma, az óv meg az önkényes értelmezésektől. Világos, hogy mindaz, ami megbontja a hit egységét, a szeretetközösséget is kikezdi; a pártoskodás szelleme megkülönböztetésekhez, válogatáshoz vezet, ezek pedig aláássák

az egyházi közösséget. Végül, amikor már az istentisztelet és az imádság szükséges konvergenciája is hiányzik, az elszigetelődés következik.

V. A polarizáció. Ha a belső ellentétek állandósulnak, állandó lesz a kontesztálás. Önálló, autokefál csoportok alakulnak ki az Egyházban, ez a tény pedig a bomlás csíráit rejti. A pápa minden katolikust lelkiismeretvizsgálatra szólít fel. Idézi Szent Ágostont: „Semmitől sem kell úgy félnie a keresztténynek, mint attól, hogy elszakad Krisztus testétől. Ha ugyanis elszakad Krisztus testétől, többé már nem tag; és ha nem tag, többé már nem élteti Krisztus Lelke." És itt a Szentatya még az Apostol szavait fűzi hozzá: „Akiben nincs Krisztus Lelke, az nem tartozik hozzá."

VI. Az általános kiengesztelődés szükségessége. Minden hívő igyekezzék megteremteni a megfelelő légkört a kiengesztelődéshez; a kereszt szellemében vállalja azt az áldozatot, amelyet a mások felé való megnyílás, a testvériség megkövetel. A kikerülhetetlen feszültségnek nem szabad megoszlássá fajulnia; meg kell őrizni az egyházi összetartozás elvét, amelyet a Péter utódával egységben lévő pásztorok közössége biztosít. A Szentatya azt óhajtja, hogy a püspöki kollégium egysége és szeretete például szolgáljon a híveknek, különösképpen is a papoknak és szerzeteseknek. — A befejezésben újra csak a kiengesztelődést sürgeti. Reméli, hogy a Szentlélek visszhangot kelt valamennyi hívő szívében. Ő, a Szentlélek a mi erőnk, ő vezet bennünket az igazság és a szeretet útján. Vele lépjünk valamennyien a jubileumi megszentelődés útjára.

Nagy Ferenc — Szabó Ferenc

VI. PÁL PÁPA ÜZENETE A HIVATÁSOK NAPJÁRA

A fiatalokhoz szólok. Hozzátok, fiatalok. Igen, különösen hozzátok. Ebben az évben is elérkezett a hivatások napja. Az én napom. A Halász napja. Mert ennek az évenként visszatérő napnak ez a legközvetlenebbül valóságos oldala: ma teljesedik be, szinte látható valósággal, Jézus Krisztus egy szava, egy ígérete. Péternek mondotta és testvérének, Andrásnak, akik — hiszen halászok voltak — kivetették hálójukat a Galileai tóba; Jézus pedig, a parton arra járva, meglátta őket, és így szólt hozzájuk: „Jöjjetek velem, én emberhalásszá teszlek titeket." Hogyan csengett ez a hang? milyen volt abban a pillanatban a fiatal rabbi, akivel a két halász kevéssel előbb már találkozott, lenn a Jordán torkolata felé, Keresztelő Szent János messiási igehirdetésének titokzatos légkörében? Ki tudja? Tény az, hogy a két halász — gondoljátok meg! — rögtön elhagyta hálóját, és az éppen csak megismert Mester nyomába szegődött. Néhány lépés után a jelenet megismétlődik két másik testvérrel, Jakabbal és Jánossal, Zebedeus fiaival; ők is elhagyják hálóikat, el-

hagyják apjukat, bárkájukat, munkásaikat is, és Jézushoz csatlakoznak, aki viszi magával a kis sereget, hogy hirdessék a mennyek országának megérkezését (vö. Mt 4,18-22).

Szimbolikus jelenet, prófétai jelenet. Légből kapott dolog lenne-e azt gondolni, hogy visszatükröződik az én jelenlegi helyzetemben? Képzeljétek el a pápát, aki nagyon tökéletlenül jeleníti meg Jézus vonásait, és Péterre is nagyon kevéssé hasonlít; mégis Péter utóda ő, és magának Krisztusnak helytartója. A pápa nem egy nyugodt tó partján áll, hanem egy megáradt és örvénylő folyóén. Ez a történelem folyama, a modern élet magával sodró folyama. Ebben az életben vagytok ti, a korunkba betörő nemzedék fiataljai, magával ragad benneteket lelkesítő sodra, s ti is, mint mindenki, váratlan és kimeríthetetlen tapasztalatokat halásztok ki belőle, néha bámulatos, néha félelmetes tapasztalatokat.

Hívok. Benneteket hívlak. Tudom, ez vakmerőség részemről, talán hiábavaló, talán alkalmatlan; nekem azonban hallatnom kell szavamat, mint Jézus tette: jöjjetek velem! Még többet is mondok; hívó szavam nagyon komoly szó. Velem jönni annyit jelent, hogy nagyon értékes ajándékot kell adnotok: önmagatokat kell odaadnotok az Úrnak; fenntartás nélküli áldozattal jár. Így van ez, őszintének kell lennem; hívó szavam szinte betör hozzátok követelésével. (Később majd elmondom, és magatoktól is megértitek, mennyi szeretet van szavamban; és aki követi, annak paradox élményben lesz része: a hivatás, amely átható, mély, átjárja a tudat titkos rétegeit, egyben nagyon szelíd és elragadó szó is; semmi a világon, semmi élvezet, semmi szeretet nem képes meghaladni. De mindez majd később jön.) Egyelőre csupán azt kiáltom felétek: van-e valaki, aki jönni akar? van-e valaki, aki világunk ezer hangjának lármájában észreveszi és meghallgatja az én hangomat?

Nos, legalább ne utasítsátok vissza ezt a felszólítást: próbáljátok meghallgatni!

Mit hallgassunk meg? — kérditek. Hallgassátok hívásomban első felszólításként az emberiség hívását. Az emberiség ma is kiált felénk, kifejezésre juttatja leghitelesebb igényeit, és a kifejezés eszköze legtöbbször a szenvedés. Igazságért kiált, világosságért kiált, szeretetért kiált, érdeklődésért kiált, vezetésért kiált, segítségért kiált . . . Nem érzitek ebben a kiáltásban a reménység sóhaját, amelyet azután a csalódás, az eltévelyedés, a szenvedés, a kétségbeesés siránkozása követ? Nem halljátok meg annyi szerencsétlen gyermek, annyi elhagyatott szegény, annyi rászoruló beteg, annyi elnyomott gyenge nyögését? nem veszitek észre, hogyan hivogat önemésztő félénkséggel az az ember, aki nem tudja, kire bízza valami kényes és fájdalmas titkát? nem figyeltek azok kiáltására, akik dolgoznak, tanulnak, nyugtalanul tevékenykednek, és végeredményben nem tudják, miért? Ki tudja felfedni az élet miértjét? Ki tudja testvérének azt mondani: „aki utánam jön, nem jár sötétségben?" (vö. Jn 12,35). Ki tudja megvigasztalni az emberi-

séget erőfeszítéseinek hiábavalóságáért, hiúságának nevetséges voltáért, napjainak mulandóságáért? Ki tud értelmet és értéket adni az emberi tudásnak, ki tudja megtisztítani és megerősíteni a szeretetet, ki tud megtanítani a szépség igazi titkára, ki tudja megbecsülni a könnyek értékét, ki tud ajtót nyitni a természetfölötti élet megálmodott lehetőségének?

Mert ezekből és még száz más kérdésből, az emberéletnek mindennapi valóságát meghaladó felmagasztalása felé feszülő kérdésekből komponálódik a hivatás szimfóniája. Isten hív az élete transzcendens teljességére vágyakozó emberiség szavával; ez az élet különben elhibázott lenne.

Ki tudja meghallani ezt a könyörgő kórust? Ez a modern hivatás első jellegzetessége: a szociológiai-vallási mozzanat.

Hallgassatok tovább, fiatalok. Most egy másik, baráti és bölcs hangra kell hallgatnunk. Ez a második mozzanat: a lélektani-vallásos. Itt szakemberre van szükség: a lélek mesterére, szellemi vezetőre, a szívek titkaiban jártas jóbarátra. A hivatások napja a tiétek és az Egyházé; beszéljünk most tanítónkról, az Egyházról.

Tiétek ez a nap, ha vannak köztetek, akik képesek megérteni egy rendkívüli hivatás nyelvét: hogy mindenestül odaadjuk magunkat Krisztus szeretetére és szolgálatára. A Szentlélek legtitkosabb jelzéseinek felfogásáról van szó. Nem könnyű dolog. Az szükséges, hogy be legyünk avatva (bocsássatok meg a kifejezésért) egy jóslási technikába; vagyis a „discretio spirituum" birtokában kell lennünk, értenünk kell a lelkiélet jelenségeinek megkülönböztetéséhez. Egy manapság divatos kifejezéssel is élhetnénk, alkalmazva a vallási élet területére: az evangélium pszichoanalitikusára van szükség. Meg többet mondunk: karizma kell hozzá (vö. 1Kor 12,10). Elengedhetetlen követelmény ez, de nem nehéz megoldani, ha olyan személyt választunk ki helyzetünk értelmezésére, aki bölcs és szent; és ilyenekben Isten Egyháza bizonyára nem szűkölködik.

Csak most válik a kérdés igazán drámaivá, abban az értelemben, hogy a hívó szó megkettőződik: egy mástól származó, külső, emberi hang, és egy személyes, belső ihletés. Melyik érvényesül inkább? melyik a hatalmasabb? Ez a hivatásról való megbizonyosodás döntő szakasza, s ettől függhet egy életsors, ezer más következménnyel együtt. Feszültség keletkezik. De nem kell félni, éspedig két megnyugtató okból. Az első ennek a gyötrő, de azután csak látszólagosnak bizonyuló kétértelműségnek egy jellegzetes tapasztalata: amikor ugyanis a hivatás valódi, a két hang hamarosan egyértelművé válik, és összhangjuk kimondhatatlan bizonyosságot szabadít fel bennünk. Idézhetnénk itt Beda Venerabilis magyarázatát Máté (Lévi) apostol meghívásához, Márk evangelista elbeszélésében: „Ipse Dominus, qui hunc (Levi) exterius humana allocutione ut se sequeretur vocavit, intus divina inspiratione ut mox Vocantem sequeretur accendit" — „az az Úr, aki kívül emberi szóval hívta követésére, belül isteni sugallatával felgyújtotta, hogy a Hívót kövesse"

(P.L.92,150). A másik ok abból a tényből következik, hogy a papságra szóló isteni hívás véglegesen a hierarchia felelős és biztonságot adó szavában és a püspök kézfeltételében jut kifejezésre. Ez utóbbinak pedig bizonyosságot kell szereznie, hogy a jelölt helyes szándékkal jár el, és megvannak benne a papi szolgálat elengedhetetlen kellékei (vö. 1Kor 12,7, valamint a Lahitton kanonok véleménye körül keletkezett vitát, amelyet X.Sz.Pius 1912-ben döntött el). A szabadság személyes mezején járunk itt, egy minden másnál nagyobb és felelősségteljesebb választás területén; hiszen szigorúan véve a hivatás önmagában se nem parancsoló kötelezettség, se nem tetszőleges döntés. Az erkölcsi kötelék a magasabb eszmény és nagyobb jutalom őszinte akarásából áll elő: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el amid van és add a szegényeknek, és kincsed lesz az égben; azután jöjj és kövess engem" (Mt 19,21). Ezt a harmadik mozzanatot nevezhetnénk kánoni-vallási mozzanatnak.

De azt mondjátok: a hivatások problematikus bizonytalansága ma másban, más területeken nyilvánul meg, itt kellene időznöm beszédemmel, vagy inkább nektek a meggondolásotokkal. Egyszerűsítve három szektorban hangzanak el olyan erős ellenvetések a hivatás ellen, hogy — ha ez elméletben lehetséges volna — ma könnyen kiszáradna, mint a példabeszéd terméketlen búzaszeme.

Melyek ezek a szektorok? Az első magáé a vallásé, és nemcsak a szorosan vett papi hivatásokat érinti, hanem a férfi és női szerzeteket is. Az ellenvetés először ebben a banális kérdésben fejeződik ki: megéri-e a fáradságot? de aztán kiszélesedik a vallásnak, hitünk igazságának bíráló elemzésévé — hitünket ma a leggyökeresebb bölcseleti és bibliai kontesztálással támadják —, vagy a hivatással járó áldozatok erkölcsi értékelésévé. Megéri-e, hogy egész életünket föltegyük arra az életformára, amelyet az Egyház úgy ad elénk, mint a Krisztus követéséhez való abszolút hűség biztos értelmezését? És ki az a Krisztus, hogy joga lenne életem feltétlen felajánlására? Ez az ellenvetés olyan heves és bonyolult, hogy az ember minden kutató, gondolkodó és erkölcsi képességét igénybe veszi, hogy elérje a bizonyosságot, a győztes Igazságot. És, kedves, fiatalok, mégsem nehéz ezt elérni a dolgok tanulmányozása, elmélkedés, tanács, imádság és főleg kegyelem által. A hivatás kegyelem. Természeténél fogva feltételezi és megkívánja, hogy egy Hang hallassa magát, mégpedig az Atya hangja Krisztus által a Szentlélekben, ezzel a kimondhatatlan hívással: Jöjj! Kegyelem ez, amelynek önmagában van vonzó, meggyőző, bizonyosságot adó hatalma. Alapjában véve csak arról van szó, hogy felismerjük igazságát, és azután nagylelkűen elfogadjuk.

A gyakran bénítónak és legyőzhetetlennek tűnő ellenvetések, nehézségek, akadályok másik szektora: a társadalmi környezet. Ez lefoglal, elnyel, befolyásol, úgyannyira, hogy ma igen nehézzé válik felszabadulni alóla és kikerülni belőle egyházi ruhában, életstílussal, elkötelezettséggel. Valamikor ez az „emberi tekintet" nem volt ilyen erős és hatalmas. Ma talán ez a legsúlyosabb lélektani és gyakorlati akadály. A fiatalok úgy érzik, hogy szá-

mukra nagyon nem divatos, nagyon nevetséges, valószínűtlen dolog elhagyni az általános viselkedésmódot és papi vagy szerzetesi hivatást gyakorolni, evilági megalkuvások nélkül, amelyek ehhez a hivatáshoz nem illenek. Ez a kilépés a környezetből nagy pillanat. Egyeseknek valóságos gyötrelem. De ebben a pillanatban valósul meg a legtöbb szabadság, a legnagyobb szeretet, a legtöbb nagylelkűség, amely egy életet, egy keresztény életet jellemezhet. És nem több, mint egy pillanat: a személyes bátorság pillanata.

Belépünk a harmadik szektorba: az Egyház, igen, az Egyház a maga prózai valóságában, emberi, történelmi, látható és jogi valóságában. Az Egyház a maga állandó ellentmondásával eszmény és valóság között. Annál kellemetlenebb ez az ellentmondás, minél fönségesebbnek, evangéliumibbnak, szentebbnek, istenibbnek mondjuk az eszményt, míg a valóság gyakran nyomorúságos, szűkös, hibás, sőt néha önző és nemtelen köntösben jelentkezik. Mégis az Egyház ez: az a társadalmi intézmény, amelyen mindegyikünk hozzátartozása alakíthat, és bármilyen emberi és kicsinyes is néha, mindig üdvösségünk „jele és eszköze", mindig az isteni titkok osztogatója; az igaz, a szent Anyaszentegyház, amelyért Krisztus szeretetét és vérét ontotta (vö. Ef 5,29). Mindig méltó arra, hogy szeressétek és magatoknak válasszátok, fiatalok! Igaz, a keresztet teszi vállatokra; de Krisztus keresztje az, aki várja Cirenei Simonját, hogy mellé álljon és segítsen hordozni súlyát; Isten dicsőségének, a világ üdvösségének hősi színjátéka. Erre a páratlan megtiszteltetésre vagytok hivatottak, fiatalok.

(A pápa ezután rövid buzdítást intéz még a püspökökhöz, a szülőkhöz és családokhoz, a papnövendékek nevelőihez, majd így fejezi be:)

Tudjátok meg, gyermekeim és barátaim, és ti mind, kedves fiatalok, hogy a pápa, hozzátok szólva, mérhetetlen szeretettel, aggódó reménykedéssel és nagy boldogsággal tekint rátok. Üdvözöl mindnyájatokat, akik ezt a bizalmas üzenetet hallgatjátok, és sajátjaként ismétli Pál apostol szavát, amely mintegy nektek szól: „Újjáéledünk, ha kitartotok az Úrban. Hogyan is róhatnánk le hálánkat az Istennek azért a nagy örömért, amelyet általatok nyertünk az Isten színe előtt? Buzgón imádkozunk éjjel-nappal, hogy szemtől-szembe láthassunk benneteket, és pótolhassuk hitetek hiányait" (1Tessz 3,8-10).

(1974)

A HÁLA GONDOLATA AZ EGYHÁZATYÁKNÁL

Bevezetés

A kereszténység elsősorban Isten irántunk való szeretetének jóhíre, amelyet az Atya Jézus Krisztusban nyilvánított ki számunkra teljesen. A hívő — egyén és közösség — válasza Isten szeretetére szükségképpen magába zárja, mint egyik legalapvetőbb elemét, a hálát. Az itt következő szemelvények

ezt világítják meg különböző szempontból: I. az őskeresztény istentiszteletben, II. egy vértanú imájában, III. egy korai hitvédő irat érvelésében és IV. egy a lelkiéletről szóló szentbeszédben.

I. A Didaché („A tizenkét apostol tanítása") c. ókeresztény irat hálaadó (eucharisztikus) imájából

Ami pedig a hálaadást (eucharisztiát) illeti, így adjatok hálát:

A megtört kenyér felett:

Hálát adunk Neked, Atyánk, az életért és megismerésért, melyet kinyilatkoztattál számunkra Jézus Krisztus, a Te Fiad által. Dicsőség Neked mindörökké.

Amint ez a darab kenyér szét volt szórva a dombokon és összegyűjtve eggyé vált, úgy gyűjtessen egybe a Te Egyházad a világ minden tájáról a Te országodba. Mert Tiéd a dicsőség és a hatalom Jézus Krisztus által mindörökké.

Senki se egyék vagy igyék a ti Eucharisztiátokból, csak azok, akiket megkereszteltek az Úr nevében, mert erre vonatkozóan mondta az Úr: ne adjátok a szent dolgokat a kutyáknak.

Miután pedig beteltetek, így adjatok hálát:

Hálát adunk Neked, szent Atyánk, a Te szent nevedért, amelyet szívünkbe ültettél, és a tudásért, hitért és halhatatlanságért, melyet kinyilatkoztattál nekünk Jézus, a Te Fiad által. Dicsőség Neked mindörökké. Te, mindenható Úr, teremtetted a mindenséget a Te nevedért, és italt adtál az emberek élvezetére, hogy hálát adjanak Neked, nekünk pedig lelki ételt és italt és örök életet ajándékoztál a Te Fiad által. Mindenekelőtt hálát adunk Neked, mert hatalmas vagy: dicsőség Neked mindörökké.

Emlékezzél meg, Urunk, Egyházadról: mentsd meg minden gonosztól és tedd tökéletessé szeretetedben, szenteld meg és gyűjtsd össze a világ négy tájáról a Te országodba, amelyet neki készítettél, mert Tiéd a hatalom és a dicsőség mindörökké.

Jöjjön el a kegyelem és múljék el ez a világ. Hozsanna Dávid Istenének. Ha valaki szent, lépjen elő, ha valaki nem az, térjen meg. Jöjj el Urunk! Amen.

II. Polikárp imája

Mindenható Úristen, Atyja a Te szeretett és áldott Fiadnak, Jézus Krisztusnak, aki által megismertünk Téged, Istene az angyaloknak és hatalmaknak és az egész teremtett világnak és az igazak népének, akik színed előtt élnek: áldalak Téged, mert méltónak ítéltél arra, hogy megérjem ezt a napot és ezt az órát, hogy a Te vértanúid közé sorozzanak, hogy részem legyen Krisztus kelyhében a lélek és a test örök életre való föltámadására a Szentlélek romolhatatlanságában, hogy így felvétessem színed elé a mai napon,

mint gazdag és Neked tetsző áldozat, amint ezt Te előre elkészítetted, kinyilatkoztattad és beteljesítetted, Te, a hamisság nélküli igaz Isten. Ezért és mindenért dicsérlek Téged, áldlak Téged, dicsőítlek Téged az örök égi főpap, Jézus Krisztus, a Te szeretett fiad által, aki által Neked Vele és a Szentlélekkel együtt dicsőség most és mindörökké. Amen.

III. **A Diognetoszhoz címzett levélből**

Ha szomjazol erre a hitre, először is ismerd meg az Atyát. Isten ugyanis szerette az embereket: értük teremtette a világot, mindent alávetett nekik e földön, észt és értelmet adott nekik, csak őket ajándékozta meg azzal a képességgel, hogy felnézzenek Hozzá, a saját képére alkotta őket, hozzájuk küldte el egyszülött Fiát, nekik ígérte meg a mennyek országát, amelyet meg fog adni azoknak, akik szeretik őt. Ha mindezt megismered, gondold el, mekkora boldogság fog eltölteni! Hogyan fogod szeretni Őt, Aki már előbb így szeretett téged! Ha pedig szereted Őt, utánozni fogod jóságát.

IV. **Szent Bernátnak „a hálátlanság bűnéről" mondott beszédéből**

Boldog az a szamaritánus, aki elismerte, hogy semmije sincs, amit ne kapott volna, és ezért hálát adva visszatért az Úrhoz. Boldog az, aki a kegyelem minden egyes ajándékáért visszatér ahhoz, akiben minden kegyelem teljessége lakozik. Mert amikor hálát adunk azért, amit kaptunk, helyet teremtünk magunkban további kegyelemnek, hogy így még nagyobb ajándékokban részesülhessünk. Csak hálátlanságunk akadályozza meg azt, hogy előrehaladjunk az életszentségben. Az ajándékozó ugyanis — mivel mintegy elveszettnek tekinti azt, amit egy hálátlannak adott — óvakodni fog attól, hogy még annyival többet veszítsen, amennyit a hálátlannak adna. Boldog tehát az, aki magát mintegy idegennek tartva a legkisebb jótettekért is nagyon hálás, elismerve és megvallva, hogy meg nem érdemelt az az ajándék, amit mint idegen és ismeretlen kapott . . . Kérem ezért, testvéreim, alázzuk meg magunkat egyre inkább Isten mindenható keze alatt, és tartsuk magunkat távol különösen a hálátlanság súlyos hibájától, hogy teljes áhítatunkkal hálát adva méltókká lehessünk Isten kegyelmére, amely egyedül képes lelkünket üdvözíteni. És ne csak szóval vagy nyelvvel, hanem tettel és igazsággal fejezzük ki hálánkat, mert a mi Urunk Istenünk nem beszédet, hanem tevékeny hálaadást kíván tőlünk!

Jegyzetek:

1. 1. A „Didaché" (= tanítás) vagy teljes címe szerint „Az Úr tanítása a tizenkét apostol által a népek számára" az Újszövetséget követő ókeresztény irodalom egyik legrégibb műve (a 2. sz. elejéről).

2. Fordításunk a görög kritikai szövegen alapul: F. X. Funk — K. Bihlmeyer — W. Schneemelcher (kiadók), Die Apostolischen Väter, Tübingen, J. C. B. Mohr ^{3}1970, pp. 5-6: a IX. és X. fejezet, kivonatosan.

3. Mint a szövegből világos, ez az ima nem bármilyen étkezésre vonatkozó hálaadás, hanem kifejezetten eucharisztikus ima. Ebben az értelemben az első megmaradt misekánonnak hívhatnánk, bár a „kánon" szó itt félrevezethet: a Didaché ui. nem annyira egy előírt szöveget, mint inkább példát ad (ezért a végén kifejezetten hozzáteszi: „a prófétáknak pedig engedjétek meg, hogy tetszésük szerint adjanak hálát").

II. Polikárp vértanúságát a szmirnai egyháznak a philomeliumihoz küldött levele írja le 156-ban. Ez az egyik legrégibb vértanúirat, amely az újszövetség után fennmaradt. Az itt lefordított imát a levél szerint Polikárp máglyahalála előtt intézte Istenhez. (Görög szöveg a fent idézett műben, pp. 127-128.)

III. A Diognetoszhoz címzett levél egy a 2. vagy 3. századból való hitvédő irat, szerzője ismeretlen (talán Quadratus?). A lefordított szakasz a 10. fejezet elejéről való és a keresztény hit elfogadásának gyümölcseiről beszél. (Görög szöveg a fent idézett műben, pp. 147-148.)

IV. 1. Szent Bernát (1090 — 1153) különböző alkalmakra való beszédeiből ez a 27. beszéd; latinul: Sancti Bernardi Opera, vol. VI/1, kiadta J. Leclercq és H. Rochais, Roma, Editiones Cistercienses 1970, p. 203.

2. Lásd a tíz leprás meggyógyítását (Lk 17,11-19), akik közül csak egy — egy szamaritánus — tért vissza hálát adni az Úrhoz.

Válogatta és fordította Balás Dávid

Megjelent Szabó Ferenc új tanulmánykötete: **Párbeszéd a hitről.** Róma 1975, 304 o. Ára 4 dollár. Megrendelhető a szerzőnél: Via dei Penitenzieri 20, I-00193 Roma.

A.-M. Carré gyűjteménye: Ki nekem Jézus Krisztus, ismét kapható kiadóhivatalunkban. Érdeklődők jelezzék igényüket.

RÓM 3,28 VIZSGÁLATA ÖKUMENIKUS MÓDSZERREL

Ebben a kis eszmefuttatásban a „sola fide" közismert vitás kérdését filozófiai szempontból próbálom megközelíteni. Ha ez sikerre vezet, akkor más hasonló esetekben is lehetne alkalmazni.

Szent Pál a rómaiakhoz írt levélben szembeállítja egymással a hitet és a törvényt, és az ún. zsidózókra való tekintettel hangsúlyozottan kiemeli, hogy a megigazulás a Krisztusba vetett hitből, nem pedig a törvény iránti engedelmességből származik: „Hol marad tehát dicsekvésed? Szétfoszlott. Mely törvény alapján? Vajon a tettek törvénye alapján? Nem, hanem a hit törvénye szerint. Mi azt valljuk, hogy az ember a hit által válik igazzá, a törvény szerinti tettektől függetlenül" (3,27-28). Luther 1521-es fordítása nyomán azonban a „sola fide" valóságos csatakiáltássá változott. Luthert azzal vádolták, hogy meghamisítja a Bibliát (jóllehet már előtte sokan használták a vitatott kifejezést, Origenésztől és Ágostontól Szent Tamásig és Bellarminig), és a tridenti zsinat a megigazulásról szóló 9. kánonban elítélte a „sola fide" tanítását. Luther elismerte, hogy az „egyedül" szó hiányzik a szövegből, de azzal érvelt, hogy az értelem kívánja meg.

Hogyan lehetséges, hogy ez a kifejezés tragikus megoszlás oka lett a keresztény közösségben?

Nyelvfilozófiai megfontolások az alábbi következtetésekre vezetnek: 1) Egy kifejezés értelmét semmiféle meghatározás vagy elemzés nem fejezi ki tökéletesen, és ezért azt mindig az egész szöveg összefüggésében kell vizsgálnunk. 2) Minden kifejezést történelmileg bizonyos általános társadalmi-kulturális, és egyéni lélektani egyoldalúság jellemez. Ez az eszmecserében úgy jelenik meg, mint feltételezések, hiedelmek összessége, amelyek az értelmezést irányítják és előítéleteket sugallnak a szóbanforgó anyag iránt. Nem annyira az árulja el ezt, hogy valaki hogyan felel a kérdésekre, mint az, hogy mit és hogyan kérdez. 3) A dolgok jelentését nemcsak befogadjuk, hanem létre is hozzuk. A megértés folyamata az egész személyt foglalkoztatja, ezért a „jelentést" tetteknek és a mögöttük álló személyiségnek kell támogatnia.

Ha ezeket az elveket a szóbanforgó kérdésre alkalmazzuk, meglepő eredményekre jutunk.

1) A tridenti zsinat említett 9. kánonja mellett ott állnak azok a cikkelyek, amelyek elítélik a pelagianizmust, és teljes összhangban vannak a protestáns állásponttal (1,2,8). Ezek is alkotóelemei (vagy ha úgy tetszik, lényeges

módosítói) a 9. kánon jelentésének. — Hasonlóképpen Luthert gyakran vádolták következetlenséggel, mert a római levél kommentárjában elfogadta a jócselekedetek fogalmát, mind a megigazulás után, mind az előtt, föltéve, hogy nem a megigazulás keresésére („pro quaerenda justificatione") történnek. Módszertani álláspontunkról nézve mindezek a vádak alaptalanok.

2) A vita során az ellenfelek nemcsak különböző válaszokat adtak, hanem mást-mást kérdeztek is. Ugyanazokat a szavakat egymástól eltérő jelentéssel használták. A tridenti zsinat szóhasználatában a hit természetfölötti erény, amellyel Isten tekintélye alapján hisszük, amit ő kinyilatkoztatott. A hit tehát igazságrendszer gyanánt jelenik meg, amelyet értelmi beleegyezéssel fogadunk el, bár ez az elfogadás Isten tekintélyén alapul, és ingyenes adományként tőle származik. A protestánsok számára a hit az egész személyiség önátadását jelentette, valódi megtérést, amely azzal a szilárd bizalommal jár, hogy Isten elfogadott bennünket. A megigazulás katolikus fogalma a teremtmény benső megváltozását hangsúlyozta, az újjászületést, az új ember létrejöttét. A protestáns értelmezés uralkodó eleme az ingyenesség volt, vagyis hogy nem a mi munkánknak vagy érdemeinknek köszönhető, hanem Krisztus szenvedése és halála érdemének. Olyan erős volt ez az elem, hogy összeférт az ember bűnösségével: még a megigazulás után is „egyszerre megigazult és bűnös" (simul justus et peccator) marad. A „rendetlen vágy" (concupiscentia) katolikus fogalma közelebb állt a protestáns bűnelgondoláshoz, mint a bűn katolikus felfogása. A szabadságot a protestánsok a páli értelmezésben vették, amelynek édes-kevés köze van a szabadakarathoz. A katolikusok viszont a szabadságot szabadakaratnak értelmezték, ami megvan mind az igaz, mind a gonosz emberben. A protestánsok szemében az „érdem" ellentéte volt a „kegyelemnek"; a katolikusokéban magában foglalta a kegyelmet. A protestánsoknak az „erény" aszketikai fogalom volt; a katolikusoknak nem szükségképpen, tehát taníthatták, hogy a gyermek megkeresztelésekor a megigazulással együtt megkapja a hit természetfölötti erényét. A protestánsok fogalomvilágában a „megszentelődés" az erkölcsi tökéletesség erős színezetét viselte, úgyhogy éles különbséget tettek megigazulás és megszentelődés között. A katolikusok a megszentelődést ontológikus fogalomnak tekintették, és szilárdan hitték, hogy a megigazulást létrehozó kegyelem megszentelő kegyelem, amely természeténél fogva kizárja a bűnt. Kegyelem és bűn úgy ellenkezik egymással, mint világosság és sötétség, tehát a megigazulást szükségképpen alapvető ontológiai megszentelődés kíséri. (Nem szólítja-e Szent Pál „szenteknek" híveit?)

Amint látjuk, a kifejezések „vonatkozási keretei" különbözők voltak, mert a felek alapkérdései, alapgondolatai sem egyeztek. Mik voltak ezek? A protestánsok számára Isten kegyelmének szuverén fölsége, a katolikusok számára az, hogy ez a kegyelem ne menjen veszendőbe a m i számunkra. A protestánsok uralkodó motívuma az „ingyenes" hit volt, a katolikusoké az „élő", vagyis „szeretetben munkálkodó" (Gal 5,6) hit.

3) A tragikus küzdelem résztvevői őszintén hitték, hogy ellenfelük tanítása az evangélium tisztaságát veszélyezteti, és életüket voltak készek adni meggyőződésükért. Miért nem tartották a különbséget csak felfogásbelinek, nem lényegbevágónak? Könnyű megfelelni a kérdésre, ha arra gondolunk, hogy a „jelentés" mennyire függ a teljes személytől és cselekedeteitől. Az ellenfelek aggodalma nem csitult, mert nem látták a feleletet alapvető kérdéseikre a velük szemben állóknak az é l e t é b e n. Gondoljunk csak egyfelől a reformátorok lázadó szellemére és viselkedésére minden egyházi tekintély és hagyomány iránt, másfelől mindarra, ami a katolikusok részéről fertőzte meg a kor szokásait: a búcsúkkal kapcsolatos botrányokra, a kegyelem szinte fizikai felfogására, amely megengedte, hogy kereskedelmi cikknek tekintsék, az „ex opere operato" elv túlságos hangsúlyozására a szentségeknél, a gyakorlati szemipelagianizmusra. Harmadik elvünk világánál tehát azt mondhatjuk: a megigazulásról szóló kétfajta tanítás különbsége nem csupán iskolás véleménykülönbözet, hanem lényegi kérdés volt.

Végül fölvetném a kérdést: Milyen ökumenikus reményeink lehetnek a „sola fide" vitás kérdésével kapcsolatban? Nem valószínű, hogy a protestánsok elhagyják jellegzetes tanításukat, hasonlóképpen a katolikusok sem változtatnak a tridenti zsinat dogmatikus meghatározásain. Hans Küng azonban Karl Barth megigazulás-teológiájáról írt korai művében helyesen állapítja meg: „A dogmák az igazságot csalhatatlanul és pontosan fejezik ki (tehát nem csupán megközelítőleg), ezért visszavonhatatlanul. Mint kifejezések azonban beletartoznak a minden emberire vonatkozó történelmi valóságba. Visszavonhatatlan, de történelmi kötöttségű hangsúllyal látják el, amely meghatározott tárgyi látásmódot tükröz. De minthogy véges állítások, és azok sohasem fejeznek ki valamit tökéletesen, sosem merítik ki a teljes igazságot. Ezért a dogmatikus formulákat nagyon is lehet csiszolni és tökéletesíteni, minthogy az Egyház nem köthető semmiféle rövidéletű filozófiai rendszerhez. Mint Szent Tamás mondta Isidorust kommentálva: ‚Egy (hit) cikkely az isteni igazság megértése, amely e felé az igazság felé tart'." (Megigazulás 98. o.)

Talán paradoxnak tűnik, de ökumenikus reményünk az ember helyzetének történelmiségén alapul. Ha igaz, hogy egy állítás jelentésére tetteink is lényeges befolyással vannak, akkor remélhetjük: eljön majd egyszer az az idő, amikor megváltozott magatartásunk és tetteink következtében a vádak és viszonvádak jelentéktelenné válnak, elveszítik súlyukat. De ez csak akkor következik be, ha mindkét oldal életével igazolja, hogy nem csonkítja meg az Evangélium igazságait. Akkor majd nem választanak szét többé azok az eltérő értelmezések, amelyek ma még megosztanak.

Nemesszeghy Ervin

PÜSPÖKKINEVEZÉSEK MAGYARORSZÁGON

A Szentatya 1975 január 10-én kinevezte a csanádi egyházmegye püspökévé **Udvardy József** eddigi apostoli kormányzót; a váci egyházmegye püspökévé **Endrey Mihály** pécsi segédpüspököt; a veszprémi egyházmegye püspökévé **Kádár László** eddigi apostoli kormányzót; a szombathelyi egyházmegye püspökévé **Fábián Árpád** eddigi apostoli kormányzót; a hajdúdorogi görögkatolikus egyházmegye püspökévé és egyben a miskolci exarchátus apostoli kormányzójává **Timkó Imre** teológiai tanár, káptalani helynököt.

Továbbá **Pataky Kornél** csanádegyházmegyei ált. helynököt püspökké, győri apostoli kormányzóvá, **Pálos Iván** budapesti provikáriust esztergomi segédpüspökké, **Keresztes Szilárd** nyíregyházi szemináriumi h. rektort hajdúdorogi g.kat. segédpüspökké, **Kovács Endre** egri szemináriumi spirituálist egri segédpüspökké.

(Kacziba József püspök, eddigi győri apostoli kormányzó a Püspöki Kar központi intézményeinek felügyeletét látja el.)

Timkó Imre 1920-ban született Budapesten. Az itteni bencés gimnáziumban végezte középiskoláit, s érettségi után belépett a rendbe. Rómában a Szent Anzelm-egyetem hallgatója volt, majd Budapesten teológiai doktorátust szerzett. 1945-ben szentelték pappá. 1948-tól a hittudományi karon a keleti teológia lektora, majd magántanára volt. 1959-től az ókeresztény egyház- és dogmatörténet, később a vallástörténet és ökumenizmus professzora is. 1968-ban Dudás Miklós püspök megbízta a g.kat. szórványterület vezetésével. Püspöke halála után káptalani helynök lett.

Pataky Kornél 1920-ban született Pesterzsébeten, a Központi Szemináriumban hittudományi doktorátust szerzett. Mint csanádi egyházmegyést 1944-ben szentelték pappá Szegeden. Pár évig tanyai káplán, majd hittanár volt. 1949-től központi szolgálatban működik mint püspöki titkár, irodaigazgató, provikárius, majd általános helynök.

Pálos Iván 1913-ban született Komáromban. Teológiai tanulmányait Esztergomban végezte, 1936-ban szentelték. Főleg hitoktatóként működött. 1957-ben hitoktatási felügyelő, 1961-ben a budapesti érseki helytartóság titkára, 1965-ben provikárius lett.

Keresztes Szilárd nyolcgyermekes g.kat.lelkészcsaládból született 1932-ban Nyíracsádon. Nyíregyházán szentelték áldozópappá 1955-ben, majd Budapesten teológiai doktorátust szerzett. 3 évig kispesti szórványlelkész, 1960-tól a nyíregyházi szemináriumban a dogmatika és a liturgikus ének tanára volt, majd 3 éven át a római Pápai Keleti Intézetben licenciátust szerzett. 1971-től a nyíregyházi g.kat. egyházközség parochusa, 1973-tól rektorhelyettes a szemináriumban.

Kovács Endre Engerbaktán született 1927-ben. Ciszterci kispap, majd 1951-től egri egyházmegyés káplán. 1953-ban Budapesten summa cum laude dok-

torált, később Rómában a lelkiélet teológiájából is diplomára tett szert. 1960-tól az egri szemináriumban tanár és lelkiigazgató.

Pataky, Pálos és Kovács püspök felszentelése febr.6-án 11 órakor ment végbe a zsúfolásig megtelt Szent István bazilikában. A szentelő Ijjas érsek így foglalta össze feladatukat: „A püspökség nem rang és hatalom, hanem szolgálat; hirdessétek az igét, akár tetszik hallgatóitoknak, akár nem." (A társszentelők Bánk érsek és Lékai püspök voltak.) A koncelebrált mise végén Pataky Kornél mondott köszönetet: „Mély alázattal vettük az édes és könnyű igát, szolgálatra jelentkeztünk, szolgálatra, mely életünk értelme." — Timkó Imrét és Keresztes Szilárdot Nyíregyházán szentelték püspökké febr. 8-án. 11 órakor Szegedi Joachim kőrösi segédpüspök Ijjas Józseffel és Bánk Józseffel mint társszentelőkkel felszentelte Timkó Imrét, délután 5 órakor pedig már az újdonsült püspök szentelte fel püspöktársát.

NÉHÁNY SZEMPONT A SZENTBESZÉDRE KÉSZÜLŐ PAPNAK

1. Először is tudatosítanunk kell azt, hogy mi pályánk választásánál nemcsak elhelyezkedni akartunk, hanem h i v a t á s t éreztünk Isten ügyének szolgálatára. Küldetést, hogy Isten szócsövei legyünk.

2. Ez a tény arra kötelez, hogy elsősorban attól kérjünk tanácsot, aki minket küldött. Ne sajnáljuk tehát az időt, hogy I s t e n n e l b e s z é l j ü k m e g, mit is vár tőlünk.

3. Amit el akarunk mondani, azt elsősorban nekünk kell hinnünk, tehát fontos, hogy m e g g y ő z ő d é s ü n k k é tegyük. Hogyan várjunk hatást, ha azt érzik meg rajtunk, hogy nem vált vérünkké az, amit mondunk?

4. Nem kívánja Isten, hogy csak saját gondolatainkra szorítkozzunk, természetesen g y ű j t s ü n k a n y a g o t másoktól is; de ezt is először magunknak kell megemésztenünk, hogy gyümölcsözően továbbadhassuk.

5. Ne írjuk le szóról szóra a beszédet, inkább csak v á z l a t p o n t o k b a n. A leírt szöveg ui. arra kényszerít, hogy beszéd közben állandóan arra gondoljunk, s így nem tudunk kapcsolatot teremteni a hallgatósággal, pedig az előadónak együtt kell dolgoznia közönségével. A hallgatók érdeklődése, a szemek csillogása biztat sokszor, hogy egyes részleteket még jobban kiemeljünk, kidomborítsunk. Ehhez természetesen gyakorlat kell.

6. Ne akarjunk szónokolni: ma a világ egyszerűbb lett, s inkább a közvetlen b e s z é l g e t é s hangján lehet nagy igazságokat egyszerűen megmagyarázni.

7. Figyeljük hétközben az emberek életét, gondjait, nehézségeit, de örömeit is. É l j ü k b e l e magunkat helyzetükbe, s akkor mindig lesz mondanivalónk nekik. Inkább az Isten által adott örömöket emeljük ki, mutassuk be a lelkiélet szépségeit, s ne hangsúlyozzuk állandóan a rosszat, hiszen

abból van elég részük a saját életükben is, — a sötétet a múltban már eleget ostorozták.

8. Beszédünk legyen r ö v i d. Ha nincs több mondanivalónk, inkább fejezzük be, de ne bocsátkozzunk ismétlésekbe.

9. Végül még azt tehetnénk hozzá, hogy ne csak az utolsó percben gondoljunk a reánk váró feladatra, hanem gyűjtsük már jóelőre az anyagot, de főleg hordozzuk a lelkünkben a gondolatokat, hogy azok az előadás idejére m e g é r j e n e k.

AZ EMBERSZÍV ANGYALAI ÉS DÉMONAI

Hihetünk ma még angyalokban és ördögökben? — Csak a vak nem veszi észre a jó és gonosz hatalmakat és a közöttük folyó háborúságot, amely kitölti a kozmoszt. És csak aki híján van minden önismeretnek, az nincs tudatában a kozmikus csatának, amely állandóan tükröződik saját személyiségében.

A következőkben Andrew M. Greeley, a népszerű chicagói pap-szociológus könyve nyomán tizenöt ellentétpárban térképezzük fel az emberi szívben dúló háborút. (The Devil, You Say! Man and His Personal Devils and Angels. Az ördög, mondod! Az ember és személyes ördögei, angyalai. Doubleday and Co. 1974.) Ördögnek nevezi az emberben jelentkező rosszat, angyalnak hiányán visszatükröződik. Ha összehasonlítással mérjük magunkat, akdémonok diktálta magatartás közös ismertetőjegyei a leegyszerűsítés, részigazság, túlzott félelem, saját értékünk tagadása. Az angyalok sugallta lelki beállítottságot viszont összetettség, teljes igazságra törekvés, egyensúly, bizalom és saját magunk elfogadása jellemzi.

1) Az irigység ördöge és a nagylelkűség angyala. Az irigység a kisember bűne: más kiválóságát mindig csak úgy tudja látni, amint a saját kiválóságának hiányán visszatükröződik. Ha összehasonlítással mérjük magunkat, akkor az irigység elkerülhetetlen. De emberi értékünk nem azon alapul, hogy mink van, hanem hogy mit tettünk azzal, amink van. Az irigység hitvánnyá, szűkké, silánnyá, keserűvé teszi életünket. A nemesség angyala ezzel szemben csak azt kéri tőlünk, hogy legyünk nagylelkűek, érzékeljük és élvezzük az utunkba kerülő szépséget, jóságot, nagyságot minden összehasonlítás előtt és nélkül.

2) Az elidegenedés ördöge és a hűség angyala. „Hagyd el otthonodat, múltadat, mert tönkretesz" — súgja ez az ördög. — Az elidegenedés lehet az érés, növekedés egy szakasza, de ki kell nőni belőle. „Hagyd el az otthont, de maradj is vele" — mondja az angyal. A mindent elsöprő, radikális ítélet mindig az ördögtől jön. Otthonod, múltad te magad is vagy; kritikával és egyúttal rokonszenvvel kell vizsgálnod. Egyik nem lehet meg a másik nélkül.

A zsinatot követő viharos években pl. sokan először száműzték a tiszteletet múltunk iránt a mindent átfogó kritika nevében, majd pedig egészen megfeledkeztek a kritikáról, csakhogy valami biztonságérzetet találjanak nem a lényeg, hanem mellékes kellékei visszahozatalával.

3) A gnosztikus ördög és a bölcsesség angyala. Ez az ördög az „igazi titok" birtokba vételével kecsegtet. Személyes értékünk, erkölcsi fölényünk eszerint attól függ, lépést tudunk-e tartani a változó divathóborttal, birtokában vagyunk-e a legújabb „kinyilatkoztatásnak". A bölcsesség angyala viszont csendesen bátorít: merjünk mélyek lenni, és rendíthetetlenül ragaszkodni az alapvető igazságokhoz.

4) A bürokratikus ördög és a leleményesség angyala. A legfiatalabb ördög. Stratégiája az, hogy az eszközöket céllá teszi. A (világi és egyházi) szervezetek, testületek egy cél érdekében jönnek létre, idővel azonban saját fenntartásuk lesz a cél. Gyakran mi, egyes emberek is bürokraták vagyunk. Az ügyvitel fontosabb lesz, mint az ember. Az angyal az ellenkezőjét mondja. Szándéka nem a szervezetek megsemmisítése, hanem belülről való megváltoztatásuk. Felrázza alkotóerőnket, leleményességünket, emberségünket, és arra sürget, hogy találjunk utat a bürokratikus szerkezet körül, felett, alatt, vagy azon át az ember és az eredeti célok felé. A szervezetek szolgálni jöttek létre, nem azért, hogy nekik szolgáljanak.

5) Az önelégültség ördöge és az alázat angyala. Ez a démon arról győz meg bennünket, hogy tökéletesen igazunk van, ellenfeleinknek pedig tökéletesen nincs igazuk, éspedig saját hibájukból, szántszándékkal, bűnösen nincs. Mi vagyunk a világosság, ők a sötétség fiai. Vigyázat: az a tény, hogy Isten közel enged bennünket magához, azzal a kockázattal jár, hogy minden szociális, politikai vagy vallásos elgondolásunkat azonosítjuk Vele. Igazsága tudatában aztán az ember a legkegyetlenebb eszközöket is felhasználja, sőt a kegyetlenséget erénnyé teszi. De a mi Istenünk a szeretet Istene, nem a gyűlöleté. A fekete-fehéren látó ember tulajdonképpen nem biztos önmagában. A személyes meggyőződésben gyökerező ember meghallja, amit az alázat angyala súg: a világ összetett, dialektikus, dinamikus, folyékony halmazállapotú hely, és csak összetettségében kellemes és élvezhető.

6) A szégyen ördöge és az erosz angyala. Arról a szégyenről van szó, amely nem akarja, hogy mások meglássanak a magunk teljességében. Elég rossz a test megvetése is, de önmagunk személyiségének megvetése még sokkal rosszabb. Halálfélelem ez, félelem látszaténiink összeomlásától. Az angyal ezzel szemben azt mondja: jó vagy, szeretetreméltó vagy, értékes vagy, hiszen Istentől vagy; ne félj megmutatni magad!

7) A kollektív gondolkodás démona és az egyéniség angyala. Ennek az ördögnek régi neve alkalmazkodás volt. Az angyal vele szemben azt állítja, hogy a mindenáron létrehozott sima, harmonikus együttműködésnél fontosabb az egyének teremtő erejének és tehetségének lehető legnagyobb kiak-

názása, még ha ez ellentéteket hoz is felszínre a közösségben. Az egész legyen több a részek összegénél, nem pedig kevesebb.

8) A bűnbakkeresés ördöge és a toleráns angyal. Mások hibáztatása feloldja a világ összetettségét, utat enged a haragnak és polgárjoggal ruházza fel gyűlöletre való képességünket. A gyűlölködés zsivajában az angyal csendesen int: ne kíséreljünk meg gyors, könnyű válaszokat találni bonyolult kérdésekre; a személyt ne hovatartozása, hanem saját szellemi értéke alapján ítéljük meg.

9) A magánzó démon és a társadalmi felelősség angyala. „Ne ártsd bele magadat mások dolgába" — ez a magánzó ördög jelszava. Az elkötelezettség elveszi szabadságunkat, időnket, energiánkat. — A magánzó lehet okos, józan, óvatos ember, de nem keresztény, sőt még igazi emberré sem fejlődhet ki. Mindegyikünknek tennie kell valamit embertársaiért. Aki szolgál másokat, megtalálja Jézust nemcsak másokban, de önmagában is, amennyiben teljesebb személlyé lesz. Milyen munkára hív az angyal? A válasz egyszerű: azt kell tennünk, ami személyiségünk legnagylelkűbb, legérettebb, legépítőbb része számára kívánatos. És ehhez az elkötelezéshez szenvedélyesen hűnek kell maradnunk. Olyan szilárdan és rendíthetetlenül, mint amilyen Isten hűsége. Ha igaz a modern lélektannak az a tétele, hogy a mai ember nem képes tartós elkötelezeséget vállalni, akkor ez nem előre, hanem hátrafelé tett lépés.

10) A jócselekedet ördöge és a szabadság angyala. Ez az ördög arra csábít, hogy jót tegyünk másoknak, nem nézve, akarják-e vagy sem, s ezáltal hatalmat gyakoroljunk életük felett. Szerinte kényszeríteni kell az embereket, hogy erényesek legyenek. A szabadság elfogadása ezzel szemben feltételezi a világegyetem jótékony erőinek hatalmába és erejébe vetett hitet. A mindenségben van elég jóság ahhoz, hogy másokat hősies kockáztatással szabadon élni engedjünk. Ez persze nem azonos az engedékenységgel, s ezt a nevelőnek tudnia kell.

11) A soviniszta démon és a pluralizmus angyala. A mindenségben fantasztikus, pazar változatosság uralkodik. Egy józan, mértékletes Isten csak maroknyi galaktikát teremtett volna, talán tíz-tizenötféle növényt és semmiképpen sem többet húsz-harminc fajta rovarnál. A soviniszta démon a változatosságtól való félelmünkre építi erejét. Veszélyes minden, ami más, ami nem „mi", hanem „ők". A pluralista angyal ezzel szemben a változatosság élvezésére és értékelésére hív fel. Úgy tűnik, Isten szándéka is ez volt, amikor a világot ilyen bőséggel áldotta meg.

12) A rendszerező ördög és a gyakorlatiság angyala. Minden gondolatrendszer veszélyessé válik, ha azzal az igénnyel lép fel, hogy kimerítő magyarázatot, teljes megoldást ad. Mert a szisztéma lehet hasznos segédeszköz a valóság felderítéséhez, de nem lehet sem adekvát leírása, sem biztos receptje. Az angyalra azok a józan, gyakorlati emberek hallgatnak, akik ta-

pasztalatból kiinduló, induktív, „a posteriori" módszerrel közelítik meg a valóságot. Óvakodjunk olyan emberektől, akiknek mindenre megvan a válaszuk.

13) A kiábrándultság ördöge és a lelkesedés angyala. Az élet nehéz; erős a kísértés, különösen életünk delén, hogy feladjuk a küzdelmet és ne próbálkozzunk tovább, csak éljünk egyik napról a másikra, és hagyjunk mindent a maga útjára. A rutin a lelkesedés halála. A lelkesedés angyala azt követeli, hogy legyünk készek újrakezdeni: ő az új indulások angyala, az újrakezdésé, új születésé, feltámadásé. Bizonyára ez az angyal várta az üres sírnál is az apostolokat. A klérus a lelkesedés intézményesítése: azért van, hogy biztasson, bátorítson, követeljen, buzdítson.

14) A gőg ördöge és az önbecsülés angyala. A gőg öngyűlöletet takar. Van olyan nevelés, amikor a gyerek azt érzi: csak akkor szeretik, ha teljesítményeket mutat fel. Nem azért szeretik, ami, hanem amit tenni képes. Következésképpen sokunknak még vallásos élete is arra a feltételezésre alapul, hogy Isten szeretetét „ki kell érdemelnünk". Az ilyen embernek aztán óvóeszközök hatalmas gyűjteményére van szüksége, hogy megvédje magát a bukástól, vagy megmagyarázza az előforduló bukást. Ez tökéletes szigeteltségre és elszigetelődésre vezethet. Az önbecsülés angyala ezzel szemben azt súgja: Te különleges, egyetlen személy vagy, nincs még egy hozzád hasonló a világon; fejleszd ki szunnyadó képességeidet! Isten megért téged, bízik benned, várja válaszod.

15) A félelem-ördög és a reménység angyala. A félelem az ördögök fejedelme. Ez ellen beszélt Jézus is a leggyakrabban: „Ne féljetek, kicsinyhitűek!" Félelem volt az ellenség, amely ellen küzdött, félelem volt az ellenség, amely megölte, — de feltámadásával leigázta ezt a félelmet. Azért jött, hogy megmondja: a jóság erői végtelenül erősebbek, mint a rosszindulatéi. Az angyalok feje a reménység. Valójában nem is angyal, hanem Isten Szentlelke. A keresztény remény nemcsak az „örök üdvösségre" vonatkozik. A megkülönböztetés a földi és a halál utáni élet között mesterséges. Jézus maga sohasem tett ilyen megkülönböztetést. A remény az életre vonatkozik, az élet pedig osztatlan egy. A halál nem vég, hanem átalakulás. A remény arról biztosít bennünket, hogy, mindent számításba véve, a világegyetem jó. Az életnek értelme és célja van. Az univerzum legmélyén szenvedélyes szeretet dobog. Akkor pedig nem kell félnünk a kockáztatástól, nem kell aggódnunk életben maradásunkért, — egyedül azzal kell törődnünk, hogy csordulásig éljük a szeretet életét.

Lelóczky Gyula

NEM A TELJESÍTMÉNY A GYÜMÖLCS

Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket, és arra rendeltelek, hogy elmenjetek, gyümölcsöt hozzatok, és az maradandó legyen. (Jn 15,16)

Egyszer mindenestül tisztába kell jönnünk vele: életünk gyümölcse semmiféle összefüggésben nincsen erőnkkel. Erőnkkel inkább a teljesítmény függ össze. Gyümölcs könnyebben nő a gyenge fán, amely teret enged Isten erejének. Időnként talán az is előfordul, hogy az embernek le kell mondania valami teljesítményről, amely kitelne tőle, hogy életének valamelyik ágán gyümölcs érjen be.

Isten előszeretettel választja az alkalmatlant: az alacsony fát, nem a magasat, a szárazat, nem a zöldelőt. És Isten erejéből nő belőle valami. Termést hoz.

De minthogy a termés Isten erejéből érik be, egy emberélet gyümölcsére nincs emberi mérték. „Mennyi gyümölcsöt hoztál?" Balga kérdés! Majd csak az örökkévalóságban derül ki. De itt a földön vannak emberek, akik — talán egész rejtetten, anélkül, hogy beszélnének vagy akár csak tudnának is róla — egy másik ember életének és munkájának gyümölcséből élnek. Az az ember talán igen közepes tehetségű. És ő maga talán soha nem látja meg munkája gyümölcseit.

Hadd mondjuk el mégegyszer: Életünk gyümölcse semmiképpen sem teljesítményi elemekből áll. Nem fáradság, fegyelem és akarati erőfeszítés eredménye. Ott nő meg, ahol az ember nem akadályozza, vagyis: ha hisz.

Aki ezt megértette, az elintézett minden görcsös gátlást. Lemondott arról a mértékről, amellyel számba vehetné más emberek művét. Nem törődik vele, ha mások a teljesítményeivel mérik, tudja: Istennek a mértéke más. Isten szeme a hitet nézi.

Zans rabbitól jegyezték fel a következő mondást: „Ifjúságomban, amikor lángra gyullasztott az Isten iránti szeretet, azt hittem, az egész világot hozzá térítem. De hamarosan megértettem: elég lenne, ha városom népét megtéríteném. Soká fáradoztam ezen, de nem akart sikerülni. Ekkor észrevettem, hogy még mindig túl sokat tervezek, és házam népe felé fordultam. De nem jutott osztályrészemül, hogy megtéríthessem őket. Végül ráeszméltem: saját magamat akarom rendbehozni, hogy igazságban szolgáljak Istennek. De ezt a megtérést sem voltam képes megvalósítani."

Hát akkor miért dolgozunk, minek áldozzuk oda erőnket és egészségünket, időnket és gondolatainkat? Mi a sorsa annak az éjjel-nappal végzett munkának, amelyben fölemésztjük erőnket, míg csak a halál nyugalomra nem kényszerít? Kárba vész?

Volt Valaki, akit Isten halottaiból életre hívott. Az ő erejében kilépett a sírból. Az ő erejében uralkodik és kormányoz. Ő elfogadja és megerősíti azt, amit hitben tettünk és áldoztunk. Nem kell félteni a tettet és az áldozatot. Krisztus kezében odajut Istenhez. Talán majd a másvilágon fogjuk megtudni, hogy teljesítményünk gyümölcsöt hozott, esetleg olyan helyen, ahol nem gondoltuk. Valószínűleg ott, ahol apró teljesítményünkkel egyszerűen, sok hűhó nélkül igyekeztünk hozzájárulni az ő művéhez.

Jörg Zink

EGY NAP LOPPIANÓBAN

Nyári vasárnap reggel a kényelmesen döcögő helyi vonattal indulunk Firenzéből Loppiano irányába: két érdeklődő utas és vezetőnk. Még így is csak alig félóra az út Incisa-Valdarno állomásig, onnan további 4 km a településig, hegynek föl. Az állomásépület melletti bárból telefonálunk, hogy küldjenek értünk autót. Vendéglátóink váratnak magukra, mert a szállítóeszközök eléggé foglaltak. De végül megérkezik a kocsi, a volán mellett mosolygós francia kislány. Vezetőnk megjárta Párizst, így mindjárt kész a barátság. A városka „határán" barátságosan integetnek felénk a látogatókat számba vevő és eligazító „őrök". Az autó málló vakolatú szürke épület mellett suhan el. Ez volt valamikor Giovanni Papini, a híres katolikus író nyaralója. (Néhány nap múlva a San Miniato templom körüli monumentális temető kapuján belépve, meglepetésként vág mellbe mindjárt a bejárat mellett egy masszív, dísztelen szürke kőtömb, rajta csak név és két évszám: Papini sírja.) Ide költöztek be először. Egyik fiatalon meghalt tagjuk végrendetileg rájuk hagyta ezt a földterületet. Itt van most kialakulóban egy olyan társadalom miniatűr modellje, ahol mindenki becsületesen próbál másokért élni. Az első fiatal telepesek természetesen és kézenfekvően gazdálkodással kezdték. Lassan lakóházak és utak épültek, létrejött egy tyúkfarm, kézműipari műhelyek.

Autónk a lányok épületénél parkol. A modern földszinti fogadócsarnokban hosszú asztalokon folyóiratok, könyvek és sajátkezűleg faragott, fonott, öntött dísztárgyak. A vendégek (minden vasárnap százával jönnek) szorgalmasan „fogyasztják" a készletet. Meleg kávéval és valami ízletes, püspökkenyérszerű tésztával kínálnak. A falon egy végtelenül rokonszenves, mosolygós fiatalember nagy fényképe. Kérdésemre elmondják: ő a városka „szellemi alapköve", első halottja. Egy gyereket akart kimenteni a vízből, és belefulladt. Még alkalmunk van megcsodálni az alagsorban a remekül kiépített és fölszerelt mosdóberendezéseket. Különben az épület csöndes, a lányok — vizsgaidőszak lévén — tanulnak, vagy a látogatókkal vannak elfoglalva.

Egy lánykísérővel szaporodva, ócska minibuszon indulunk a fiúk „városrésze" felé. Először a „kiállítási termet" nézzük meg: helyben készített iparművészeti tárgyak. Útitársamra mély benyomást tesz egy fakereszt, rajta vékony, ívben meghajlított vas korpusz. Vezetőnk összedugja a fejét a többiekkel, és a kereszt máris az óhajtozó kezében van. Innen egy lakóház megtekintésére indulunk. Két kis szoba, konyha, fürdőszoba, egy apró fülke. Heten lakják. A helyiség, amelyben leültetnek, egyszerűen, de ízlésesen bútorozott nappali, éjjel persze itt is alszanak ketten. A lakók, itt és mindenhol, a teljes nemzetköziség jegyében tevődnek össze: olaszok, franciák, németek, kínaiak . . . Az érintkezési nyelv az olasz, ezt mindenki megtanulja. Teljes vagyonközösségben élnek, és lelkileg is igyekeznek mindent megosztani egymással. Egy-egy „család" tagjai felváltva vezetik a háztartást. A telepet vagy kétszázan lakják. Mindenki tanul, előadásokat hallgat, amellett kézi és fizikai munkát is végez. Vezetőnk pl. elmondja, hogy itt csöppent bele a borbélymesterség kitanulásába, amely addigi pályafutásától ugyancsak messze állt. A tanulmányok között fontos helyet foglal el a szociológia. A nemzetközi összetétel igen termékeny tapasztalatcserére ad lehetőséget. Törzslakók csak kevesen maradnak, a legtöbben két év múlva visszatérnek a saját országukba, hogy ott éljék és terjesszék tovább a szeretet „új" szellemét.

Mindezt apránként a lakás otthonlevő két tagjától tudjuk meg: egyik egy sötétbőrű olasz, a másik kékzubbonyos, sárgaarcú kínai. Huszonegy éves. Azt mondja, már hosszú történet áll mögötte. Ugyan milyen „története" lehet ennek a gyerekarcú fiúnak? Egyszerű közvetlenséggel mondja el az életét: Hongkongból való, szülei korán elváltak, gyermekkorát szomorúsággal szőtte át a három gyermekét keserves munkával nevelő édesanya látása. Olyan társadalomról álmodozott, ahol béke van, ahol az emberek törődnek egymással és szeretik egymást, ahol nincsenek szociális igazságtalanságok. Mindenfelé kereste ennek a világnak a lehetőségét. A kereszténveknél is. Másutt is. De úgy találta, gyakorlatban sehol sem élik azt, amit hirdetnek. Míg aztán végül keresztény matematikatanára megnyugtató választ tudott adni kérdéseire. Fölfedezte Krisztust. És most itt van.

Megint csak sietnünk kell, mert tíz órakor kezdődik a központi épületben a vendégeknek szóló szokásos vasárnapi összejövetel. Kézitáskám igazán nem mondható súlyosnak, de a francia kislány erélyesen kiszedi a kezemből: „Tu me lo dai!" — azaz: „Ide vele!" Zsúfolt termet találunk. Meghúzódunk az ablakban, de kísérőnk eltűnik, azután visszajön értünk: a legelső sorban szerzett helyet. Ez persze nem éppen eszményi, mert fülünket szinte széthasítja a szorgalmasan működő kis zenekar. Közös éneklés után üdvözlik az egyes látogatócsoportokat, majd valaki tájékoztatja a jelenlevőket a városka keletkezéséről és életéről, végül egyes lakók beszámolója következik. Egy magas kínait hallgatva rájövünk: ez senki más, mint újdonsült kis barátunk matematikatanára. Nagyon belém vésődik egyik megjegyzése (mert a nehézségeket sem rejtik véka alá): igen nehéz volt megszoknia, hogy a nyugati

humorérzék olyan más, mint az övék. Nem egyszer megesett, hogy társai nevettek, és ő nem tudta fölfogni, min.

A program végeztével, déltájban, elől az asztalt pillanatok alatt átalakítják oltárrá, és a megjelent néhány pap koncelebrálásával egy nyúlánk, elmélyedő arcú ír bencés szentmisét mutat be. Valóban „koncelebráció" ez a javából: a tömött terem egyhangúan mondja a feleleteket, mindenki énekel és mindenki áldozik.

Mise után visszamegyünk ebédre az iménti blokkba. Húsleves, nagy tál hideg csirkecomb körítéssel és gyümölcs az étlap. Közben élénk eszmecsere folyik. Vezetőnk tüneményesen tolmácsol — igaz, enni közben alig ér rá szegény. Művészetét már az összejövetelen megcsodáltam: halkan mondja a fülünkbe magyarul az elhangzó mondatokat, anélkül, hogy a többit zavarná. Engem legmélyebben az ragad meg a beszélgetésből, mennyire egy húron pendülünk „mi keletiek", azaz mi ketten meg a kínai fiú, amikor pl. a több csend, szemlélődés, elmélyedés szükségességéről és más hasonló kérdésekről van szó.

Szívélyes búcsúzás után ismét buszra ülünk, hogy a lányok délutáni összejöveteléből is elcsípjünk valamit. Ez 3 órakor kezdődik, és gyakorlatibb jellegű. Egy házaspár számol be életéről, majd bejelentik, hogy ma az itt élő németeké a szó, hogy jobban megismerjük a német nép lelkületét. Sajnos rövidesen mennünk kell, mert még föltétlenül meg akarjuk látogatni a település nővéreit. Egy szemlélődő kolostor meg egy mozi ui. hamarosan a „távlati tervek" közé került. Először az első valósult meg. Hét orsolyita él itt szemlélődő életet a Szentszék külön engedélyével. Házikójuk persze eredetileg nem zárdának épült, de most még klauzúrarácsa is van a csepp kápolna mögött. A fogadóban éppen vendég ül, tehát vezetőjük, Mária Teréz anya — impozáns egyéniség fehér ruhájában — kiáll az előszobaajtóba, és ott beszélget velünk. Bizony nem könnyű az élet — mondja —, mikor az ember a könyökével állandóan a másikba ütközik. De nagyon boldogok itt, és imáikkal, áldozataikkal igyekeznek hozzájárulni a vállalkozás lelki alaptőkéjéhez. És természetesen állandóan imádkoznak a békéért, az igazságosságért, a világ nagy ügyeiért és mindenkiért. Megígéri, hogy értünk és népünkért is. A rövid beszélgetés végén egy-egy világító fehér olvasóval ajándékoz meg bennünket. Önkéntelenül is az a benyomásom, hogy ezek a csendes szemlélődők többet fognak fel a világ sorsából, mint társaink, akikkel nap mint nap találkozunk.

Innen már egyenesen az állomásra hajtunk. Sofőrünk, fiatal bostoni lány, megtudva, hogy értek egy kicsit angolul, boldogan hurcol félre a várakozás idején egy kis angol tereferére. (Egyévi ittlét után is erősen töri még az olaszt.) A magyarokról kérdez, és azt panaszolja, milyen kemény feladat lesz az amerikai életbe belopni Loppiano stílusát. Befut a vonat. Új barátaink — a kis kínai is elkísért az állomásra — szeretettel integetnek utánunk. Tar-

talmas nap volt: sokat megértettünk egy új nemzedék életéből, amely komolyan veszi az igazi közösséget, vagyis az igazi kereszténységet.

I. K.

MÉCS LÁSZLÓ NYOLCVAN ÉVES

„Az ősi Pannonhalma halk nyugalma" közepette január 17-én töltötte be 80. életévét az egyik legjelentősebb magyar katolikus papköltő.

Válogatott versei kötetében, az A r a n y g y a p j ú ban lapozgatva, folyóiratunk jellegéhez híven lelkisége alapvonásait keressük ehhez a megemlékezéshez. Az első kétségtelenül bátor, tiszta, sugárzó optimizmusa. Beköszöntő kötete, a „Hajnali harangszó" színes, fiatalos lendületétől („Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom") a hetvenéves „Mirkó herceg" „örök-tavasz-várásáig" széles skálát járt meg ez az életérzés. De mindig a legalapvetőbb értékekből táplálkozott: Istenből és az élet szépségéből. És ez nagy szó.

Másik jellegzetes vonása, amelyet már korán észrevettek és kiemeltek kritikusai: szociális érzése és érzéke. „Rájöttem, hogy egy szörnyű bűn van: / a külön-szín, a külön-álom, / a külön-út, s a legnagyobb bűn: / a kevéseknek tolvaj-nyelve . . . A szegények s a szenvedők / nagy világnyelvét megtanultam . . . Szivárvány voltam s megtanultam / a munkás felhők szürke nyelvét. / Az anyanyelvem megtanultam."

Az egyszerű emberek szolidáris szemlélete, a kisebbségi költő tudatosan vállalt sorsa mellett az az embercsoport, amelyhez leginkább vonzódik: a bimbózó életek, a gyermekek. Nem véletlen, hogy legismertebb, legkedveltebb költeményei között annyi a gyermekekről szóló. (Parancsolj, fenség! A kirándulás elmaradt. A gyermek játszani akart stb.) „Én azért élek, hogy visszamosolyogjak" — vallja a tisztán tükröző lélek szép programját.

Harmadik jellegzetességnek a kis dolgok, az élet apró csodái iránti érzéket mondhatnánk költészetében. Igaz, ez általános költői sajátság. Egyéni árnyalata nála talán az, hogy szemlélete egyszerre színesen, duzzadóan konkrét és — egy nagy lírai azonosulás lendületén át — szimbolikus (kevésbé jó óráiban allegorikus). Különben itt is hosszú az út, míg öregségére „ökörszem lett a Kék Madárból"; de az egyszerűsödés biztató és jó ösvény:

Halljad világ a vallomásomat:
egyszerűek legyünk mint az országút,
hogy mindenkihez elmehessünk,
jók legyünk mint a levegő,
hogy mindenkit megölelhessünk,
édesek legyünk mint a kenyér,
hogy mindenkit etethessünk,
vidámak legyünk mint a bor,
hogy mindenkit megnevettessünk. (Vallomás)

„Nagyon kell szeretni!!" — foglalja össze ugyanitt emberi és papi programját. Szeretettel kívánjuk neki, hogy még sokáig hirdethesse ezt, és fűthesse az „örökláng ú Isten"-ből vett tüzével „az emberszívek kandallóját".

R.

KÉT BESZÁMOLÓ A MAGYAR NÖVÉRLELKIGYAKORLATOKRÓL

Mikor a „Szolgálat"-ban olvastam, hogy az idén is lesz Belgiumban magyar lelkigyakorlat, elhatároztam, hogy én is részt veszek. 38 év után ez volt az első magyar lelkigyakorlatom.

A lelkigyakorlat ideje július 21-30-ig volt jelezve. Korán reggel már lázas izgalommal készülődtem a hosszú útra, mert Villers-la-Ville elég messze esik a mi városunktól. Az állomáson két rendtársam várakozott rám. A vonaton még egy kedves társsal ismerkedtünk meg, aki Hollandiából jött át. A leszállásnál már egész kis csoport verődött össze. A testvéri üdvözlés után útnak indultunk a Monticelli felé. Hegyen épült, fenyveserdő közepén ez a lelkigyakorlatos ház, első látásra olyan benyomást kelt, mint az ég felé repülő madár. Az örökimádó nővérek vezetése alatt áll. Mikor kis csapatunk tekervényes utakon megérkezett, nagyon kedves fogadtatásban részesültünk. Ismerkedés — elhelyezkedés — vacsora, s máris azon vettük észre magunkat, hogy tíz óra felé jár az idő. Hamar lepihentünk. Másnap aztán felfrissülve kezdtük a lelkigyakorlatot.

A nap a nyolcórai szentmisével kezdődött. Szemünkben megjelentek a meghatottság könnyei, mikor a szép magyar miseéneket kezdtük: „Bemegyek szent templomodba." A reggeli után kis szabad idő, s 10 órakor az elmélkedés. Először buzgó szívvel kértük a Szentlélek kegyelmét, hogy világosítsa meg értelmünket, s kértük, hogy az Ő vezetése által újítsa meg a föld színét.

A lelkigyakorlatot P. Bóday Jenő SJ vezette. Csodálatos egyszerűség, béke, jószívű melegség és szolgálatkészség sugárzott szavaiból. Beszélt a jó Isten irántunk való nagy szeretetéről, hogy kiválasztott minket szolgálatára. Az ő szeretetét kell sugároznunk felebarátaink felé. A benső, Istennel egyesült élet a legmélyebb és legtisztább forrása a boldogságnak. — A tisztelendő atya olyan tősgyökeres magyarsággal beszélt, hogy mi csak úgy szívtuk magunkba szavait. Mennyire szívhez szól, mennyivel maradandóbb a hatása, mennyire feleleveníti a régi emlékeket, mert minden szóhoz az ifjúkor emlékei fűződnek: mert m a g y a r ! — Két este volt vetítettképes előadás is. A sok lelki táplálék után gondoskodtak arról is, hogy magyaros testi eledel is jusson.

A tíz nap nagyon gyorsan elrepült. Oly jó volt együtt lenni! Azért írtam meg ezeket, hogy azok, akik még nem élvezték az együttlét boldogságát, a következő évben többen jelenjenek meg.

Margit-Teréz nővér

+

Felejthetetlen élmény volt nekünk, három eichgrabeni magyar nővérnek a linzi magyar lelkigyakorlat. Végre, sok év után egy anyanyelvünkön tartott lelkigyakorlat! P. Weissmahr szívvel-lélekkel adta át magát ennek a szent feladatnak, és önfeláldozóan rendelkezésünkre bocsátotta minden percét. Megkérdezte, kívánunk-e négyszeri elmélkedést naponta, avagy csak háromszorit. Majdnem kivétel nélkül négyre szavaztunk. Azután megállapította, hogy este 1/2 8 — 1/2 9-ig megbeszéléseket fogunk tartani, azaz ő megtárgyalja a kérdéseket, amelyeket erre a célra egy dobozkába helyezünk. Ez nem kötelező. De ki ne jött volna, amikor az Atya olyan érdekesen csinálta, és még hozzá egészen meghitt családias körben ülve! Azonkívül csinált egy tabellát,

ahová feliratkoztak a külön beszélgetésre jelentkezők. Az esti megbeszélések után, azaz 1/2 9-kor mindennap folytatódtak a lelki „audienciák"; hogy meddig, azt már nem tudom.

Biztos vagyok abban, hogy ha nem is lettünk mindjárt szentek, de kissé előre haladtunk a lelki életben, azaz kicsit közelebb jutottunk a jó Istenhez. Csak egyet tudtunk kifogásolni a lelkigyakorlatokban: rövidnek találtuk az öt napot. Azért a Főnöknő Anya el is határozta, hogy jövőre legalább hatnaposat fog rendezni.

Nem akarom szó nélkül hagyni a testvéri fogadtatást a Sz. Margit Otthonban a nővérek részéről, de különösen jóságos főnöknőjüktől, aki mindenről gondoskodott, hogy minél jobban érezhessük magunkat. A szép szobákban minden ragyogott a tisztaságtól, zavartalanul lehetett az elmélkedéseket végezni; sőt erre a kápolnán kívül még a kertben is volt kitűnő alkalom, ahol virágok és bokrok közt kényelmes padok álltak. Hogy mennyi szeretettel gondoskodtak a kitűnő étkezésről, nem is próbálom leírni. Amikor mondtuk a főnöknő anyának, hogy ráfizet, csak azt felelte kedves mosollyal: „Nem akarom, hogy a nővérek ne tudjanak jó lelkigyakorlatot végezni, mert korog a gyomruk."

Marietta nővér

MISSZIÓS LEVELEK A NÉGY FÖLDRÉSZRŐL

Még jan. 5-én küldtem levelet a szokásos miseintencióval. Akarom, hogy tudjátok, nem vagyok hálátlan a Szolgálatért! Nem is gondoljátok, mennyi örömet, vigaszt hoz. Először is a meghalt paptestvérek neveit, kis történetét olvasom saját magam lelkesítésére. Íróasztalomon meg van címezve számodra egy boríték, benne búcsúzom, hogy ha a jó Isten elhív, tudj róla, és értem is imádkoztass. Készen kell lenni!

Mint már máskor is mondtam, nem marad a lapban betű anélkül, hogy el ne olvasnám. Hálás vagyok érte. De külön meg akarom köszönni a mellékletet Kis Sz. Terézről! Régi és javíthatatlan tisztelője vagyok ennek a kis Szentnek. Önéletrajzát még szerzetbe lépésem előtt olvastam. Őszintén megmondom: nem tetszett! Gyerekesnek, érzékenykedőnek tartottam. Mégis, amikor már a jó Isten kegyelméből szalézi lettem, mivel régi álmom volt, hogy misszionárius legyek, kilencedet kilencedre mondtam hozzá. Édesapám is nagy tisztelője volt, tudta a vágyamat, ő is biztatott. Igaz, egy kicsit húzódoztam tőle: jobban szerettem volna, hogy egy férfi legyen a misszionáriusok pártfogója. De úgy látszik, ő nem húzódozott tőlem! 1931 augusztusában megkaptam az engedélyt. Szeptemberben hazamentem három napra elbúcsúzni. Beteges édesanyámnak csak azt mertük mondani, hogy Turinba megyek, s „azután folytatom a teológiát". Nem búsult, hanem örömkönnyek közt áldott meg, mondva: „Hála a jó Istennek két pap fiam lesz!" Okt. 7-én, Rózsafűzér Királynője ünnepén értem Turinba, november 10-én pedig már Patagóniában, Fortín Mercedesen, a mi formációs házunkban, a Segítő Szűzanya templomában hálálkodtam Kis Sz. Teréz oltára előtt . . .

Nem tudtam spanyolul. Nem volt egy magyar sem. Kértem az evangéliumot latin-spanyol nyelven, azután olyan könyveket, amelyeket már olvastam magyarul; így került kezembe Sz. Terézke önéletrajza. Nem nagy lelkesedéssel kaptam bele, de mégis ott értettem meg! A kilencedekből mindennapi hálaadás lett. Meg miközben kis szobámat rendezem, elénekelem: „Kármel ősi szent hegyén . . ." Tehát én is odatartozom Kis Teréz paptestvérei közé. Biztos vagyok róla, hogy számontart!

Sok hálával tartozom neki. 30 év Patagóniában, Don Bosco második hazájában, meg az enyémben is! Azután a szent engedelmesség idehozott, a szegény, rég kivándorlott magyarok közé folytatni a misszionáriusságot, mert a Szentszék kinevezett a magyarok missionarius cum cura animarum-ának. Már 13. éve küzdök itt. Hála a jó Istennek, magyarjaim jobban megbecsülnek, mint megérdemelném. De azért sze-

retném, ha volna helyettem egy fiatalabb, egészségesebb ember. Őszintén mondom, még csak 66 évemmel nem érek többet két hatosnál! Erős érelmeszesedésem van, ami álomkórságot hoz rám. A szívműködésem se jó. Sérvemet négyszer operálták tíz év alatt, s jelenleg újból kint van mindkét oldalon. Persze másnak nehéz volna itt a megélhetés, ha kicsit igényes. Engem eltart a Kongregáció, cserében szentmiséim, meg délelőttönkint gyóntatok, amennyi csak kell. (Van 800 elemista és 400 középiskolás, meg, örömmel mondom, sok felnőtt is; legnagyobb lelki örömömet a gyóntatószék okozza. Sajnos magyarjaim nem adnak sok örömöt ilyen értelemben!)

Lassan kihalnak a régi magyarok, új bevándorlást nem lehet várni. Azért akarunk egy aggok otthonát. Már annyira jutottunk, hogy megalakult az egyesület, megkaptuk a személyi jogosítást is. Van hely, a reformátusok átadják telküket, 100 × 25 m. Ott lehet építeni. Sok küzdelem után sikerült, hogy necsak a katolikusoké legyen, hanem az összes magyaroké. Csak a pénz hiányzik! Írtam Északra, nincs. Megkérdeztem egy erre járó Adveniat felügyelő rendtársamat, azt mondta, öregekre nincs pénz! De azért dolgozunk! Itt már nem egy „katolikus intézményről" van szó, hanem magyarról. Majd csak küld valahonnét valamit a jó Isten!

Proszt János SDB Montevideo
Col. S. Francisco de Sales
Buleves Artigas 4365 Aracida
Uruguay

+

Sokat törtem a fejem, hogy tudnék valami érdekeset írni a munkakörömről és az itteni misszióról. A téma oly nagy, hogy a föld-és néprajzi leírás sok-sok oldalra való beszámoló lenne. Így inkább egy rövid történetbe foglalom.

Végre elérkezett az első negyedév vége az iskolában. Most két hét szünidő lesz. De mielőtt ez megkezdődik, egy takarító napra jönnek a gyerekek. 9 óra felé jönnek, felfegyverkezve kókuszpálmalevélből készült seprűkkel, óriási kardszerű késekkel meg kókuszlevélkosarakkal. (Hogy mi mindenre jó ez a kókuszdiófa: frissítő italt ad a friss dió, a belét még főzéshez is használják, vagy nyersen megeszik, a leveléből a kis kunyhók falait fonják, szőnyeg is készülhet belőle, meg a háztető is ebből van.) A lányok vidámak, szép tarka ruhákban jönnek, — élvezik a különlegességet, mert a mindennapos viselet kék szoknya, csíkos blúzzal. A fejükön kókuszlevélből font kalap, az is hibiszkuszvirágokkal feldíszítve. Lassan jönnek, mint a szigetiek, szép ritmusos lépésekkel. Soha nem sietnek.

„Good morning, Sister" — köszöntenek. Angolul beszélünk egymással, a gimnáziumban ezen a nyelven megy a tanítás.

Sorakozás után egy éneket énekelünk anyanyelvükön a Szűzanyához, mert nálunk mindent imával kezdünk, tanulást és munkát egyaránt. Ezután csoportokra oszlanak. A Maria Goretti csapat az iskola körüli kertet hozza rendbe, a St. Peter Chanel (az Óceániai Szigetek mártírja) csapat a bejáratnál a magas gazt vágja le (itt használják a nagy késeket, mintha kaszálnák a füvet), a Sz. Teréz-csapat a folyton süllyedő utat tölti fel kövekkel. (A múlt hónapban egy mozielőadás volt, annak a bevétele az iskola szükségleteire ment, és így hozattunk két teherautóra való követ, ami itt áll egy halomban.) Zsákokkal, lapátokkal, régi festékes edényekben hordják a köveket, és elsimítják az úton. Mivel ez korallsziget, nincs rajta egyetlen hegy vagy patak sem. A mellettünk fekvő telek mélyebb, mint a tenger felszíne, és az eső napokig áll rajta. A mi iskolánk is néha úszik. Egyszer egy nagy eső után úgy kellett a padokat visszahúzni, mert úsztak ki a kapun. Mi is térdig érő csizmában közlekedünk ilyenkor az osztályok és a laboratórium között. — A Sz. Bernadette csapat az iskola mögötti kis kertben dolgozik a banánfák között. Két jóságot, akik a többit bosszantják, külön munkára küldök. Van egy kb. 1 m mély lyuk a kertben, ott 20 cm víz van. Ezt ki kell nekik tisztítani, ásóval kicsit kimélyíteni. Elég nehéz, mert korallba kell nekik vágni, de erős lányok, megy nekik jól. Legalább erre megy az energia roszszalkodás helyett.

Versenyben vagyunk: az a csapat kapja legtöbb pontot, amelyik legelőször kész, és legszebb a munkája. Amelyik csapatnak az év végén legtöbb pontja van, az kapja a kupát. Így mindenki igyekszik. A szigetiekben megvan a versenyszellem.

Nővér Óceániából

+

Igen kiváló buzgó atyák vannak itt, főként a hat szemináriumi tanár. Mély hitük van, és a mai emberhez szólóan tudják tolmácsolni. Vannak itt különféle nemzetekből: francia, lengyel, svájci, holland, belga. Öt kongóit szentelnek az idén.

A lingala kurzus befejeződött, sokat lendített rajtam, mert jó nyelvtani alapot adott, csak még nagyon kevés a szókincsem. Most a gyakorlat következik. Délutánonként látogatom a szegényeket, betegeket, öregeket. Úgy örülök, amikor sikerült magamat megértetni velük. Vannak itt jó asszonyok, a Mária-légió tagjai, akik segítenek, értesítenek arról, kinek van támogatásra szüksége. Többször kapunk ruhaneműt részükre, főképp olyanoknak jut, akiknek nincs mivel befedni magukat, vagy akikről levásik a régi gúnya. Most következik a hűvös évszak, szerencsére vannak takaróink a didergők számára.

Egyik kis öregünk, a Tata Joseph naponta jön hozzánk. Megkapja a maga kis ennivalóját, gyógyszerét. Néha kétszer-háromszor is eljön, mert elfelejti, hogy már volt itt, vagy mert jól esik neki hozzánk jönni. A múltkor összekülönbözött a lakótársával, s ezért beállított a takarójával, mondván, hogy ő nálunk akar maradni. Ebbe azonban nem mentünk bele, hazaküldtük kibékülni. — Tegnap délután átrendeztük a ruharaktárunkat, ennek eredményeképpen Tata Joseph kapott egy saját méretére való jó nadrágot és inget. Még nem láttam ilyen boldogan mosolyogni, egész a füléig ért a szája. — Tata Félix egy időben ugyanúgy eljött, mint Joseph. Csúnya lábsebe volt, mélyre rágódott fekély, megkeményedett kerülettel. Mikor néhány napig nem láttam, elmentem hozzájuk. De volt lakótársa azt mondta, hogy már nem engedi ott lakni, mert varázsló. Az egyik kisfiú felvilágosított, hogy a templomunk melletti autóbuszmegálló padján látták aludni az éjjel. Másnap jött élelemért, de olyan állapotban, hogy azt hittem, nem sok van neki hátra. Bevittem a kórházba, ahol a rendszeres étkezés és jó kezelés talpra állította. A tetveitől is megtisztították, kimosdatták. Utána helyet kapott az öregek otthonában, amit moungali nővéreink kezelnek az irgalmas nővérekkel felváltva. — Egy szegény asszony (aki jobban együtt tud érezni a másik ember szegénységével) jelentette a plébánosunknak, hogy a templom falánál ül egy öregember három nap óta éjjel-nappal. Némi utánjárással megkaptuk az engedélyt, hogy Tata Mauric is az otthonban lakhat. (Az otthont a Secours Catholique építette és tartja fenn. — Vö. Szolgálat 21, 64.o.) Hetenként megkapják az élelmiszeradagot, de Tata Mauric úgy ki volt éhezve, hogy eleinte gyors ütemben mindent bekebelezett.

Leghűségesebb segítségünk a szegények ügyében Mama Honorinea. A napokban kért, hogy vegyünk petróleumlámpát egy félig vak és süket néninek. Elmentem a piacra, kerestem kicsi lámpát, ami 600 frankba kerül, de csak 1000 frankos nagyobbat találtam. Egy jó ember hallotta a dolgot, azt mondta, adjam oda neki a 600 frankot és odaadott helyette ezret az árusnak. Szépen megköszöntem.

Ma Pünkösd napja van. Sok szeretettel gondolok haza és mindannyiukra egyenként az imádásban.

Baradlai Vilma f.m.m.
B.P.198 Brazzaville
Republique Populaire du Congo

+

(Az alábbi levelet Marosi atya kapta egy osztrák nővértől, aki gondozottjai közé tartozott, és most Libanonban van.)

Második éve vagyok itt. Nagyon hálás vagyok ezért a Keleten töltött időért. Az élet és a szokások még nagymértékben olyanok itt, mint Jézus idejében, és így még sokkal érthetőbb lett számomra az Evangélium. De sajnos, bármilyen közel van is Szentföld, nem látogathatok el oda a politikai helyzet miatt.

Ennek az országnak a szépségéről már az ószövetség beszél. Ha a szentségimádó testvériségünkbe megyünk, keresztülutazunk az országon. Háromféle tájék: a tenger, a hegyek, és utána mélyen fekvő puszta. Ez utóbbiban, a Libanon és az Antilibanon hegység között van Ras Baalbek, egy keresztény falu, ott van a szentségimádó testvériségünk. Ott a kis nővérek több imádást végeznek, mint rendesen. (Különben napi egy óra a kitett Oltáriszentség előtt.) Nem messze innen van egy muzulmán faluban másik 2-3 kis nővér. Azelőtt a két falu között nagy volt az ellenségeskedés, sok gyilkossággal. Ezért telepedtünk le ott, hogy az egységet és a szeretetet munkáljuk.

Itt Beirutban van a központunk. Elfoglaltságaink mellett szorgalmasan tanulunk arabul. Ez is sok időt vesz igénybe. Az emberekkel való érintkezés sem hiányzik sehol. Van egy kis testvériségünk Beirut egyik nyomornegyedében is; egy kis nővér a szegényekkel törődik, egy pedig gyárban dolgozik. Soha el nem tudtam volna képzelni ilyen szegénységet, ilyen nyomort. Természetesen minden velejáró erkölcsi nyomorúsággal együtt.

A testvériségek mindig a helyi rítust tartják, ezért mi itt maronita rítusban élünk. Nagyon szeretem ezt a rítust, mert a maroniták mindig hűségesen kitartottak a Szentatya mellett, és ezért sok üldözést szenvedtek a múltban.

Annyi mindenről lehetne mesélni! A zsoltárossal foglalnám össze: „Milyen csodálatosak a te utaid, Uram!" Nagy ajándékot kaptam. Hogy szeretném, ha sok más osztrák (és persze magyar!) is megoszthatná velem az Úrnak való odaadás örömét egy ilyen testvériségben. Az egyetemesség nagy örömünk; amikor így különféle országokból együtt vagyunk, már a földön osztozunk abban, ami majd a mennyben lesz: minden nép egysége az Úr körül, imádó, ujjongó együttlétben.

Kedves Marosi atya, nagyon gyakran, hálás szívvel gondolok önre. Egyszer azt mondta nekem: „Emberekben csalódunk, Krisztusban soha." Krisztusban nem csalódunk soha! Sokszor jut ez eszembe. Igen nagy mondat.

Végtelenül szép dolog egy hivatás. Ha nem is mindig könnyű Jézushoz hasonlóan élni (rejtetten, mint Ő Betlehemben, imádkozó munkásként mint Ő Názáretben, mindentől megválva, csak a megváltói feladattal törődve, mint Ő Galilea utcáin, feláldozva a Kálvárián), de azért már itt részünk van mindabban, amit megígért: az ő békéjében, az ő örömében, a „bővebb életben". Imádkozzék értem, hogy a legtöbbet adjam Jézusnak, ami tőlem telik. És ha egyszer Sz. Pál „szenteknek" nevez minket, joggal leszek közel önhöz Mindenszentek napján imában; itt a földön összetartozunk az odaátiak nagy seregével is.

Szívből üdvözli az Úrban kis nővére

Sr. Elfriede-Maria de Jésus
B.P.7253
Beyrouth, Liban

LEVELESLÁDÁNKBÓL

(Kedves olvasóink talán azt várják, hogy ebben a hálaszámban a hozzánk érkező hálálkodó levelekből közöljünk egy csokorra valót. De lapunk jellegéhez és témánkhoz jobban illik, ha néhány olyan írásból idézünk, amelyek olvastán az ember Istennek ad hálát: jó, hogy embert teremtett a világra!)

Hálásnak kell lennem a jó Istennek, hogy egész életemben a lelkek és az Ő szolgálatába állított, és még mindig abban tart, akármilyen nehezen látom is el hivatalom. Sajnos, 13 heti kezelés, 8 hét a kórházban semmi javulást nem hozott, de ez sincs Isten megengedése nélkül. Sokan imádkoznak értem, és nem mutatkozik, hogy a jó Isten másképp akarná intézni életem. Legyen, Ő tudja, miért. Meg is vagyok nyugodva, egy a fontos, hogy szépen tudjak szenvedni, a lelkek javára. Sok mindenre jó volt a kórház, volt alkalmam hinteni a szépet, a jót. Én nagyon sajnálom

az embereket. Úgy érzem, hogy a nyolcadik főbűn a tudatlanság, mert ijesztő, menynyire távol vannak Istennek és minden szépnek, jónak ismeretétől. Vele szemben a hála szót nem ismerik. Nekünk, akiknek több adatott, mindent pótolni kell. Nem tudjuk eléggé megbecsülni a kegyelmet, amelyet kaptunk, és amiben élünk. Hála mindenért az Úrnak. (Nővér)

+

50 éves rokkant tanárnő vagyok, két gyermek anyja, aki még így is szeretne sok ember lelki támasza, vigasztalója lenni. Nagyon sokáig voltam kórházban: influenza után megsüketültem, utána lebénultam a két lábamra. A jó Isten kegyelméből ismét tudok járni, egy kicsit hallok is, és most minden vágyam az, hogy erőmhöz mérten vigyem Jézus üzenetét azokhoz, akik még nálam is betegebbek, elesettebbek. A városban és környékén vannak ágyhoz kötött betegeim, akikhez járok, de főleg a kórházakban keresem fel azokat, akiknek nincsenek látogatóik. Nyugdíjamból szívesen áldozok, csak adhassak betegeimnek, a szenvedőknek.

+

Egészségem minden eddiginél gyengébben áll. A múlt év műtétet, nehéz kezeléseket hozott, ez az év sem ígérkezik könnyebbnek. De legalább megtanulok készen lenni nemcsak a munkára, de a leállásra is, pedig az nem könnyű, ha az ember tele van tervekkel, és ráadásul szereti is az embereket! (Fiatal kántornő)

+

A papi hivatás roppantul felelősségteljes, mostani beosztásom azonban még fokozottabban. Abban bízom, amit a régi mondás így szűrt le nagy és szent testvéreink tapasztalataiból: a kereszt Isten jele és jóváhagyása valamely vállalkozáson. Ezt a jelet minden nap érzem, tapasztalom, így hát merem remélni, hogy Isten kegyelmével munkám nem lesz eredménytelen. (Spirituális)

+

Egész életemben azt érzem, hogy tulajdonképpen bármit is csinál az ember, különösen ha nagy hévvel adja bele magát, végül is üresnek tűnik. Csodálatos dolog, ha valaki úgy tudja magát átadni Istennek, hogy mindig tudatában van az egyéb dolgok jelentéktelenségének. A teljes önátadás az ember boldogsága. Hatalmas ellentmondás van az ember igazi célja és a látszatcélok között. Tudom, hogy kell minden emberi tevékenység, és a kereszténység nem a köldöknézésből áll. Azonban igen nagy dolog, ha hajlandó az ember elismerni az értékrendet és az ebből következőket. Különös, hogy lehet tudni, melyik út vezet a boldogsághoz, és az ember mégis a mellékvágányokat választja. De miért? Mindenki boldog szeretne lenni, és mégis megelégszik a hiábavalóságokkal. Én magam is tudom, hogy több minden van az életemben, ami nem tartozik a lényeghez, bár talán önmagában véve nem rossz, sőt fel is ajánlom ezeket, de valahogy több kellene, valahogy maradéktalanabbul kellene imádni. Jobban el kellene mélyedni a lényegesebb dolgokban. Több befelé fordulás kellene. Szentnek kell lennünk, ez a feladat. Hála Istennek, nem vagyok nyugodt, és keresem a mikénteket. Lehetetlen, hogy meg ne találjam. Valószínűleg nem megy majd egyszerre. Talán egy lassú folyamat végén érem el a rátalálás örömét, és talán csak visszatekintve veszem majd észre, hogy milyen utat is tettem meg. Persze tovább is dolgozom, és természetemből fakadóan nem leszek tétlen. Tisztában vagyok vele, hogy eredményeim a nézőszögtől függően jelentősek vagy talmiak. Annyi azonban bizonyos, hogy függetlenül értéküktől, közelebb juthatok általuk Istenhez, ha én is úgy akarom. Ez nagyon fontos tényező, ti. az én akaratom. Életútján sok választ elé kerül az ember. Állandóan résen kell lenni, hogy a jobbik részt válassza, és ne engedjen az eddig elértekből. Nagyon szeretném, ha többlettel érkezhetnék majd haza. (Családapa)

+

(Csíksomlyóról:) Ma pünkösd napja van. Mária ismét kötényébe vette szétszóródó gyermekeit, hogy együtt lássa őket. Nem lehet ilyenkor nem gondolni azokra, akik

szintén szívesen bújnának ennek a köténynek az oltalmába, ha a kilométerek százai engednék. Ezért valamennyi kedves ismerőst pártfogásába ajánlottam.

Aszfaltút, kockakővel kirakott udvar, hangszórók várták a hazajövőket. Pénteken már megérkeztek a távoliak (Bákó, Moldava.) Szombaton reggel 6 órakor még lehetett mozogni a templomban, de vasárnap olyan dugulás volt, hogy az udvaron is alig tudtak áldoztatni. Magánosan legtöbbjük a hegyet is megkerülte. Nem tudom, a borvízforrást nem taszigálták-e el a helyéről? Egy bácskai csapat is volt. Azt mondták, hazajöttek. Vajon mikor mentek el itthonról? Annyi megható dolgot lát ilyenkor az ember, nem állja meg sírás nélkül. A leleményes sofőrök apró falvakon, mezei utakon hordták oda a töméntelen népet, nem zavartatva magukat esőtől, sártól. Egy öreg anyókát a püspöki székben láttam ülni, püspökhöz méltó áhítattal szorongatta ölében még idősebb társát. Másik, mint egy rokokó angyal, aludt az orgona párkányán. A földszinten csak függőleges helyzetben lehetett állni, s ott is többnyire a más lábán. Miután egy ünnepi misét ilyen körülmények között „becsületesen meghallgattam", hazafelé indultam, és a fele úton bedöglött kis motoromat hazataszítottam. Így az elnyert búcsú is teljesebb, bár a rendezésnél kivonták a feltételek közül az ilyen önsanyargató túrákat.

+

(Lipnica Mala, Lengyelország, 1974:) Szent Vojtech, Szent Szaniszló krakkói vértanú püspök emlékét ünnepeltük. Több mint 70 püspök jött Gnieznóba és Krakkóba. A nép beláthatatlan tömeg volt. — Nálunk is nagy az öröm. Május 26-án és június 2-án lesz két növendékpap első szentmiséje. Szentelést kaptak más ötvennel együtt virágvasárnap Wojtyla bíborostól. Ebből a 2000 lakosú községből most már 7 pap, 6 apáca és 1 kispap került ki. 43 éve működöm itt. Szép templomot építettünk Szent István király tiszteletére. Aug. 20-án búcsú lesz. Ha esetleg átmenőben lenne, tessék hozzám belépni. Én már 85. évembe léptem, és úgy dolgozom, mint a fiatalok. (N. B. Lengyelországban 1974-ben 638 papot szenteltek.)

+

Nem mintha Isten a történelem kerekét megváltoztatná, ott neki nagyobbak a perspektívái, mint amit mi felérhetünk, — de ha kegyelmet kérünk tőle, akkor soha nem jövünk el üres kézzel, s főként nem, ha ezt mások számára kérjük. — Nem is annyira a szörnyűségek rendítenek meg a világon, inkább az, hogy mindig felcsillan bennük az emberi jó is. Persze ez természetes, de bizonyítja, hogy az „ember" nem reménytelen eset a legszörnyűbb körülmények között sem.

Jó tudni, hogy vannak, akik el nem fáradva s meg nem únva a „szőlőt", rendületlenül kapálnak és ültetnek. Nagy öröm, ha az ember valamit tud tenni Istenért és az emberekért Bár ismerem ennek a tudatnak az árnyoldalát is. Mennél többet tesz az ember, annál inkább érzi, hogy semmit sem tett le az Úristen asztalára. Nem mintha neki bármi is kellene tőlünk, de nekünk kell a tudat, hogy erőnk utolsó cseppjéig kimutattuk szeretetünk. S akkor jön a belső megalázás — amihez képest minden emberi lekicsinylés és megnemértés semmiség —: haszontalan szolgák vagyunk. De hát ha haszontalanok is, — mégis az Ő szolgálatában lehetünk.

Mindig erősebb bennem a meggyőződés, hogy ebben a káoszban csak Isten kegyelme tud mentődeszka lenni. De valószínűleg úgy kell nála kopogni, ahogy Prohászka gondolta: míg az ujjunk bőre csontig kopik.

+

Két hét múlva 18 esztendeje, hogy otthagytam Hazánkat avégből, hogy szerzetesi fogadalmamat a szerzet szabályai szerint teljesíthessem. Mint okl. ápolónő rövidesen Wienbe kerültem, és 16 éven keresztül voltam egy helyen, habár az utolsó 5 évben betegség miatt a betegápolást a házi és konyhai munka váltotta fel, míg végre nővérhiány miatt a tartományház ebédlőjének ellátásával bíztak meg. Nincsen szándékomban az elmúlt idő nehézségeit említeni, csupán annyit, hogy a szenvedés köze-

pett sokszor erőt merítettem a Szolgálat olvasásából és abból a tudatból, hogy Magyar Pap és Szerzetes testvéreim velem vannak küzdve és követve a Keresztrefeszítettet. Alkalmam magyarul beszélni és magyarul gondolkodni nincs, mivel egyedül vagyok itt magyar nővér, de erőt ad a sok szenvedés és ima, amelyet hasonló sorsú Testvéreink állandóan engesztelésül küldenek az Úrhoz. Úgyszintén hálát mondok mindazoknak, akik a magyarságnak szellemileg vagy egyéb áldozattal segítségére vannak, és továbbra is kérem, hogy tekintsenek magyar testvérüknek.

+

Szabadidőmet velük töltöm, az elhagyottakkal, azokkal, akikre már nem néz senki sem, akik már az Úrhoz sem tudnak elcsoszogni; senkijük sincs. Még egy páran közülük egy-két évvel ezelőtt buzgó tagjai voltak a közösségnek, s ahogy megbetegedtek, a közösség „megfeledkezett" róluk. Papot is csak ritkán látnak, és még sorolhatnám. Ahogy olvastam a Teréz anyáról szóló kis könyvet, tudtam meg, hogy nagyobb városokban is alapított házat, és először azt gondoltam, hogy egy olyan nagy, jólétben élő városban minek. És lám, nekem az itteni élet adott feleletet. Ezek között az én idős elhagyottaim között is volt olyan, aki a bénasága miatt sokszor éhezett, vagy napokon át egy lakó sem nézte meg, hogy él-e, vagy már elköltözött megértőbb, szeretőbb közösségbe. Csak nyitott szemmel kell járni a világban, és maga az utca, a kórház, a város utolsó negyede kiált, és aki közülünk fiatalok közül nem hallja meg, az eleve rossz útra állította be magát. Több segítőtársam is van, akik szintén szívesen teszik ezt a kis szolgálatot. — Lassan közeleg a karácsony, és szeretném egy kicsit vidámabbá, bensőségesebbé tenni számukra. Ők fájdalmaikat, imáikat szinte minden emberért ajánlják, ők nem feledkeznek meg a nagy bérházban lakótársaikról — hát ez a minimális, amit mi tehetünk.

+

Minden bizonnyal a Szentlélek munkálja bennünk az egységre való törekvést, erősödik meg bennem a hit, hiszen egymástól oly távol (s ez a távolság nemcsak kilométerekben mérhető, ez lenne a legkevesebb) ugyanazt az utat mutatja: „Együtt kell engednünk, hogy az evangélium szava felrázzon, hogy újból kereszténnyé, evangéliumivá tegyen. Ez elől nem lehet kitérni" (Suenens bíboros). Ahol ez történik, s amilyen mértékben történik, tapasztalhatóvá lesz az eredmény. Úgy is, ahogy itthon — sajnos még csak kevesen — az egymással való jó kapcsolatban átéljük, meg úgy is, ahogy ez a legfrissebb élményem. Arra gondolok, hogy a Szolgálatot olvasva, egyik-másik tanulmány vagy éppen igehirdetés elolvasása után, ha a szerző neve nem volt ismerős, nem tudtam eldönteni, vajon melyik egyházhoz tartozik. Tudom, hogy nem ez a cél. Viszont azt is, hogy a központi nagy igazságoknál alázatosan és engedelmesen szinte csak így lehet szólni. (Református lelkész)

Josef Heer: Der Durchbohrte. Johanneische Begründung der Herz-Jesu-Verehrung. (Az Átvert. A Jézus Szíve-tisztelet jánosi megalapozása.) Herder, Róma 1966, XIX, 303 o. 8°.

A szerző célja, mint az alcímben megmondja, biblikus alapvetés a Jézus Szívetisztelethez. Ezért könyvének első, nagyobbik felében a János-evangélium két részletét elemzi aprólékosan, utolsó harmadában pedig összeveti ezzel a Jézus Szívetiszteletet, elsősorban a nagy pápai enciklikák (Miserentissimus Redemptor, Haurietis Aquas) alapján.

I. 1) **„Aki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék, aki hisz bennem. Ahogy az írás mondja: Élő vizek forrásai fakadnak majd testéből"** Jn 7,37-38. (Ennek a helynek két olvasási változata van. A kérdést Hugo Rahner részletesen tárgyalja. Egyik szerint — ez szerepel a magyar bibliafordításban is — a hivő benseje lesz az élő vizek forrásává. A szerző szerint valószínűbb, hogy Jézus „koilia"-ja, benseje ez a forrás, és ez tárgyunk szempontjából fontos. A szó ugyan nem azonosítható minden további nélkül a „kardia", szív szóval, amelyet János 13-szor használ, de sohasem Krisztusról. Közvetve azonban erről van szó.) Jézus ezt a felhívását ünnepélyes körülmények között mondotta el a sátoros ünnep csúcspontján, a vízhozó körmenet előtt. A szimbolikus értelem világos, és a zsoltárokból, prófétákból is ismeretes. A víz (eső) a zsidóknál a legéletbevágóbb javak egyike volt, sok ószövetségi hely szerint az üdvösség, a messiási javak foglalata. Jézushoz „jönni" egyértelmű a belé vetett hittel (vö. pl. 4,2; 6,35), személyes találkozások során kifejlődő közvetlen viszony (pl. a vakon született, Márta, a szamariai asszony), az egész ember odaadása, nemcsak értelmi aktus. Jelentheti a tanítványnak való meghívást is. A tanítvány Jézusnál „marad", tanújává válik, másokat is hozzá vezet (vö. 1,38kk). Minthogy a lényeg Jézus hivő követése, a tanítványság nincs az ő földi életéhez kötve. Az evangelista kommentárja szerint a víz = a Lélek (7,39; vö. a Lélek „kiömlését" pl. Iz 32,15; Jóél 3,1; a vízzel együtt Iz 44,3; Ez 36,25kk). A szerző itt elemzi a jánosi „megdicsőülés" háromféle fogalmát: Jézus földi művének befejezése a kereszten (13,31), visszatérése az Atyához (13,32; 17,5) és az üdvösség művének folytatása az Egyház (a Lélek és a tanítványok) által (16,13-14; 17,8-10). 7,39 az első kettőre vonatkozik. Az a döntő „óra" ez, amely az egész üdvösségtörténetet két szakaszra osztja. — De csak az kíván inni, aki szomjas. János pedig — Mollat szerint „a meg nem ismert szeretet evangéliuma" — nagyon kiemeli, hogy nem mindenki vágyik az üdvösségre (1,5; 1,10-11; 3,19; 12,37 stb.).

2) **„Egy katona lándzsával átdöfte oldalát, és nyomban vér és víz folyt ki. Aki ezt látta, az tett tanúságot róla, s az ő tanúbizonysága igaz. Ő tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyétek. Mindez azért történt, hogy az írás beteljesedjék: Néznek majd arra, akit átvertek"** (19,34-37). A rövid, fenséges jánosi szenvedéstörténetben feltűnően részletes ez a tudósítás, és ünnepélyes a szemtanú megerősítése. János egyúttal a hit „látásával" fölméri az esemény üdvösségtörténeti jelentőségét, „jel" voltát. A vér és víz említése mindenekelőtt kétségtelenül Jézus igazi emberségét hivatott bizonyítani a docéták ellenében. De János különösen érzékeny a szimbolika iránt. „A tények történeti értelmét tagadni a szimbólum miatt éppen olyan jogtalan, mint szimbolizmusukat tagadni történetiségük megvédésének ürügyén" (Mollat).

Mi lehet itt ez a szimbolikus értelem? Egyrészt Jézus kereszthalálának engesztelő és életadó jelentősége. Ehhez a párhuzamos hely 1Jn 3,5-6, ahol a víz az üdvösség adománya, a vér az azt kieszközlő kereszthalál. Jézus oldalából (pleura) fakad mindkettő: az emberré lett Ige testéből, a kereszten megnyilvánuló „legnagyobb"

szeretetéből. Továbbá minden valószínűség szerint a keresztség és az Eucharisztia jelképe is, vö. 1Jn 5,7-8; Jn 6,54-56; 3,5. Szépen mondja Cullmann: „Még alig hunyta le szemét a történelmi Jézus, teste még a kereszten függ, máris megmutatkozik, milyen alakban lesz jelen mostantól kezdve a földön: a keresztségben és az úrvacsorában." Jézus halála teszi lehetővé számunkra az üdvösséget, és az Átvertből kiáradó víz és vér, azaz a keresztség és az Eucharisztia közvetíti hozzánk. A Lélek pedig ennek alapvető feltételét, a hitet teszi lehetővé.

Az itt idézett Zak 12,10 eszkatológikus jellegű szöveg, erős a rokonság az izaiási Isten Szolgájával. A „nézés" hívő szemlélést jelent (vö. Jn 8,28). Az Átvert képi szemléltetés. János szereti alkalmazni (vö. 20,20, eltérően Lk 24,39-től; 20,25kk; Jel 1,7). A szerző részletesen elemzi ezt a szimbólumot mint a Kinyilatkoztató képét, az üdvösség művéét, a Megdicsőültét, a szeretetét és Jézus felhívásáét. Idézzük néhány szép sorát: „Az Átvert nemcsak egyszerűen a szeretet képe, hanem a hitetlenségtől átszegezett szeretteté. Mindkettőt látjuk benne: a bűnt, amely átverte, és a szeretetet, amely nemcsak hagyja magát átszegezni, hanem a gyűlölet tettére az üdvösség adományával válaszol. Az Átvert képében a szeretet mindent legyőző hatalma paradox módon sugárzik fel . . . Most már nem Jézus hangosan kiáltó prófétikus hívása, hanem a szeretet hangtalan, de annál nyomatékosabb hívogatása. Azé a szeretteté, amely a bűn halálos gyűlölete ellenére az egész világon és minden időben megismétli hívását az Átvert képében."

János, a tanúságtevő maga az ideális hívő típusa („a tanítvány, akit Jézus szeretett"); ünnepélyes tanúskodása azoknak szól, akik már nem Jézus közvetlen kortársai, és az Egyház tanúságtételében folytatódik. Ez közvetlenül átvezet az egyházatyák általános gondolatához: az Egyház a kereszten születik Jézus átdöfött oldalából. Nemcsak azt fejezi ki ez, hogy a Megfeszített szeretetajándéka, hanem azt is, hogy az ő küldetését folytatja (Jn 20,21, vö. 17,18. Maga az egyház szó Jánosnál nem szerepel, de a fogalmat jól ismeri: szőlőtő, nyáj.) És nem véletlen, hogy az emberek ellenállásától átvert Jézus adja ezt a küldetést; ez a tanítványok sorsát is jelképezi. Az Egyház szavával (igehirdetés) és testvérszeretetével hív a hitre. És ez a szeretet a kívülállókat is bevonja körébe, „ut frater fiat diligendo" (Ágoston), „testvérré szereti" a még hitetlent.

II. **Az átvert Szív.** A pápai enciklikák úgy beszélnek a Jézus Szíve-tiszteletről, mint válságba jutott korunk reményéről, üdvösségéről. Mert ez nem „egy ájtatosság" a sok közül, hanem az egész kereszténység lényegének összefoglalása legvonzóbb és leglényegesebb oldaláról, a szeretet felől. De ezt a mának szóló felhívást mai módon kell továbbadni. Többféle kifogás merült fel a Jézus Szíve-tisztelet gyakorlata ellen: egyoldalúan szentimentális Jézus-képet fest, a testi szívet túl erősen hangsúlyozza, biblikus-dogmatikus téren szegényes, túlzott jelentőséget tulajdonít egyes ájtatossági gyakorlatoknak, passzív, világfájdalmas hangulatban „engesztel", elsősorban magánkinyilatkoztatásokra hivatkozik . . . Heer szerint a „Haurietis aquas" enciklika (1956) elvileg átsegített a mélyponton, de még nincs eléggé kiaknázva. A Jézus Szíve-tisztelet egész története folytonos kísérlet a kifejezhetetlen megváltói szeretet kifejezésére és a viszontszeretetre. Ma olyan folyammá kell lennie, amely a Szentírásból fakad, és hátán hordja mindazt a gazdagságot amellyel a századok gyarapították. Korunk szintetikus felfogásának, egyszerűre, világosra, lényegre törő igényének igen jól megfelel, egyoldalú racionalizmusát gazdag kedélyi értékeivel szépen ellensúlyozza. Meg kell azonban óvni a tisztelet sajátos arculatát. Ennek a szerző két mozzanatban látja: egyik az, hogy Isten szeretetét mint m e g v á l t ó i szeretetet tekinti elsősorban, másik pedig a túláradó szeretetviszonzás a teljes odaadás (felajánlás) és engesztelés által.

Minthogy a bibliai megalapozás terén itt még keveset tettünk, jó a korszerűsítést ezzel kezdeni. Ezért a szerző az utolsó 4 fejezetben a megelőző jánosi idézetek gondolatmenete alapján elemzi a Jézus Szíve-tiszteletet. Jézusnak és művének teljességét mi csak valami gyűjtőfogalomban, egyszerűsített szintézisben tudjuk megragadni. Egyik legátfogóbb az átvert szívé, hiszen ez az önmagát feláldozó szeretet alapvető

szempontját adja. A megoldás nem a szimbólumról való lemondás, hanem annak bibliai megalapozása. Ez leginkább az átdöfés jelenetéből lehetséges. „Tehát nem először a szeretetről beszélünk és azután, mintegy utólag vesszük ennek szimbólumául a szívet, hanem az átvert szívről, amely megnyílásával kinyilvánítja a szeretetet, vért és vizet ont. Vagyis az átdöfés jelképes tartalma maga lendít előre a szeretet kimeríthetetlen mélységeibe."

Mint Jánosnál, a Jézus Szíve-tiszteletben is „a Megváltó megsebzett Szívéből születik az Egyház" (HA, vö. liturgikus konst.: „De latere Christi in cruce dormientis ortum est totius Ecclesiae mirabile sacramentum"), innen fakadnak a szentségek kegyelmei (HA). Az átvert Szív legnagyobb ajándéka pedig a Szentlélek, az „élő víz"; itt a HA kifejezetten Jn 7,37-re utal. Szépen fejti ki Guardini, mennyire igénye az embernek, hogy az Úr és vele minden teljesen az övé legyen, de minél átfogóbb, minél egyszerűbb módon. A végén már csak egy izzó pont marad, de abban minden más benne van: az Úr Szíve. Ez valósul meg a Jézus Szíve-tiszteletben.

De az átvert Szív nemcsak kinyilatkoztató, hanem követelő kép is: szeretetet ad, tehát viszontszeretetet kíván. Az egyes ájtatossági gyakorlatok itt másodlagosak, értéküket az egésznek szellemétől kapják. („A tisztelet úgy különbözik a gyakorlatától, mint a hazaszeretet a zászlólengetéstől és tűzijátéktól." Donnelly.) Így a tisztelet fejlődése, formái igen különbözők lehetnek. De minthogy Jézus szeretete az átvert Szív tanúsága szerint „halálosan" komoly volt, a viszonzás sem lehet akármilyen: az egész embert követeli, mindig inkább, önmagának teljes odaadásáig, a jánosi „szeretetben maradás" kifejezett elhatározásáig: ez a Jézus Szíve-felajánlás lényege. Mértéke az Isten mértéktelensége, igazolója a mindennapi élet, ott kell megvalósulnia. — A másik lényeges vonása ennek a viszontszeretetnek az engesztelés; ez különösen kidomborodik Alacoque Sz. Margitnál. Az engesztelés: jóvátétel, vezeklés, „részvétel Krisztus szenvedésében" (Mis.Red.). Keresztény életünkkel „kiegészítjük" Krisztus szenvedését. A legjobb részvétel Jézus engesztelésében éppen az apostoli érzületében és apostoli szenvedésében való részvétel. Az apostolság iránt érzéketlen Jézus Szíve-tisztelet nem lehet igazi, bár a magatartás skálája Sz. Páltól Menendez Jozefáig igen széles. Külön kiemelendő, hogy mindez az öröm és bizalom szellemében, „in gaudio" történik, hiszen az Úr testvérien közel van, és ügye győzni fog.

Ha tehát a jánosi teológiához hozzáadjuk a szív szimbolumát, akkor a Jézus Szíve-tisztelet teológiájának alapvetésévé válik. Hit a szeretetben — élet a szeretetből. „A szeretet vallása" (HA). Így egyik legszebb — ha nem is szükségképpeni — formája a vallásnak, hiszen „legnagyobb a szeretet." Szerzőnk szerint a legstílusosabb Jézus Szíve-kép: a kereszten függő, átdöfött oldalú Krisztus.

A könyv lassú, aprólékosan elemző menete türelmet és elmélyedést igényel, de igen sok gazdagságot rejt. Nem utolsó sorban a rengeteg jegyzetben és az idevágó irodalom igen alapos kiaknázásában; nem hiába doktori értekezésnek készült. Termékeny gondolatainak lényegét a fentiekben próbáltuk közkinccsé tenni.

R.

Biblikus Teológiai Szótár. Róma 1974, XXXII + 759 o. Xavier Léon-Dufour irányításával szerkesztette J. Duplacy, A. Georg, P. Grelot, J. Guillet, M.-F. Lacan. A magyar kiadás szerkesztői Szabó Ferenc és Nagy Ferenc.

X. Léon-Dufour, a neves exegéta már 1945-ben elkészített egy rövid biblikus szójegyzéket a biblikus misszálé függelékeként. Eközben ébredt rá arra, milyen nagy szükség lenne egy alapos munkára, amely kalauzul szolgálna a papságnak és a híveknek a Biblia olvasásához, elvezetné őket Isten szavának jobb megértéséhez, és segítene az igehirdetésben. A vállalkozás igen nehéz volt, minthogy egyszerre tudományos és lelkipásztori akart lenni. Komolyabban csak 1958-ban gondoltak megvalósítására a Lyon-környéki exegéták egy találkozója alkalmával. A szerkesztőbizottság Léon-Dufour vezetésével felkérte a közreműködésre valamennyi francia nyelvű szentírástanárt. Végül a cikkeket 70 munkatárs között osztották szét. A szerkesztőbizott-

ság néha alaposan átdolgozta az egyes cikkeket. (A cikkek egyharmada végén két név olvasható; ez jelzi, milyen szoros együttműködés gyümölcse a szótár.) A nagyobb, teológiai szempontból jelentősebb cikkeket általában maguk a szerkesztők írták.

Eredetileg a címben nem szerepelt a „teológiai" szó; egyszerűen olyan szótárt terveztek, amelynek cikkei kifejtik a fontosabb bibliai szavak, kulcsfogalmak doktrinális és lelki jelentését. De munka közben világossá vált, hogy a Biblia nyelvezetében alapvető egység található: a különböző korokon, környezeteken és eseményeken keresztül feltárul a szent szerzők szellemének és stílusának igazi közössége. A Biblia egysége tehát, amely a hit lényeges adottsága, a nyelv konkrét szintjén is beigazolódik; ugyanakkor világos lesz, hogy ez az egység teológiai természetű. Jézus Krisztustól származik, aki az ószövetségi könyveket — tehát Istennek Krisztus előtti, emberi nyelven és sajátos műfajokban kifejezett szavát — beteljesítette. Az ószövetség így Jézus Krisztus előkészítése és előképe; az újszövetség pedig Isten testté lett Igéje, végleges kinyilatkoztatása. A szótár cikkei igyekeznek követni e keresztény szemléletet. Az olvasó is felfedezheti ezt a szintetikus látást (ezt a teológiát) a szótár minden cikkében. Ne keressünk a szótárban archeológiát, bibliai környezetrajzot, de még csak bibliai történetet sem. A szent könyvek által felvetett kritikai problémák (irodalmi történet, keletkezési idő, szerzők, műfajok stb.) is csupán utalásszerűen szerepelnek. Lényegében tehát biblikus teológiáról van szó, vagyis a szótár a fontosabb bibliai fogalmak jelentését, a kinyilatkoztatás doktrinális témáit történeti kifejletükben mutatja be, nyomon követve Isten pedagógiáját, tehát megmutatva, miként készíti elő az ószövetség Jézus Krisztus eljövetelét, illetve miként teljesíti be a testté lett Ige eljövetele — tettei és evangéliuma (az új szövetség) által — az atyáknak tett ígéreteket és a próféták jövendöléseket.

A szótár fogadtatása minden várakozást felülmúlt. Franciául mintegy százezer példány kelt el az első és az 1970-es második, javított és bővített kiadásból. 15 nyelvre lefordították. A magyar fordítás az 1970-es újabb kiadás alapján készült. A fordítást a szerkesztők vezetésével hattagú munkaközösség végezte.

Ez a szép szentévi ajándék fontos segédeszköz a hamarosan megjelenő teljes új magyar szentíráshoz, és nagy segítségére lesz papoknak és híveknek egyaránt: igehirdetésben, biblikus továbbképzésben. De elmélkedésre is használható, hiszen bár szakszerűen, mégis olvasmányosan, élvezetes stílusban fejti ki a biblikus teológia alapvető témáit.

A könyv csakis közvetlenül rendelhető meg a szerkesztőknél. Címük Via dei Penitenzieri 20, I-00193 Roma.

R.

A papi szolgálat. Dokumentumok, tanulmányok, elmélkedések. Opus Mystici Corporis kiadó, Bécs 1974, 334 o.

Ez az értékes gyűjtőkötet 3. kötete a „Krisztus papja tegnap, ma, holnap" c. sorozatnak. Első része három fontos dokumentumot tartalmaz. Elsőnek a németnyelvű terület püspökeinek a papságról szóló körlevelét: ezt az alapos biblikus-dogmatikus tanulmányt rangos tudósok készítették 1970-ben, nem egy gondolatát átvette az 1971-es püspöki szinodus is. Ehhez csatlakozik a Nemzetközi Teológiai Bizottság tanulmánya a szolgálati papságról. Ezt a dokumentumot egy a célra alakult albizottság készítette elő a francia domonkos, Le Guillou vezetésével. A bizottság teljes ülésén megvitatta, munkaeszközként jóváhagyta, és megküldte a püspöki szinodusnak. A harmadik végül magának az 1971-es szinodusnak hivatalos záródokumentuma, a Vatikáni Rádió munkatársainak fordításában. (Azóta 1972-ben megjelent a Szent István Társulat kiadásában; a fordítást ennek alapján néhány helyen kijavították. Az újraközléssel az volt a kiadó szándéka, hogy így a három fontos dokumentumot együtt tanulmányozhassák, és mindenki maga megállapíthassa, mi került be az előkészítő írásokból a hivatalos szinodusi dokumentumba.) — A gyűjtemény második része tanulmányokból és elmélkedésekből áll. P.-A. Liégé OP konferenciabeszédei „A pap

miköztünk" címmel 1960-ban hangzottak el egy chartres-i zarándoklat alkalmával, de közel másfél évtized távolából is időszerűek, frissek. Egyes gondolataik ma már talán magától értetődőeknek tűnnek, de akkor — a zsinatelőtti szellemi légkörben — bombaként hatottak. Liégé a következő négy kérdésre válaszol: „A pap az ég varázslója?" „Különálló kaszt tagja-e a pap?" „Kiváltságos lény-e a pap?" „Ünneprontó-e a pap?" Válaszai: Jézus Krisztus papja elsősorban a hit tanúja, s csak ezután a kultusz szolgája; a felszentelés célja az, hogy a pap az emberek szolgálatára álljon, s nem az, hogy külön kaszt tagja legyen; a papi hivatás evangéliumi eredetű és az apostolok hagyománya; a pap nem a moralizálás, nem a tilalmak embere, de nyugtalanítja az emberek pogány életét. Arra törekszik, hogy megnyissa lelküket az evangéliumi üzenet befogadására. — Ezután következik P. Congar egy magvas elmélkedése, amely a papság és a világiak viszonyára vet fényt. Tudjuk, hogy Congarnak a laikátusról szóló kutatásai mennyire éreztették hatásukat a zsinaton. Egy harmadik domonkos, P. Perrin a papról mint Jézus barátjáról elmélkedik. A tanulmányok sorát Msgr. Ancel püspök írása zárja le. A Prado nevű papi közösség vezetője, aki tíz évet töltött munkások között, lelki tájékoztatást nyújt azoknak a papoknak, akik elkereszténytelenedett környezetben fejtenek ki apostoli tevékenységet. A gyűjtemény függelékeképpen Török Jenő kiegészítve leközli azt az alapos könyvszemléjét, amelyet az 1971-es püspöki szinodus alkalmával a Mérlegnek készített.

A gazdag szöveggyűjtemény nagy segítségére lesz a magyar papoknak abban, hogy a mai válságban elmélyítsék hivatásukat, újra megtalálják személyazonosságukat, és új lendületet merítsenek a mindig sürgető evangelizáláshoz. De a keresztény hívek is haszonnal elmélkedhetnek a könyvből: jobban megismerhetik a katolikus papság lényegét, szerepét az egyházban, helyes megvilágításban láthatják a papság és a világi hívők viszonyát.

Anne de Vries: F i a t a l o k B i b l i á j a . Opus Mystici Corporis kiadó, Bécs, 1974, 256 o.

Ez a mű eredetileg holland nyelven jelent meg; a magyar kiadás a német fordítás alapján készült, egészvászonkötésben, modern vonalú rajzokkal, gazdag illusztrációval. A könyv figyelembe véve a gyermeklélektant, felhasználva bizonyos pedagógiai fogásokat, lendületes, élvezetes stílusban beszéli el az ó- és újszövetségi történeteket. Természetesen leegyszerűsített üdvösségtörténetről van szó. Szülők, nevelők, hittanárok sokat tanulhatnak a könyv módszeréből. A felnőttek együtt olvashatják a gyermekekkel, vagy kezükbe adhatják, minthogy a Fiatalok Bibliája már olvasni tudó gyermekek szellemi színvonalához alkalmazkodik. (Tehát nem az egészen kicsik számára készült, mint A legszebb történet, amelyet annakidején ugyancsak az OMC adott ki.) Jugoszláviában pár évvel ezelőtt megjelent egy Képes Biblia: ennek sikere azt bizonyítja, hogy ilyen jellegű kiadványokra igen nagy az igény. A könyvnek több mint fele az ószövetségi szentírás fontosabb történeteit beszéli el. Így ebből a szempontból is szerencsésen kiegészíti az eddig megjelent hittankönyveket.

Szabó Ferenc

R é g i M a g y a r K ö l t ő k T á r a. XVII.század. Katolikus egyházi énekek (1608-1651). Sajtó alá rendezte Holl Béla. Akadémiai Kiadó, Budapest 1974, 726 o. + 19 képmelléklet.

A MTA irodalomtudományi intézetének gondozásában jelent meg ez az értékes kötet. Elsősorban a 17.század irodalomtörténete kap benne gazdag forrástárat. A gyűjtemény költői elemzését az irodalmárok fogják elvégezni. A kötet azonban a magyar lelkiség történetének is igen értékes fejezete. A megújuló egyház böven ontja szellemi gazdagságát az énekekben és versekben. „Valamennyi a katolikus egyház hagyományos vallási gyakorlatának szülötte. Túlnyomó részük templomban énekelt, a vallási közösség egyházi, liturgikus gyakorlatában kialakított szöveg, más részük viszont . . . olvasásra szánt verses magánimádság vagy elmélkedés" (5).

Holl Béla otthon van ezen a területen. Évekkel ezelőtt Káldi bibliafordításával foglalkozott, és Pázmány Péter imádságos könyvét elemezte mintaszerűen. Most a 17.sz. első felének egyházi énekeit mutatja be ez a kitűnő gyűjtemény. Igen sok darabjában azonban visszanyúl a 16.századra — sok protestáns ének is van benne —, sőt a magyar középkorra. Darabjai az ország különböző tájairól származnak: Hajnal Mátyás és Kopcsányi Márton Eszterházy Miklós udvarában tevékenykedik — az egyik mint lelkivezető és udvari pap, a másik mint udvari szónok —, a Gyöngyösi-toldalék — a ferences Dusi Kis Jakab gyűjtése — a török megszállás világából való, Szőlősy Benedek gazdag gyűjteményét Kisdi Benedek egri püspök adta ki Cantus Catholici címen 1651-ben. De a leggazdagabb az erdélyi kéziratos gyűjtemény, amely Petri András csíkszentkirályi iskolamestertől kapta nevét.

Nemcsak a közel 400 oldalas szövegkiadvány gazdag forrástár, de a majdnem ugyanannyi oldalra terjedő jegyzetrész is. Benne Holl Béla bemutatja a szerzőket ill. gyűjtőket, és részletes eligazítást nyújt az énekek és versek keletkezéséről. Az énekeknek egymástól való függését, vagyis a familia kérdését csak „a kor egész imádságirodalmának kritikai vizsgálata után" lehet földeríteni. Költői portréi közül a három jezsuitáé: Hajnal Mátyásé, Vásárhelyi Gergelyé és Szőlősy Benedeké a legsikerültebb (bár Hajnal „szíves könyvecskéjével" kapcsolatos fejtegetését nem tartjuk meggyőzőnek). Jól felhasználta a római rendi levéltárat és Dobronoki György még kiadatlan diáriumát. Hajnal nyolc kiadatlan levelének közlésével érdekes betekintést nyújt a század legnagyobb magyar misztikus írójának lelkébe.

A gyűjtemény még várja lelkiségi kommentátorát, akinek feladata lesz az énekek és versek teológiai tartalmát, liturgikus alkalmazhatóságát és magyaros jellegét kielemezni. De első betekintésre is látni, hogy a szerzők ill. gyűjtők bőven merítettek a középkor himnuszirodalmából. Aquinói Tamás eucharisztikus, Bernát mariás énekei, Damiani Péter és Karthauzi Domonkos penitenciára való intései mind erre vallanak. Feltűnően gazdag az oltáriszentségi és mariás énekek tára. Jézus szenvedésében főleg a két elmélkedő, Hajnal Mátyás és a ferences Kopcsányi Márton merül el. Az Officium Beatae Mariae Virginis-t 1643-ban fordították. A könyvből tudtam meg, hogy Pázmány imakönyvének hat bűnbánati zsoltára Nyéki Vörös Mátyás fordítása. A barokk kor újraéledő szentek iránti tisztelete a Mária Magdolna-, Szent Mihály-, Szent Ignác- stb. himnuszokban mutatkozik meg, amelyek jezsuita szerzőre vallanak.

Ízelítőül — mai helyesírással — a kötet egy kevésbé ismert darabját közöljük: „In Elevatione Corporis et Sanguinis Domini Nostri Jesu Christi". A mély hit és bensőséges vágyakozás kis gyöngyszeme.

Az Krisztus Jézus, Istennek fia
Itt jelen vagyon ez áldozatban.
Kegyes atyjának szent akaratját,
Betölté az próféták írását.
Így hogy halálra ő magát adá,
Mellyel lelkünket megszabadítá.
Nem nézé nekünk bűnös voltunkat,
De csak tekinté gyarlóságunkat.
Általa romlék ördög országa,
Megnyittaték mennyország kapuja.
Ó kegyes Krisztus, engedd meg nekünk,
Hogy személyedre mennyben nézhessünk.
Testi szemünkkel amint itt látunk,
Lelki szemünkkel, engedd, láthassunk.
Töltsd be minékünk kívánságunkat,
Add megkóstolnunk szent országodat.
Hogy színről színre személyed lássuk,
Mind itt, mind mennyben szent neved áldjuk.
Az kit sok szentek régen kívántak,
Sok kínok után meg is találtak.

Csak te vagy, Uram, nagy bizodalmunk,
Lelki és testi jót tőled várunk.
Te szent atyádat kövesd meg értünk,
Nagy sok bűnökben hogy el ne vesszünk.
Az Szentháromság Isten mennyégben
Dícsértessék mindörökké, amen.

Öry Miklós

Farkasfalvy Dénes: Zsoltároskönyv. Prugg Verlag Eisenstadt 1975, 240 o.

A magyar zsoltárfordítás irodalma bővelkedik szép alkotásokban, Szenczi Molnár Alberttől Sík Sándorig. De a szentíráskutatás fejlődése, az ízlés alakulása s nem utolsó sorban az anyanyelvi liturgia és zsolozsma bevezetése napjainkban már ismét esedékessé tett egy új verses fordítást. Ezt kaptuk meg most a Dallasban tanító (jelenleg Rómában biblikus tanulmányokat folytató) ciszterci atyától. Vallásos ihlet, tudományos alaposság és költői készség szerencsés ötvözete ez a szép kiállítású kötet.

1) Vallásos ihlet. „Minden filológiai és esztétikai műgond mellett is ezt a könyvet elsősorban elmélkedésre és imádságra szánjuk. Akkor éri el célját, ha túlmutat önmagán . . . Isten szavát közvetíti az istenkereső lélek száma" — olvassuk a bevezetésben. Nem könnyű feladat a mai ember imádságává tenni évezredes alkotásokat: gondolat- és érzésvilágukat mai nyelven kifejezni úgy, hogy a fordítás közben megőrizze e távoli világ jellegét, ízeit, és ne váljék stílustalanná. (A modernizálás kísértését még Babitsnak sem sikerült teljesen elkerülnie az Amor Sanctusban.) Azért sem könnyű, mert az a szerény lant vagy hárfa, amellyel a zsoltárköltészetet jelképezni szokás, igazából teljes, sokszínű zenekar; benne zeng az ember egész élete, Istenhez való viszonyának egész bonyolultsága. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a fordító mindebben jól megfelelt feladatának. Zsoltárai „imádkoztatják magukat", nemcsak egyéni áhítatban, de liturgikus használatban is helytállnak, ami a stílushűség legbiztosabb mércéje. A változatos élmények visszaadására pedig csak néhány példát. Íme az Isten utáni sóvárgás hangja: „Ó Isten, Istenem, kívánlak! / Lelkem úgy szomjazik utánad! / Rád vágyik testem is epedve, / jobban, mint száraz rög a harmatcseppre" (63). „Térj vissza, boldogságunk Istene, / hárítsd el tőlünk háborgásod" (85). A tépelődésé: „elém tárulnak mind a régi évek / és pengetem az éjszakában lantom, / a szívemmel beszélek, / várom, hogy lelkem elnyugodjon" (77). Az erőé: „Népek remegnek, birodalmak tántorognak, / felzúg szava, / s a föld elolvad" (46). Az ujjongásé: „Kelet-Nyugat szikrázó csillagát / ihlesd örömkiáltásokra! / A földet látogasd meg, keljen boldog táncra" (65). De a sötét hangok is ugyanilyen meggyőzőek: borzadás a gonosztól: „kitárult sír, ha nyitják, szájuk, / torkukból árad a halál" (5), félelem: „Az embert botozod, bűneit felrovod, / és mint a moly, testét is elnyüvöd. / Jaj, minden ember olyan, mint a köd!" (39), kétségbeesés: „Egészen összetörtem én, / mint érzéketlen holttest, / mint eldobott cserépedény" (31), halálélmény: „Mint birkanyáj, az Alvilágba úgy vonulnak, / mögöttük pásztoruk, a Halál lépked: / torkában elsüllyednek, mint a borjak" (49). Külön megemlítjük, milyen „érdekesek" Farkasfalvy tolmácsolásában a hosszú történeti zsoltárok, amelyek pedig talán legtávolabb állnak ma tőlünk.

2) Tudományos alaposság. A héber eredetiből készített fordítás P. Dahood rekonstrukciós kísérletén alapul, de azt is kritikával kezeli, a legjobb modern kommentárokat igénybevéve. Munkája nyomán a szövegek világossá és egységessé válnak, és ez mindennél jobb kezese az elgondolás helyességének, még ha egyes esetekben nincs is igaza. Türelmes aprómunkáját jól illusztrálják a jegyzetekben mértékkel fölvetett filológiai problémák. Ugyanitt találunk fogalmi, nyelvi magyarázatokat és egy sereg újszövetségi vonatkozást. A zsoltárokat megelőző magvas bevezetések alapvonásaikat próbálják megragadni. Nagyon átgondolt a kötet élén álló általános bevezetés is. Nemcsak sokoldalú tájékoztató, de jó kiindulásul is kínálkoznék a szent

szövegek magyar műfordításának elméletéhez, amelyről, mint szerzőnk megállapítja, „még csak nem is tárgyaltak igazán, nem hogy tisztázták volna őket".

3) K ö l t ő i **készség.** A tudományos „csontváz" minden keménysége mellett a zsoltárok azok maradnak, amik lényegük szerint: költemények, műalkotások. Sok formai tényezőt említhetnénk meg ezzel kapcsolatban: a verskép tagoltságát (a kötet alapja, zsoltárirodalmunkban először és nagyon szerencsésen, a párvers, ritkák a 3-4 sornál hosszabb egységek: ez kedvez a kórusimának is), az alliterációk és gondolatritmus-fajták következetes átmentését, a diszkréten kezelt jambust, a szándékosan tompított, de annál „izgalmasabb" rímelést, a szemléletes képeket, a vérbő és gazdag szókincset. Külön megcsodálhatjuk az ábécés szerkezet bravúros visszaadását, akár a 119.zs. „verskoszorújában", akár, még nehezebb feladatként, olyan zsoltárokban, amelyeknek minden sora az ábécé más-más betűjével kezdődik. Aki a régebben közölt első szemelvényektől nyomon követi ezeket a verseket mai formájukig, az látja, hogyan fejlődnek egyre inkább a szoborszerű tömörség és konkrétség felé, nem riadva vissza az erős — korhű — antropomorfizmusoktól sem. De a műgond bármilyen pontos patikamérlegén lemért szavak, sorok sem kapnák meg a vers, még kevésbé az imádság aranysúlyát, ha a szándékhoz nem „adatik hozzá" az ihlet karizmája. Hol kicsit megbicsakló lépéssel, hol felejthetetlen akcentusokkal, de lényegében töretlenül érezzük az egészen végig költői tehetség és vallásos odaadás ötvözetét. E t t ő l lesznek a kötet darabjai igazi költemények és igazi imák, jóllehet a fordító semmitől sem óvakodik kényesebben, mint a „jámbor" kifejezésektől vagy az öncélú játéktól.

Az az ember dolgozik így, akinek nagyon személyes ügye, nagyon szívügye az, amit csinál. Farkasfalvy Dénes ezzel a psaltériummal hitet tett amellett, hogy a zsoltározás a mai embernek is szívügye lehet. Könyve megérdemli, hogy valamennyiünk szívügye legyen.

S. M.

Így koncipiálunk mi . . .

(Persze exkluzive a zsurnalisztikai farsang immár petrifikált relációjában!)

Teológiánk posztkonciliáris lingvisztikai trendje pregnánsan arra konkludál, hogy identitását a horizontális spiritualitás antropológiájának humanizmusa determinálja, esszenciálisan ezoterikus, expresszív formákkal. E teológiának fundamentális principiuma, hogy demitizáljon és deszakralizáljon egyfajta laicizáló tendenciát; a klasszikus modernizmust pedig a szubszidiaritás kollektív dimenziójának diszponibilis kommúniójához és fenomenjéhez adaptálja és evolválja, távol a formalisztikus fikcióktól, evidenciákat verifikálva, empirikus és globálisan funkciós minisztériumban, a valőrök hierarchiájának nem hibernált, de a kérügma klasszikus hermeneutikájának reguláival koherenciában álló impulzusaival. Integrálni akarja a világban inkarnálódott interrogatív kategóriákat, organikus kohézióban az új ekkleziológiai demokratikus struktúrákkal koordinálni és kondicionálni, nem manipulálni, de konfrontálni a kozmosz metafizikai és transzcendens mechanizmusát az üdvösség ökonómiája paradoxonjának relációjában, miközben szublimálja a szubjektivista transzformizmust és strukturalizmust, organikusan és nem monolítikusan, vulgáris, de egyben vertikális univerzalizmust implikálva, a triumfalizmus nélküli diakonia kredibilitásának szintézisében. Ez az akkomodált aggiornamento.

W. J.

P.S. Spirituális publikációnk direkciós kommunitása radikálisan kondicionálja, hogy ez az invenciózus és admirábilis textus nem szelektált esszéink analízisére és dikciónk illusztrálására orientálódik.

HALOTTAINK

Dr. Czakó Ambró áldozópap, lapszerkesztő szept.28-án Kanadában
Pintér Gábor ny.lelkész okt.23-án Lovászpatonán (91,65)
Novák István c.esperes, kaposfői plébános nov.12-én Kaposvárott. Becsehelyen temették (65,39)
Dr. Pataky Géza c. apát, váci kanonok nov.15-én (77,52)
Kiszei Imre tb.kanonok, ny.pléb. nov.20-án Vámoscsaládon (80,57)
Dr. Radó Polikárp OSB professzor nov.21-én Pannonhalmán (75,52)
Toplak Imre dégi plébános nov.22-én Csákvárott (61,35)
Jávor Mihály főegyházm. tanácsos, ny. ipolyvecei plébános Budapesten. Nov.23-án temették a szarvasi újtemetőben (69,43)
Nagy János vecsési esperesplébános nov.26-án Vecsésen (67,44)
Alár (Komora) István plébános, dec.5-én temették Kőkeszben (63,40)
Dr. Demkó István plébános dec.4-én Lorainziben (USA) (82)
Frösch Gáspár véméndi esperesplébános dec.10-én Véménden (69,45)
Lombos Aladár ny.hittanár dec.13-án Budapesten (87,62)
Varbai Jenő volt horgosi plébános dec.14-én (68,45)
Nagy Lajos piarista dec.17-én Pannonhalmán (80)
P. Perényi József SJ dec.18-án Cegléden. 23-án temették Nagykátán (63,40,39)
Szommer Károly ny.kalocsaegyházmegyei plébános dec.23-án Székesfehérvárott (80,58)
Radnai Pál püspöki tanácsos, pléb. dec.24-én Gyónon. Ócsán temették (65,43)
Kajmó József volt kesztölci és vámosmikolai esperesplébános dec.26-án Esztergomban (72,47)
Abelovszky József ajáncskői plébános dec.26-án (62,37)
Schnattner Gyula Szigfrid OSB balatonkenesei plébános dec.29-én (69,52,44)
Horváth Dezső ny.plébános Székesfehérvárott. Dec.30-án temették.
Németh János püspöki tanácsos, ny.plébános Székesfehérvárott (91)
Msgr. Putz János grosspetersdorfi esperesplébános jan.2-án Felsőőrön. Szombathelyen szentelték 1932-ben (68,43)
Vékey Károly piarista jan.5-én Budapesten (83,68,60)
Ohmüllner Márton pápai kamarás Székesfehérvárott jan.9-én (77,52)
Dr. Dőry László kanonok, volt teol. tanár jan.12-én Pécsett (84,58)
Nagy Ferenc tb. esperes, ny.plébános. Jan.15-én temették Pusztasomorján (79,57)
Dr. Huszár Ernő ny.plébános. Jan. 15-én temették Székesfehérvárott
Dr. Kulcsár István kemenesszentpéteri plébános jan.16-án Pápán. Letenyén temették (66,42)

Dr. Bakos Kálmán váci kanonok jan.21-én. A kispesti Jézus Szíve-templom kriptájába temették szülei mellé (62,38)

Kristóf István főegyházm. tanácsos jan.24-én Mosonmagyaróvárott. Lipóton temették (63,37)

Devánszki Ignác érs. tanácsos, pléb. jan.25-én Aszalón. Kúnszentmártonban temették (63,39)

Giczi József prépostkanonok febr.5-én Győrött (86,63)

Kardoss Béla ny.plébános Székesfehérvárott; febr.5-én temették (85)

Szép Pál Krizosztom O.Praem. volt keszthelyi tanár; febr.5-én temették (63)

Holczman István aranymisés ny.lelkész febr.7-én Zalaegerszegen; a szombathelyi Szent Kvirin plébániatemplom kriptájába temették (79,54)

Fehér Zoltán c. prépost, Vác-felsővárosi kanonokplébános febr.10-én (57)

Lipták Mátyás érs. tanácsos, miskolci templomig, febr.11-én. Napkoron temették (63,37)

Kovács Imre Tádé OP újirázi plébános febr.11-én. Kiskunlacházán temették

Lesko László püspöki tanácsos febr.13-án Csetneken (69,46)

Szita Imre piarista, ny.gimn.tanár febr.14-én. Kecskeméten temették (68,41)

Dr. László Miklós Ákos kiérd.teol.tanár febr.17-én Esztergomban (75,46,51)

Vida Ferenc SJ febr. 18-án Pannonhalmán (86,54)

Murányi Károly piarista, gimn.tanár, a kecskeméti Földrengésjelző Állomás ny. vezetője febr. 21-én. Kecskeméten temették (62,37,44)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

KOVÁCS ZOLTÁN főesperes, salgótarjáni apátplébános
(1905 — 1974)

1974.okt.4-én, első pénteken, Assziszi Sz. Ferenc napján temették óriási részvét mellett Salgótarján főplébániájának és az egri érseki tartomány rozsnyói részének főesperesét, Kovács Zoltán apátplébánost. Alig egy éves volt, amikor édesapját elvesztette, és családja visszaköltözött Rozsnyóra. Özvegy édesanyja nagy gonddal és erős kézzel nevelte hét gyermekét, akik közül a legidősebb elesett az 1915-ös kárpáti harcokban, egyet pedig az 1920-as spanyoljárvány döntött sírba. Négy élő testvére közül kettő pap: Kovács Gyula tornagörgői plébános és Kovács Jenő SJ. Nélkülözésekkel tele gyermekkora volt. 1918-ban a gimnázium 6. osztályának elvégzése után asztalosinasnak kellett állnia. Fel is szabadult, de gyenge szervezete nem bírta a testi munkát, ezért magánúton megszerezte az érettségit és kispapnak jelentkezett. Pesten végezte a teológiát. 1928-ban szentelték pappá. Karancskeszin, Szentsimonban, Kazáron és Putnokon káplánkodott, utóbbi helyen egyúttal helynökségi titkár is volt. 1937-ben Mátranovákon lett plébános. 1944-ben a mátrai kerület esperese, 1953-ban a salgótarjáni főplébánia plébánosa lett. Brezanóczy érsek nevezte ki a rozsnyói egyházmegye magyarországi részének főesperesévé, majd apáttá.

Rendkívül buzgó, lelkiismeretes, szelíd, jóságos lélek volt. Senkit meg nem bántott, bár az Egyház előírásaiból sohasem engedett. Csak barátai és tisztelői voltak, ellenségei nem. Mindkét plébániáján rendbehozta a templomot és a paplakot. Első plébániájának filiálisán, Homokterenyén új templom és plébánia fűződik működésének emlékéhez. Salgótarjánban rendbehozatta a templomot kívül-belül. Új padokat szer-

zett, hangszórót, szembemisező oltárt készíttetett, a harangokat villamosította, majd újból kifestette, freskókkal díszítette a templomot. Művészien festett, — ez volt a hobbyja. A városrendezés kapcsán eladta a régi plébániaépületet, és gyönyörű új házat szerzett. Nagyszerű szónok és buzgó gyóntató volt. A temetésén hangosan mondta az egyik gyászoló hívő: „Ma egy hónapja gyóntam utoljára nála!" Halálos betegen is kiment gyóntatni kora reggel.

Több mint egy éven át betegeskedett. Léprákja volt. A kisasszonynapi templombúcsún ő prédikált. Mindenki hangosan zokogott, amikor a csontvázzá soványodott, öreg lelkipásztor megköszönve a salgótarjáni hívek áldozatkészségét, hithűségét és buzgóságát, azzal fejezte be beszédét: „És most az öreg Simeonnal mondom én is: Most bocsásd el Uram öreg szolgádat békességben — pihenőre . . . Amen." Szept. 22-én dr. Bánk József egri érsek jött megáldani az újonnan festett főtemplomot. A nagybeteg levitette magát a templomba, s megható beszéddel köszöntötte a rozsnyói részen először szereplő új főpásztort. Aztán hazavitték, és szept. 30-án reggel jól elkészülve, szentkenettel ellátva csendesen elhúnyt.

Dr. Csontos Barna egri provikárius temette kb. 70 pap és több mint ezer hívő jelenlétében. A rozsnyói egyházmegye részéről Belák Zoltán káptalani helynök búcsúztatta. A provikárius búcsúbeszédében kiemelte buzgóságát, kiváló papi erényeit, és azt, hogy szegényen halt meg, mert mindenét a templomra költötte. A könnyeknek nincs helyük itt — mondotta. Így érzett mindenki, mert gyászjelentésére azt írták paptársai: Istenünk, jutalmazd meg hűséges szolgádat! Igazi hazatérése volt ez egy szelíd, jóságos, tiszta papi léleknek. Édesanyja mellé temették.

Kovács Jenő

RADÓ POLIKÁRP OSB

(1899 — 1974)

1974. márc. 11-én még örömmel ünnepelték a liturgia tudósának 75. születésnapját. A jubilánsnak bizonyára az esett legjobban, hogy ezidőtájt két könyve is megjelent: a 198 kéziratos könyv tudományos leírását tartalmazó „Libri liturgici manuscripti bibliothecarum Hungariae" c. fontos liturgiatörténeti forrásmunka a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában, és „A megújuló istentisztelet" (lásd Szolgálat 22.sz.92.o.). Novemberben pedig már halálhírét vettük.

1899-ben Sopronban született, ott és Győrben végezte középiskoláit, majd a bencés rendbe lépett. Teológiai tanulmányai során Innsbruckban a nagy liturgikus Jungmann professzornál készítette doktori értekezését liturgiatörténetből. (J. A. Jungmann SJ kevéssel utána, 1975.jan.26-án hunyt el Innsbruckban.) Ez egész életére meghatározta kutatásai irányát. 1922-ben szentelték pappá. A huszas évek második felében és a harmincas években mint káplán, plébános és hittanár működött, közben szentírástudományt is tanított a rendi főiskolán. 1944-ben magántanári képesítést szerzett a Pázmány-egyetemen. Pontosan negyedszázadig, 1946-1971-ig tanította a liturgiát, 1950-től mint a Hittudományi Akadémia tanszékvezető tanára. Közben — jó pap, jó tanár holtig tanul — Rómában, a Szentföldön és annak szomszédos országaiban járt biblikus tanulmányok céljából, s állandóan foglalkozott könyvtári kutatásokkal. Szerkesztője lett az újonnan meginduló Teológia c. folyóiratnak. Száznál több könyvet ill. nagyobb tanulmányt jelentetett meg élete folyamán, nem is beszélve cikkeinek seregéről. Kétkötetes „Enchiridion Liturgicum"-ját tankönyvként adta ki, de tudományos összefoglalásnak is beillik. Munkássága révén a külföldi egyháztudományos körökben is ismertté vált. (Az Enchiridion a római Herder kiadónál jelent meg 1961-ben ill. 1967-ben. A Dictionnaire de Spiritualité d'Ascétique et Mystique VII. kötetébe (1970) ő dolgozta fel a magyar lelkiség történetének első részét, a középkort.) Biblikus éveinek érdekes emléke 1928/29-ben kiadott kétkötetes, modern szemléletű bevezetése az Újszövetség könyveihez.

Tudományos munkássága mellett mindig szívügye volt a liturgia népszerűsítése is. A harmincas években felvirágzó magyar liturgikus mozgalom egyik buzgó és tevé-

keny elõmozdítója volt. A biztatást ehhez bizonyára lelkipásztori éveinek tapasztalataiból merítette.

1971-től Pannonhalmára vonult nyugalomba. Egészsége egyre gyengült. Az utolsó időben teljesen elveszítette szemevilágát. De munkáját még így is folytatta.

Segítőkész jó szíve és vidám kedélye közismert volt. Baráti körben szívesen anekdotázott, saját rovására is.

November 25-én temették. A koncelebrációs misét Szennay András főapát vezetésével mutatták be a pannonhalmi bazilikában. A gyászbeszédet egykori tanítványa, Csanád Béla mondotta. A rendi kriptába helyezték örök nyugalomra.

R.

SCHNATTNER GYULA SZIGFRID OSB

(1906 — 1974)

1975.jan.2-án temettük el, utolsó óhajának megfelelően a pannonhalmi Boldogasszony-kápolna kriptájába. Egy hónapig volt előtte súlyos beteg (veseelégtelenség miatt). Először a veszprémi kórházban ápolták, majd Balatonalmádin, itt hunyt el 1974.dec.29-én. Mint balatonkenesei plébánost, az ottani templomban szentelte be és mondta el érte a temetési misét Kádár László veszprémi püspök a környékbeli papság, több rendtársa és szépszámú hívősereg jelenlétében. Így ért véget rendtársunk földi életútja.

1906.jún.23-án született Pápán, középfokú tanulmányait a győri bencéseknél kezdte meg, majd a rendbe lépett 1923.aug.15-én, és Pannonhalmán tett érettségi vizsgálatot 1926-ban. 1931-ben szerzett tanári oklevelet magyar-latin szakból, ugyanebben az évben szentelték pappá. Ezután kezdte meg működését soproni gimnáziumunkban. Tanári munkája mellett cserkészparancsnok is volt, és teljes lélekkel adta át magát az ifjúság szolgálatára. Ennek a munkájának mindennapos, de egy nevelő számára mindig tanulságos mozzanatait örökítette meg „Tanárszem, diákszív" c. könyvében (1941). 1944-ben jelent meg „Szószékmorzsák" címen anyagközlése diákexhortációk számára.

1936-ban egy Zalaegerszeg melletti kis községben, Csácsbozsokon lett plébános. Lelkipásztori munkáját szintén nagy lelkesedéssel kezdte, sok minden őrzi ott emlékét. Tapasztalatairól, eredményeiről rendszeresen közölt cikkeket az Egyházi Lapokban, ezek összegyűjtve meg is jelentek „Krisztus és az én falum" címen (1944).

Kiváló szónoki képességei miatt sokfelé hívták, minden túlzás nélkül mondhatjuk, hogy országosan ismert lett. Éppen ezért az AC felkérte, hogy országos munkaprogramjához beszédeket készítsen (1939: Kik a szentek, 1942: Divatos bűnök). Később Bánass László veszprémi püspöktől megbízást kapott arra, hogy az egyházmegyei papság számára prédikációvázlatokat írjon. Ezek közül az első kötet „Prédikációs vázlatok" címmel jelent meg (1947), a második, „Dominus vobiscum", a szentmiséről szóló beszédekhez nyújtott anyagot (1949). Elmélkedési könyveket is írt, megjelent: „Máriáról sohasem elég" (1942), majd papok számára: „Minden napunk istenszolgálat" (1947).

1957-ben Keszthely volt kármelita templomának lett plébánosa, majd 1961-ben a pápai Szent Anna plébániára került, végül 1967-ben Balatonkenesére, ahol már erősen elhanyatlott vallási életet talált.

Idősebb korában nehezebben találta meg a kapcsolatot az emberekkel, az írás maradt fő munkaterülete. Erről majd kéziratos hagyatékának feldolgozása után lehet képet kapni, értékelést mondani.

Pannonhalmára szánt, de csak halála után odajutott levelében kérte, hogy négy szentmisét mondjanak el hálaadásul és engesztelésül szerzetesléteért. Ennek a levélnek befejező mondatával szépen zárhatjuk megemlékezésünket: GLORIA DEO — VENIA SIGFRIDO.

Confrater

DÉVÉNYI FERENC
(1916 — 1974)

Nem tudjuk, mit választott felszentelésekor papi élete mottójául. Mindenesetre ha szerény papi életébe bepillantunk, a hegyi beszédnek ez a tétele kínálkozik: Boldogok a szelídek, mert ők bírják a földet.

Budapesten született 1916. szept. 22-én. Középiskoláinak elvégzése után 1934-ben a váci szemináriumnövendéke lett. 1939.jún.29-én szentelték pappá. Albertirsai káplán koromban találkoztam nevével és élő alakjának dicséretével. Ugyanis itt működött újmisés káplánként két esztendeig. Éppen húsz év után emlegette szeretettel volt főnöke. Rövidesen személyesen is megismerhettem, amikor 1959-ben Kiskunhalas tanyavilágának lelkésze lettem. Első emlékem róla: a nagyon kedves megértő kolléga, aki akkor a felsővárosi kis templom igazgatója volt. Arca nyugodt szelídséget fejezett ki.

Ezen a helyen töltötte 1946-tól élete legnagyobb részét. Minden rábízott munkát mintaszerű pontossággal látott el. Szeretettel járta a városi iskolákat, a gyerekek nagyon szerették. Hosszú éveken át hétfői programja: megy a vasútállomás felé, hogy a 10 km-nyire fekvő pirtói tanyai iskolában is ellássa a hitoktatást. E miatt az 1-2 óra miatt csak este 6 órára érkezett meg. De soha nem sajnálta.

Többször kerestem fel irodájában. Mindig megértő szeretettel hallgatta meg a problémákat, és nagy részvéttel tudott lenni kollégainak nehéz helyzete iránt. Ez a megértés szinte arcvonássá alakult nála. Viszont bámulatos önuralmat tudott tanúsítani emberi megnyilatkozásaiban. Szívesen segített az igazán rászorulóknak, de mintha előtte lett volna egykori tanulmányaiból a Didaché megállapítása: „A helytelen adakozás a szentségtörés egyik neme." Közszeretetben állott. Megbántani soha senkit nem tudott.

A 60-as évek második felében mutatkozott rajta először súlyos betegsége. Ebből még felépült. 1970-ben Vácra került a püspöki levéltárba, s egyben először a Hétkápolnának, majd a Szent Anna-templomnak lett igazgatója. Második megbetegedése azonban már erősen felemésztette egészségét és fizikai erejét. Ez év tavaszán Székesfehérvárott jártam. Belátogattam a papi otthonba is. Két jó öreg megyésünktől hallottam, hogy ő is itt van. Meglepődtem, s felkeresésére indultam. A folyosón pillantottam meg távolból; rózsafűzért imádkozott. Mozgásáról lehetett már csak megismerni, csontsovány arcát alig. De kedélyileg most is olyan volt, mint annak idején Halason. Bízott benne, hogy felépül, és megy vissza a püspöki levéltárba dolgozni. Hiszen dolgozni akart. 35 éves papsága igazi papi munkásság volt. Ez a „Dum spiro, spero!" lelkesítette akkor is, amikor élete már elfogyó gyertyacsonk volt. Nagyon jól esett neki, hogy megígértem: ha ismét eljövök Fehérvárra, meglátogatom. Erre már sajnos nem került sor. A nyáron a Széher úti kórházba vitték, ahonnan aug. 5-én csendesen az Örök Hazába költözött. Aug. 14-én temették el Vácott az alsóvárosi temetőben. A sírnál Boskó Vilmos kiskunhalasi apátplébános búcsúztatta. Életéből papi kedvességét és szerénységét méltatta. Temetését az előzőleg a Hétkápolnában bemutatott püspöki szentmise után Vajda József segédpüspök végezte. Élete és papsága példaképe lehet a ma működő fiatal papi nemzedéknek.

Confrater

ANGI LAJOS CSABA OFM
(1917 — 1974)

Kolozsvárott született 1917.dec.1-én. Korán magára öltötte a „barátok" barna kámzsáját: 1934.aug.29-én volt belépése, 1935.aug.30-án egyszerű, 1940.márc.3-án ünnepélyes fogadalma. 1941.jún.29-én pappá szentelték, s ezután igazi ferences lelkülettel szolgálta Isten népét. Élete utolsó nyolc évét a váradi egyházmegyében töltötte: 1966-69-ig Szalárdon, 1969-től kezdve pedig Zsibón.

Szemüveges, nyugodt arca mindig bizalmat és megnyugtatást fejezett ki, — pedig életének megpróbáltatásai nem múltak el nyom nélkül idegei, egészsége fölött. Igen

nagy műveltsége volt, irodalomról, biológiáról, botanikáról egyformán sokat tudott. Maga is írt verseket, de ezeket ritkán mondta el. Magáról általában keveset beszélt. Annál melegebb érdeklődéssel fordult hívei felé. Látogatta őket, ünnepeken megáldotta a családot, a házat, és igyekezett gondjaikon, bajaikon segíteni. És nemcsak szavakkal. Sokszor velük szüretelte a fekete ribizlit, vagy más házi munkában segített. Olyan barátja volt a híveinek, akit mindig vártak, s akihez nagyon ragaszkodtak. Könyveket adott olvsni, jótanácsokkal látta el a rászorulókat.

Zsibó mellett a környező falvakban is ő misézett. Mindenütt nagyon szerették. Az egyházmegye papságának elismerő tiszteletét és barátságát is élvezte szeretetreméltósága és szerénysége miatt.

Nagyon szerette a természetet, a kirándulásokat és túrázást hegyek, dombok között. Sokszor mesélte, hogy napokat gyalogolt hátizsákkal a vállán, s csak az erdőt csodálta.

A nyáron tüdőgyulladása volt. Mégis misézett. Minden reggel 1/2 8-kor már a templomban volt. Vasárnap néha annyira gyenge volt, hogy a prédikációt nem bírta elmondani. Mikor már alig tudott beszélni, akkor is másokat nyugtatott.

1974.okt.6-án, vasárnap a szentmisére készülve szólította magához hirtelen az élet és halál Ura. Templomában ravatalozták fel, az ünnepélyes misét Hosszu László vikárius vezetésével tizenegyen koncelebrálták. Testét azután Kolozsvárra szállították, és a barátok kápolnájában temették el. Temetésén nagy számban vettek részt paptársai és négy rendi testvére is megjelent.

H. D.

PERÉNYI JÓZSEF SJ
(1912 — 1974)

Apja Makón vasúti főtisztviselő volt. Ott érettségizett. Édesapja még kispapkorában halt meg. „Jozsó" — ez volt az ő neve — szinte napokat töltött akkor imában a kápolnában és a betegteremben, amikor a hír édesapja rosszullétéről megjött. Makóval kapcsolatos az a kedves epizód, amikor a harmadik év végén, 1933 nyarán, csónakon mentek haza az év végén a makói kispapok. Velük ment a prefektus is. Késő éjjel verték fel a Perényiék lakását, és mire a mama egy kis harapnivalót készített, elmúlt éjfél, s a nagy út után éhkoppal mentek aludni . . . (Akkor persze még a régi böjti szabály volt érvényben.) Ez volt különben az első és utolsó „csónakos" hazatérés.

1930-ban lépett a szegedi szemináriumba. Igen nagy és igen tehetséges évfolyamuk volt, a legnagyobb a szegedi szeminárium történetében. Végig kitűnő diák volt, és az énekkarnak — orgonának beillő basszusával — oszlopos tagja. Mellette lelke volt a „Nevető Bölcsek Köre" néven működő „vigalmi bizottságnak" is. Kitűnő csendes humora volt, és ő, aki a legkomolyabb „aszkéták" közé számított, szívből tudott örülni és nagyokat nevetett a kispapélet kis örömein, érdekes helyzetein. Nagy része volt a szegedi kispapok Szent Gellért Uniójának, majd a Cor Unumnak sikeres működésében is.

1935 nagyböjtjén szentelték. Első kápláni állomása Battonya volt, a kitűnő lelkipásztor és nagy építkező Klivényi Lajos apátúr mellett. De 1935 nyarán, mielőtt kápláni állomását elfoglalta volna, a „kék" szociális testvérek tiszaszalkai házában volt misézö. A misézés címén nyaraltam én vele, mint ministránsa, hogy a jó nagyalföldi por helyett — ami nem volt jó gyenge tüdőmnek — egy kis nyírségi és beregi homokkal találkozzam a nyáron. Nagy élmény volt vele lennem, mert sokkal közelebb voltunk egymáshoz, mint a szemináriumban mégis csak regulázott, külön cellás életmódjában. Az üres iskolában laktunk, a környéket jártuk. Igen szeretett hosszú kirándulásokat tenni, akár gyalog, akár keréken. A kereket gyakran kellett a vállunkon cipelni, — de eljutottunk a tiszta református vidék elszórt katolikus híveihez.

Gyóntatott, prédikált. Szombaton sokszor éjfél utánig eldarvadoztunk együtt: ő írta a beszédét — mindig leírta az első időkben —, én meg segítettem neki ébren maradni . . . Beszédeit nagyon szerették, az egyszerű hívek és nővérek is, meg azoknak az intelligens pesti vendégei is. Nemcsak a kitűnő orgánum volt segítségére. A makai gimnázium angol tagozatú iskola volt, és angol forrásokból is tudott példákat, szép képeket szerezni.

A battonyai év erős munkában telt el. Kitűnő hitoktató volt, és szónoki képességét igazán csillogtathatta a szép nagy templomban. Volt plébánosa így emlékezik erről: „Kiváló káplán volt. Az ő idejében javában folyt a templom bővítése. A tornyok alapkőletétele nagy ünnepséggel történt. Molnár C. Pál battonyai származású neves festőművész abban az évben ajándékképpen megfestette templomunk részére a 3 részből álló főoltárképet. A község díszközgyűlés keretében a püspök jelenlétében díszpolgárra választotta, az egyházközség pedig hangversennyel egybekötött ünnepséget rendezett tiszteletére. A díszbeszédet Perényi mondta olyan hatással, hogy mindenkit magával ragadott. M.C.Pál is gratulált neki, és nekünk azt mondotta, hogy ‚ez az ember a szavak Michelangelója'."

Számomra battonyai tartózkodása örökké emlékezetes martd. Olyan részén laktunk mi a mezőhegyesi nagy határnak, hogy a helybeli templom 10 km-re volt, de a battonyai csak nyolcra. Így kispap koromban, ha otthon voltam, inkább Battonyára jártam misére. Az áldott esperes úr meghívására minden reggel ott reggeliztem mise után, mielőtt a hosszú útnak nekiindultam volna. Egyik délután a jó Perényi atya gyalog kijött velem a pusztába, mondván, hogy szeretné édesanyámnak megcsókolni a kezét. Hát ilyen ember volt ő.

1936-ban belépett a Jézustársaságba. Egy év Manréza, majd két évig a budapesti házban filozófia. Utána visszakerült a szemináriumba, régi helyére, és most ott készült a rendi dogmavizsgájára. December első napjaiban tette le utolsó vizsgáját. Tapintatból nem én vizsgáztattam. Szegeden ezekben az években vezette a tanárnők kongregációját, beszélt a templomban. Később újra visszakerült a szemináriumba, szónoklattant és vele kapcsolatos tárgyakat tanított. Utolsó képem róla 1960-ból való, közös szegedi ezüstmiséjükről. De akkor már Budapesten lakott a „mosott néger" (sápadt arca és duzzadt ajka miatt becézték így), s ott is sokan gyűltek össze ezüstmiséjére.

Élete utolsó éveiben Nagykátán kántorkodott. Ottani hívei is nagyon szerették. Azt akarták, hogy közöttük pihenjen. Amint hazulról írták: püspök temetésén szoktak annyian lenni, mint az övén voltak . . .

Békési István

Dr. TAKÁCS JÓZSEF INCE OFM
(1894 — 1974)

Zalatárnokon született 1894.jan.1-én. A szerzetesi fegyelemben megújult pozsonyi ferences rendházba került már 15 éves korában. Ebben a szellemben tanította később maga is a fiatalságot a Felvidéken, majd Szombathelyen, ahol teológiai tanár és a kispapok lelki vezetője volt.

Egyetemi továbbképzésre Rómába került, itt kezdte meg történelmi adatgyűjtő munkásságát. Több kötetben tette közzé tanulmányait, szakfolyóiratokban cikkeket jelentetett meg, és nyugdíjasként is lankadatlanul kutatott szakterületén.

Munkáinak jelentős része kéziratban maradt. Ezek közül megemlítjük a Veszprémi Egyházmegye Története c. kiadásra előkészített mű egyik kötetét és a szombathelyi ferencesek tevékenységéről készített monográfiáját. Tudományos munkássága elismeréseként a Szent István Akadémia rendes tagja és a Pázmány Péter Tudományegyetem teológiai karának bekebelezett doktora lett.

Ez a külső tevékenység csak egyik oldala volt P. Ince egyéniségének. Nem világtól visszahúzódó elméleti tudós volt, hanem egyszerű, szinte gyermeki lelkületű rokonszenves ember. Asszisi Sz. Ferenc életelvét vallotta: „tanto sa, quanto fa", nem az elméleti elgondolás, hanem a gyakorlatba való átültetés a fontos, az elméleti tudásnál több a gyakorolt szeretet. Ő élte is azt, amit hirdetett.

Szívesen vett részt a lelkipásztorkodásban is. Lelkigyakorlatokat vezetett, népmissziókat tartott a Dunántúl falvaiban és a főváros különböző egyházi intézményeiben. Fáradhatatlan volt a gyóntatásban, mert a lelkipásztori szolgálatot minden más elfoglaltság elé helyezte.

Kedélyében mindig örvendező gyermeki lélek maradt. Baráti körben szívesen élcelődtek vele, és ő maga örült legjobban, ha rokonszenves, a rosszat elképzelni sem tudó „naívsága" maradandó emlékű mosolyt fakasztott másokban.

A Mindenható jó fizikummal áldotta meg. Ifjú éveiben fáradhatatlanul dolgozott, társainak példaképe lett, amikor a napirend kereteit kellett kitölteni imával, munkával, fegyelemmel. De tudta élvezni az élet kis örömeit is: egy-egy kötetlen sétát, kirándulást, a futballt akár a pályán, akár a képernyőn. Élete nagy részében nem ismerte a betegséget; de amikor öregségében megtapasztalta a testi gyengeséget, ezt béketűrően fogadta és hordozta éveken át haláláig.

A szombathelyi Szent Erzsébet templomban ravatalozták fel. Jún. 20-án Dr. Fábián Árpád püspök, apostoli kormányzó mutatta be érte a szentmisét és végezte a temetési szertartást nagyszámú papság és a hívek jelenlétében.

Confrater

SZIRÁKI JÓZSEF
(1928 — 1974)

Magas termetű, szelídarcú, nyugodt mozgású papja volt a bécsi érseki egyházmegyének. Jászladányban született 1928-ban, pappá szentelték a bécsi Szent István dómban 1960.jún.29-én, többhónapos súlyos betegség (rák) után hívta magához az Úr 1974.okt.16-án. Alig egy éve múlt, hogy a Bécstől keletre, Schwechat közelében fekvő ezerlakosú Moosbrunn plébánosa lett. Temetésén több mint 70 oltártestvére vett részt, köztük tíz magyar. A gyászmisét a püspöki vikárius, a temetést DDr. Karl Moser bécsi segédpüspök végezte.

Sziráki József kármelita szeretett volna lenni. Még Magyarországon lépett be a rendbe; a szerzetesrendek feloszlatása után szándékát elodázta. 1956 őszén Ausztriába jött. Hamarosan a bécsi kármel habitusában találkozhattunk vele. A felette is elhaladt évek mégis azt tanácsolták, hogy világi papként fogadja el az Úr hívását. Teológiai tanulmányait a bécsi Pázmáneum növendékeként a bécsi egyetemen folytatta és fejezte be. Pappászentelése után a kétmilliós bécsi egyházmegye több plébániáján, nagy- és kisvárosban káplánkodott, egy évig pedig egy szép kis zarándoktemplom lelkészségét vezette. Néhány éve Olaszországba, a Focolare-mozgalom tanulmányozására kapott többhónapos kiküldetést. 1973.szept.1-én lett Moosbrunn plébánosa.

Noha beosztása más munkára kötelezte, magyar ügyek mindig érdekelték. Szívesen részt vett magyar megmozdulásokon is.

A moosbrunni románkori eredetű kis templomot az 1683-as háborús események után barokk stílusban építették újjá. Itt szorongott az elhúnyt közelből és távolból összesereglett tisztelőinek sokasága: Magyarországról érkezett rokonai, paptestvérei, hívei, nemcsak Moosbrunnból, hanem összes volt működési helyéről, a Focolare énekegyüttese . . . A szentmisén modern ritmusú dallamokkal adtak misztikus hátteret Krisztus keresztáldozata megújításának.

A kereszt őszinte vállalása tette meggyőzővé, vonzóvá ennek a kiegyensúlyozott, szerény papnak egyéniségét — mutatott rá homíliájában Moser püspök. Maradéktalanul tette rá életét arra, amire pappászentelésekor vállalkozott.

A templomi beszentelés után zenekar adta a gyászmenet ritmusát. A temető felé vezető úton mindjobban előtűntek a sík vidéket környező távoli hegyek: az Alpok előnyúlványai, keleten pedig a Lajta-hegység. Magábaszálló, imádságos néma csend ült a meneten: az elhúnyt mosolygós, szótlan jelenléte jutott ebben még utoljára kifejezésre?

— eE —

BOLDIZSÁR JÓZSEF ZOLTÁN

Belgiumi magyar nővértől kaptuk az alábbi sorokat:

Különösen értékelem a „Halottaink" részt. A rövid életrajz magyar papjainkról, a hivatástudat, amellyel feladatukat betöltötték, felemelő. Az 1972 karácsonyi szám említést tesz az orosztonyi négyes aranymiséről, egyik a négy közül Boldizsár József Zoltán orosztonyi plébános. Kb. hét hónapra rá meghalt, 1973 februárban. Azt hittem, valaki be fog számolni az életadatairól, de még máig sem jelent meg. Én mint kaposvári plébánost ismertem (Jézus Szíve plébánia), legkevesebb 25 évet (de valószínűleg többet) töltött ott. Ő építette a plébánialakot, plébániatemplomot és a kultúrházat a különböző egyesületek részére. 1952-ben tették át falura. De a szíve Kaposváron maradt, oda is temették a templom kriptájába. 75-76 éves lehetett. A tavaszi olvadásnál tele lett a pincéje vízzel, ő maga hordta ki, megfázott, és a tüdőgyulladás elvitte.

Köszönjük a kedves nővér törődését, szívességét. Bizony forrásaink még a halálhírt sem közölték. Ezúton pótoljuk mulasztásunkat.

SZOMMER KÁROLY NY. PLÉBÁNOS BETEGSÉGE ÉS HALÁLA

1974 szeptemberében jelentkeztek nála aritmiás szívtünetek, amelyek eléggé igénybe vették erejét. Egyik éjszaka annyira rosszul volt, hogy kérte a betegek szentségét is. Október hónapot és november elejét kórházban töltötte Csákváron, és aránylag jól érezte magát. November elején hazajött a székesfehérvári papi otthonba, és friss munkakedvvel fogott megszokott munkarendjéhez. November végén ismét rosszullétek léptek fel, de ő tovább misézett, gyóntatott egészen dec. 20-ig. 15-én a vasárnapi misén még prédikált, de minden gondolata a Hazatérés nagy élményét próbálta ecsetelni. (Év eleje óta állandóan hangoztatta, hogy az idén „hazamegy"!) 20-án kezdődött tüdőgyulladása. Másnap már komoly láza volt, és 21-én délután már agóniás fuldoklási rohamai. Az atyák ott imádkoztak a szobájában, az orvos az ágya mellett állt, és a betegápoló nővér is ott volt. „De nehéz meghalni! Istenem, állítsd meg már ezt a rossz motort, mert nagyon nehéz!" — hangzott ajkáról néha, ha lélegzethez jutott. Két óra múlva injekció hatására végre jobban lett. Az éjszakát elég nyugtalanul töltötte. Vasárnap reggel ismét bementem hozzá. Akkor is bágyadt volt. Megkérdeztem tőle: „Hát komolyan hazakészül, Károly bácsi?" „Egész komolyan" — mondta ő. Kért, hogy üljek le és imádkozzam. Ő is állandóan mondta a szentolvasót, és bár nagyon fáradtan, de sokszor ajkához emelte a kis feszületét és megcsókolta. Látszott, hogy nagyon szenved. Ekkor azt kérdeztem, elimádkozhatom-e hangosan az istenrehagyatkozásnak azt az imáját, amelyet saját gondolataival toldott meg. Igennel felelt. Erre nagyon tagoltan elimádkoztam: „Én Istenem, amikor akarod, ahol akarod, ahogy akarod, — már most teljes megnyugvással fogadom a halál azon nemét, amely Neked tetszik, az összes velejáró gyötrelmekkel és fájdalmakkal együtt. Csak a Te szeretetedben, a Te kegyelmedben, tiszta szívvel, bűnbánó lélekkel hívj Magadhoz engem. Utolsó gondolatom a Benned való hit, utolsó vágyam a Hozzád eljutás reménye, utolsó érzésem a Te szereteted, utolsó fájdalmam az őszinte bánat legyen, hogy valaha is megbántottalak. Utolsó percem pedig a teljes önátadás legyen a Te szent akaratodnak, tökéletes szeretetből és engedelmességből, utolsó földi imádásul, elégtételül és engesztelésül. Szűzanyám, őrangyalom, védőszentjeim, ti eszközöljétek

ki nekem Istentől a jó halál kegyelmét és az irgalmas ítéletet. Amen." A végén nagyon melegen megszorította a kezemet, és mosolyogva mondta: „Nagyon köszönöm, Mária!" Hiszem, hogy ezekkel az érzésekkel ment „haza" másnap kora hajnalban. Utolsó pillanatig eszméletén volt, és igazán példamutatóan készült a Nagy Útra. Küzdelmes, hányatott, de nagyon becsületes, tiszta papi élete jutalmául, bízunk benne, most már „boldogan imádja az Úr testvér szívét", ahogyan karácsonyi üdvözleteiben kívánta.

Temetését óhaja szerint Sulyok Ignác fehérvári püspöki levéltáros, nagyon kedves lelki gyermeke végezte. Sok paptestvére is eljött. A sírnál szintén saját kívánságához képest nem hangzott el beszéd, mert — mint írta — „a sírnál az egyetlen értelmes szó az imádság, s akik ezt megteszik értem, azoknak hálásan fogom viszonozni."

Hisszük, hogy minket is hazasegít oda, ahová előttünk ment el.

Arany Mária

Ezt a megemlékezést azokkal a sorokkal szeretnénk zárni, amelyeket Szommer atya utolsó földi húsvétján küldött jókívánságként szerkesztőségünknek:

HÚSVÉT:
KRISZTUS
meghalt — föltámadt — él.
Él örökre
ISTEN
boldog dicsőségében.
ÉRTEM
halt meg.
VELE
föltámadok — élek örökre
ISTEN
boldog dicsőségében.
Így legyen!

VIDA FERENC SJ
(1890 — 1975)

Született Túrterebesen, Ugocsa megyében. Iskolai végzettsége: négy elemi. 31 éves koráig földműves. 1921.szept.17-én lép be Jézus Társaságába. Noviciátusát Érden végzi: a gazdaság vezetésével bízzák meg, sok-sok nehézséggel küzködik. Szatmáron teszi le örökfogadalmát, itt is marad 1941-ig mint a rendház és püspöki konviktus házmestere, bevásárlója, gazdaságának intézője. Működött még Nagykapornakon, Kalocsán, Szegeden. 1951-től a jászberényi, 1954.febr.9-e óta a pannonhalmi szociális otthonban élt. Hosszú, türelmesen elviselt szenvedés után végelgyengülésben halt meg 1975.febr.18-án.

Szegénysorshoz szokott s ezt holtáig kedvelő, háztáji munkákhoz edződött, igénytelen, szorgalmas, kötelességtudó, hallgatag, jámbor testvér volt. Ha munkát kellett szerveznie, a nehezét magának szánta. Testi ereje fogytán olvasókat kötözött százával, — és járta az erdőket keresztül-kasul, olvasóját morzsolgatva, olvasgatva a Természet nagy könyvében. Áldozatokat tudatosan vállalt. Már korábban szakított a dohányzással, pedig azelőtt egyik elszítt virzsiniájáról gyújtott rá a másikra. Lemondott még a ritkán asztalunkra kerülő pohárka borról is, húsfélékről, édességről. Élete utolsó két évtizedében, míg erejéből tellett, éjente nem is egy órán át járta keresztútjait, végezte szentóráit, imádkozgatott. Nem fogadalom kötötte őt ezekhez a gyakorlatokhoz, hanem az a benső szent meggyőződése, hogy imájával, vezeklésével öregségében is segítségére lehet a bűnösöknek, a tisztítótűzben szenvedőknek és az apostoli munkában fáradozó papoknak.

A szintén Pannonhalmán lakó Mécs László egy 1964 decemberében fogant költeményében szép emléket állít testvérünknek. Tapintatos, áldozatos szolgálatra mindenkor kész, némán is tanító, jezsuita aszkézisen kiművelt lelkületét jellemzi.

Confrater

LASKAGOMBA

Sok-ezredéves a vita,
hogy nincs élet, ha nincs meleg:
— s most, bár Karácsony közeleg,
gombázni hí a vén Vida.
Paraszti sarj. Jezsuita.
Fráter, ki tudja szenvedélyem.
S elindulunk a meredélyen.

Szikár. Szívós. Bozót, bokor
utat nyit néki, míg megyen
előttem a havas hegyen.
fel, mint felleg, mit szél sodor,
vagy mint örök-mozgó motor:
nyáron nem izzad, most sem érez
fáradságot, bár nyolcvan éves.

Az erdő méla madara
rebben, de csak kelletlenül
s a szomszédos cserjére ül.
Gubbaszt. Hó hull s kemény dara.
Megszólalok: „Vén cimbora,
mindent megölt a három ember:
november, szeptember, december."

A hajlott, edzett volt-paraszt
megáll, rámnéz ravasz, fura
vigyorral, mint vadász-ura
arcára eb, ha pár araszt
a távolság, hol a haraszt
fácánt rejt, vagy nyulat göröngyök.
Úgy néz engem s fent egy fagyöngyöt.

Felnézek én is hirtelen,
majd a fagyöngyről földre le:
hát tuskó, tönk telistele
van gombával. Míg tördelem,
gyönyörködöm s aztán bele
kerül a sok-sok laska-gomba
kopottas háti tarsolyomba.

Szemem dicséri, majd tovább
vezet Vida. Gondolkozom.
Ki játszik itt? Bokron, Bozón
hó-kristályt formál és odább
tuskón gombát, é l ő csodát
nőttet s mindezt havas hidegben!
Hogy érti ezt meg a hitetlen?

Az éj leszáll. Megyünk haza.
Csend van, csak egy kuvik jajong.
A karácsonyfa-tolvajok
fák közt surrannak a laza
hóban s a szívnek igaza
lesz újra: fény gyúl s újra zeng a
lelkekben az Öröm-legenda.